

Sanni Björklund

HUOLTA, HÄPEÄÄ JA HUOLENPITOA

Ympäristötunteet nuorten matkailijoiden kerronnallisissa identiteeteissä

Pro gradu -tutkielma
Matkailututkimus
2021

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Huolta, häpeää ja huolenpitoa – Ympäristötunteet nuorten matkailijoiden kerronnallisissa identiteeteissä

Tekijä: Sanni Björklund

Koulutusohjelma/oppiaine: Matkailututkimus

Työn laji: Pro gradu -työ

Sivumäärä: 95 sivua + 3 liitettä

Vuosi: 2021

Tiivistelmä

Ilmaston lämpeneminen monien muiden ihmisten aiheuttamien ympäristömuutosten ohella herättää huolta tulevaisuudesta. Matkailu liittyy olennaisesti globaaliin ekologiseen kriisiin, sillä toimialan on todettu olevan vastuussa jopa kahdeksasta prosentista maailmanlaajuisia ilmasto-päästöjä. Vallitsevaan ekologiseen kriisiin voi kiinnittyä kielteisiä **ympäristötunteita**, kuten ympäristöahdistusta. Ympäristötunteiden kirjo kattaa kuitenkin enemmän kuin pelkät negatiiviksi mielletyt tunteet. Ekologisen kriisin syntyessä tarvitsemme lisää ymmärrystä matkailijoiden kokemista ympäristötunteista, niin synkistä kuin toiveikkaistakin.

Ympäristötunteita on **tutkittu aiemmin** esimerkiksi ympäristöahdistukseen ja -suruun liittyen. Ympäristöahdistuksen on todettu vaikuttavan ihmisten mielenterveyteen esimerkiksi lisäämällä epävarmuutta ja huolta tulevaisuudesta. Kielteisinä koettujen ympäristötunteiden on kuitenkin ymmärretty pohjautuvan empatiaan ja ympäristöstä välittämiseen. Matkailun kontekstissa ympäristötunteiden tutkimuksessa on havaittavissa tutkimusaukko. On tärkeää tarkastella ympäristötunteiden merkitystä nuorten matkailijoiden kertomuksissa ja identiteeteissä, sillä ekologinen kriisi ei ole ohi ja myöskään matkailu ei ole loppumassa. Tutkimukseni **yleinen tavoite** on ymmärtää syvällisemmin nuorten matkailijoiden kokemia ympäristötunteita, niiden kietoutumista yhteisössä jaettuihin kulttuurisiin kertomuksiin sekä yksilötasolla identiteettiin. Lisäksi tarkastelen ympäristötunteiden yhteyttä tulevaisuuden matkailun mahdollisuuksiin.

Tutkimukseni **teorettinen viitekehys** pohjautuu tarinallisen kiertokulun teoriaan ja kerronnallisen identiteetin käsitteeseen. Kerronnallinen lähestymistapani painottuu fenomenologiaan ja hermeneutiikkaan. **Tutkimuskohteenani** on ympäristötunteet nuorten matkailijoiden kerronnallisissa identiteeteissä. **Päätutkimuskysymykseni** on: Millainen merkitys ympäristötunteilla on nuorten matkailijoiden kerronnallisille identiteeteille? **Osatutkimuskysymykset** muodostuvat seuraavista: Millainen on ympäristötunteita kokevien nuorten matkailijoiden sosiaalinen tarinavaranto? Millaisia ympäristötunteita nuoret matkailijat kuvailevat kertomuksissaan? Miten ympäristötunteita kokevien nuorten matkailijoiden sisäinen tarina rakentuu? Millaisista tulevaisuuden matkailuun liittyvistä tarinallisista projekteista ympäristötunteita kokevat nuoret kertovat?

Kerronnallisella menetelmällä keväällä 2021 keräämäni aineisto koostuu kymmenen nuoren kertomuksesta, joista kuusi on kirjallisia ja neljä suullisia. **Analysoin kerronnallisen aineiston** hollistisen ja kategorisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimukseni osoittaa ympäristötunteiden kietoutuvan nuorten matkailijoiden kerronnallisiin identiteetteihin moninaisesti. Ympäristötunteet saavat paikkansa sosiaalisessa tarinavarannossa, sisäisessä tarinassa ja tulevaisuusorientoituneissa tarinallisissa projekteissa. Ympäristötunteet haastavat, ohjaavat ja tukevat nuorten matkailijoiden kerronnallisia identiteettejä. Tulevaisuuden matkailu rakentuu kertomuksissa merkityksellisyyttä, empatiaa ja vastuullisuutta painottavaksi. Tutkimukseni syventää ymmärrystä nuorten matkailijoiden kokemista ympäristötunteista ja viitoittaa tulevaisuuden matkailuun liittyviä mielikuvia. Ennen kaikkea se toimii keskustelunavauksena tärkeälle ilmiölle matkailututkimuksen kentällä.

Avainsanat: matkailututkimus, nuoret, ympäristötunteet, kerronnallinen identiteetti, tarinallinen kiertokulku

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	6
2. NUORTEN MATKAILIJOIDEN YMPÄRISTÖTUNTEET	12
2.1. Mitä ympäristötunteilla tarkoitetaan?	12
2.2. Miten ympäristötunteita voidaan käsitellä?	15
2.3. Nuorten ympäristötunteet.....	17
2.4. Ympäristötunteet matkailun kontekstissa	19
3. NUOREN KERRONNALLINEN IDENTITEETTI.....	24
3.1. Kerronnallinen näkökulma nuoren identiteettiin	24
3.2. Tarinallisen kiertokulun teoria.....	28
3.3. Tarinallisen kiertokulun filosofiset taustat	31
4. EETTINEN KERRONNALLISUUS AINEISTOSSA JA ANALYYSISSA	35
4.1. Kerronnallinen aineisto.....	35
4.2. Kerronnallinen analyysi.....	40
4.3. Eettinen positioni tutkijana	42
5. TARINOIDEN TAHDISSA – SOSIAALINEN TARINAVARANTO.....	45
5.1. Matkailun murros.....	45
5.2. Syyllistävä suuri kertomus.....	47
5.3. Monisyisiä mallitarinoita	50
6. MINUN MATKANI – NUOREN SISÄINEN TARINA.....	55
6.1. Yhteyttä ja ympäristötunteita.....	55
6.2. Minuun maadoittavat matkakertomukset.....	62
7. VASTUULLISIA VISIOITA – TARINALLISET PROJEKTIT.....	68
7.1. Tunteikas tulevaisuus.....	68
7.2. Merkityksellistä matkailua.....	70
8. YHTEENVETO JA POHDINTA.....	76
KIITOKSET	81
LÄHTEET	83
LIITE 1.	96
LIITE 2.	103
LIITE 3.	105

Kuvaluettelo

Kuva 1. Ympäristötunteiden esittely virikeaineistossa.	39
---	----

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Tarinallinen kiertokulku	30
Kuvio 2. Ympäristösyllisyyden mahdollisia kehityskulkuja.....	50
Kuvio 3. Yhteen kietoutuneet teemat	77

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Aineiston koodaus kerrontamenetelmän pohjalta.	38
---	----

*joskus pelkään niin etten saa unta
jos ensi talvena ei sadakaan lunta
tän tunnelin päässä ei näy enää valoa
ei nöyrää miestä tai naista jaloa*

Maustetytöt: Ne tulivat isäni maalle

1. JOHDANTO

Meneillään oleva sukupuuttoaalto, merten saastuminen ja luonnon ympäristöjen kuihtuminen ovat dramaattisia tapahtumaketjuja, osana ilmastonmuutoksen vauhdittamaa maapallon kantokyvyn ylittymistä (Nikkanen, 2017, s. 9). Ihmisten toiminta on vaikuttanut maapalloon perustavanlaatuisesti. Tämä näkyy elinympäristöjen muuttumisena: biodiversiteetti köyhtyy, metsiä tuhoutuu ja ilmasto lämpenee. (Steffen, Crutzen & McNeill, 2007, s. 614.) Mitä erilaisimmat ympäristöongelmat ovat kietoutuneet uhkaa kumpuavaksi vyyhdiksi. Tähän liittyy pelkoa ihmislajin ja muun luonnon uhatusta hyvinvoinnista sekä elämän jatkumisen epävarmuudesta maapallolla. (Haila, 2004, s. 8.) Tämänhetkistä geologista aikakautta, jolla maapallon tila on heikentynyt peruuttamattomasti ihmisvaikutuksen seurauksena, kutsutaan *antroposeeniksi* (Gren & Huijbens, 2014, s. 7).

Kaikki ilmastonmuutoksen seuraukset eivät ole välittömiä, mutta niillä on vaikutuksensa moninasiin elämää mahdollistaviin järjestelmiin maapallolla, jotka ovat yhteen kietoutuneita (Lee, 2020, s. 23). Luonnon monimuotoisuus on elämää ylläpitäviä toimintoja tukeva biologisen elämän kirjo, mikä luo perustan myös ihmisten hyvinvoinnille. Ilmastonmuutos on yksi suurimmista luonnon monimuotoisuutta uhkaavista tekijöistä. (Lehtimäki ym., 2020, s. 184–185.) Tulevaisuudessa nuorten ikäpolvi tulee kohtaamaan lisääntyvissä määrin ilmastonmuutosjohdannaisia ongelmia. Samalla nuoret ovat nykypäivän kuluttajia, jotka osaltaan edustavat elämäntavoillaan ilmastonmuutosongelmaa. (Ojala & Bengtsson, 2019, s. 2.) Matkailu liittyy olennaisesti globaaliin ympäristökriisiin (Gren & Huijbens, 2014, s. 18). Matkailutoimialan on todettu olevan vastuussa jopa kahdeksasta prosentista maailmanlaajuisia ilmastopäästöjä (Lenzen ym., 2018). Samanaikaisesti matkailijoiden ilmastotietoisuus on lisääntynyt, mikä näkyy konkreettisina toimina, kuten vähempipäästöisten liikkumismuotojen suosimisena (Järviluoma & Suopajarvi, 2009, s. 34–35).

Ekologisen kriisin aiheuttamat kielteiset tunnereaktiot on huomioitu etenkin viimevuosina niin tutkimuksissa, mediassa kuin taiteessa. Katja Seudun runoteos *Jäätyväinen* kuvaa ihmisvaikutuksesta luontoon syntyneitä häiriötiloja ja epäjärjestystä, sekä näiden aiheuttamia lamauttavia tunnetiloja erityisesti nuorten näkökulmasta (Seutu, 2019, s. 86). Ihmiset kokevat ympäristötuhojen ja näiden uhan aiheuttamana laajaa kirjoa kokonaisvaltaisia tunteita, kuten pelkoa ja ahdistusta (Pihkala, 2018a, s. 33–34). Avuttomuuden tunne ja epävarmuus tulevaisuudesta voivat aiheuttaa myös masennusta (Clayton ym., 2017). Ilmastonmuutoksen pidemmän aikavälin vaikutukset ihmisten mielenterveyteen johtuvat Fritzen ym. (2008) mu-

kaan mahdollisesti lisääntyneestä tietoisuudesta globaaleja ympäristöuhkia ja -todellisuuksia kohtaan. Vastikään toteutetun kansainvälisen tutkimuksen mukaan ilmastonmuutos vaikuttaa ihmisten mielenterveyteen globaalisti (Ogunbode ym., 2021, s. 5). Sitran vuonna 2019 teettämä kyselytutkimus (Hyry, 2019) puolestaan osoittaa, että noin neljännes suomalaisista kokee jonkinasteista ympäristöahdistusta. Alle 30-vuotiaiden joukossa tämä luku on jopa 38 prosenttia (Hyry, 2019).

Ekologiseen kriisiin liittyvien tunteiden käsittely on erityisen hankalaa, koska ihmiskunta ei ole kohdannut tällaista tilannetta ennen. Siten hämmennyksen, eksymisen ja ahdistuksen tunteet ovat luonnollisia. (Hickman, 2020, s. 415.) Ekokriisiin kielteisesti liittyviä psyykkisiä vaikutuksia kuvataan laajemmin käsitteellä *ympäristöahdistus*, jota on tutkittu erilaisten viitekehysten ja monimuotoisen terminologian avulla (Pihkala, 2018, s. 32). Englanninkielisiä käsitteitä ovat esimerkiksi Golemanin (2009) ehdottama *ecoangst* sekä Albrechtin (2011, 2017, 2019) käyttämät *eco-anxiety* ja *solastalgia*. Aiheeseen liittyvää keskustelua käydään suomen kielellä erilaisilla käsitteillä, kuten ilmastoahdistus tai laajemmin ympäristö- ja ilmastotunteet. Viimeaikaisissa tutkimuksissa on syvennyt esimerkiksi ilmastonmuutosjohdannaisiin mielenterveysreaktioihin (Clayton, 2020) ja lasten ja nuorten kokemaan ympäristöahdistukseen (ks. Wu, Snell & Samji, 2020; Baker, Clayton & Bragg, 2020; Söderling & Grönlund, 2020; Force of Nature, 2021).

Ihmisen mieli on yhteydessä maahan ja luontoon monin tavoin, mihin liittyy erilaisia tunteita hyvinvoinnista ja onnellisuudesta alakuloon ja ahdistukseen (Pihkala, 2019b, s. 12). Tulevaisuuden kannalta olisi hyvä puhua laajemmin ilmasto- tai ympäristötunteista, ei pelkästään ahdistuksesta (Dufva, 2020). Suomessa ympäristötunteita tutkinut Panu Pihkala kuvaa *kahden tason näkökyvyllä* kykyä ymmärtää, että maailmassa tapahtuu pahan rinnalla koko ajan myös hyvää (Tiainen, 2017). Toivo onkin liitetty viimeaikojen tutkimuksissa olennaisesti ympäristökriiseistä selviytymiseen (Pihkala, 2017a, 2018ab). Tärkeää löytää tasapaino, jossa erilaisille uhkakuville ja menetyksille tehtäisiin oikeutta, mutta toivon ja toiminnan mahdollisuuksia ei unohdettaisi (Pihkala, 2018a, s. 33). Uuden todellisuuden käsittelyyn tarvittavien resurssien tarjoaminen on tärkeää. Ympäristöahdistukseen liittyvä kansainvälinen huomio olisi keskitettävä kielteisten vaikutusten lievittämiseen. (Clayton, 2020, s. 21.)

Ekologiseen kriisiin liittyvät tunnetaidot, kuten surun käsittely sekä turhautumisen, pettymyksen ja suuttumuksen sietokyky ovat entistä ajankohtaisempia myös COVID-19-pandemian takia. Koronapandemia on herättänyt myös voimavaroja, kuten empatiaa, luovuutta ja

solidaarisuutta, jotka tarjoavat tukea ympäristökriisin käsittelemiseen. (Pihkala ym., 2020, s. 165.) Koronapandemia voi tarjota harvinaisen ja korvaamattoman mahdollisuuden sekä uudelleenajatella että muokata matkailua kohti parempaa, kestävämpää tulevaisuutta (Higgins-Desbiolles, 2020).

Ilmastokriisin aiheuttajiin lukeutuvan matkailun ja ympäristötunteiden tutkimus on verrattain nuorta ja vähäistä. Erilaiset ilmastokriisiin liittyvät liikkeet ja käytännöt ovat kuitenkin olleet esillä matkailua käsittelevässä mediauutisoinnissa. Matkailuun liittyvä ilmastotoiminta konkretisoituu lentämisen välttämisenä, joka näkyy myös viimeaikaisissa tutkimuksissa. Mkono (2020) kirjoittaa *lentohäpeästä* ja matkailusta. Lentohäpeä-liikkeen myötä osa ihmisistä on valmis pohtimaan matkustuskäyttäytymistään uudelleen. Tämä voi olla oman ymmärryksen tai sosiaalisen paineen seurausta. Kaikki matkailijat eivät kuitenkaan tunne lentohäpeää. (Mkono, 2020, s. 3.)

Ilmastotoimiin on otettu kantaa esimerkiksi suomalaisissa matkailublogeissa kiertäneen ”kymmenen ilmastolupausta” -haasteen muodossa. Huoli ilmastosta on saanut monet matkailijat pohtimaan oman matkailusta aiheutuvan hiilijalanjälkensä pienentämistä ja kannustanut etsimään lentomatkan tilalle vaihtoehtoa (Luukkonen, 2019). Salmi (2018) pohtii kolumnissaan ristiriitaa lentämistä aiheutuvien ilmastoahdistuksen ja huonon omatunnon tuntemuksien sekä marraskuussa vietetyn aurinkoloman ihmeitä tekevän vaikutuksen välillä:

On aivan selvää, että juuri minun tulisi luopua lentämisestä. Mutta jos luovun lentämisestä, luovun myös systeemistäni. Jos luovun systeemistä, päästän irti tarinasta, jonka olen itselleni sepittänyt. Se tarina on kasvanut jopa uskomuksen mittoihin. (Salmi, 2018)

Ympäristötietoisuus kietoutuu ympäristötunteisiin tavalla, joka vaikuttaa sekä matkailun murrokseen että matkailijan identiteetin rakentumiseen. ”Se hetki oli murskaava kun tajusin unelmieni matkan Indonesiaan tuntuvan yhtäkkiä asialta, jota piti hävetä ja pyydellä anteeksi muilta” kirjoittaa Pesonen (2019) blogissaan. Vuonna 2020 valmistuneessa kandidatukseni kontribuoin tähän vielä orastavaan ympäristöahdistuksen tutkimuksen kenttään matkailun kontekstissa. Tavoitteenani oli tuottaa uutta tietoa liittyen sekä merkityksellisten matkakokemusten piirteisiin että nuorten aikuisten kokemaan ympäristöahdistukseen tulevaisuuden matkailun näkökulmasta. Tutkimukseni mukaan nuorten arvomaailman ja matkailuvaihtojen yhteys vaikutti keskeisesti merkityksellisyyden kokemuksen lisäksi myös ympäristöahdistuksen tuntemuksiin. Ympäristöahdistus vaikutti tutkimuksessa epämääräiseltä, muuttuvalta kimpulta ikäviä tunteita, joita esimerkiksi keskustelumahdollisuus, ympäristö-

teot, luonnossa oleskelu ja merkitykselliset matkakokemukset lievensivät. (Björklund, 2020.)

Tutkimukseni keskittyy ympäristötunteisiin osana nuoren matkailijan *kerronnallista identiteettiä*. Kerronnallinen, narratiivinen identiteetti on McAdamsin ja McLeanin (2013, s. 233) mukaan ihmisen sisäistetty ja kehittyvä elämäntarina, jossa rekonstruoitu menneisyys ja kuviteltu tulevaisuus yhdistyvät, pyrkimyksenä muodostaa elämäkulusta yhtenäinen ja tarkoituksellinen. Narratiivisuuden käsite on lähtöisin latinan kielestä, jossa *narratio* tarkoittaa kertomusta ja *narrare* kertomista. Suomen kielessä käsitteellä ei ole vakiintunutta nimitystä. Rinnakkain käytetään narratiivisuuden, tarinallisuuden ja kerronnallisuuden nimityksiä. Kerronnallisessa näkökulmassa ihmisten tietoa ei pidetä yleispätevänä ja kaikkitietävänä näkemyksenä todellisuudesta. Todellisuuden ajatellaan ennemmin rakentuvan paikallisissa ja henkilökohtaisissa kertomuksissa, jotka muovaantuvat jatkuvasti. Yksilöllisen kokemuksen, ymmärryksen itsestä ja omasta identiteetistä sekä maailmasta ajatellaan pohjautuvan tarinoinhin ja rakentuvan kertomuksissa. Todellisuus ja tieto sekä yksilöllinen ja yhteisöllinen ovat näin kietoutuneet toisiinsa. (Heikkinen, 2002, s. 13–15; Heikkinen, 2007, s. 142.)

Kertomukset antavat näkyvyyttä ihmistoimijoille ja mielikuvitukselle, joten narratiivinen tutkimus sopii hyvin *identiteetin* tutkimiseen (Riessman, 1993, s. 5). Identiteetin ajatellaan olevan sisällöllisesti ja muodollisesti henkilökohtainen tarina, johon jokainen liittää itselleen merkityksellisiä asioita. Kertomuksen avulla voidaan jäsentää omaa elämäkulkua ja minuutta. Kertomukset ja kokemukset vaikuttavat toisiinsa jatkuvasti. (Salo, 2008, s. 82–84.) Tutkimukseni teoreettinen viitekehys pohjautuu kerronnallisen identiteetin käsitteeseen ja Vilma Hännisen (1999) luomaan *tarinallisen kiertokulun teoriaan*. Teoriassa narratiivien merkitykset rakentuvat kolmessa eri muodossa: sisäisessä, kerrotussa ja eletyssä. Sisäinen tarina rakentuu yksilön käsityksistä omasta elämästään kulttuuristen kertomusten kehyksessä – menneisyydessä, tässä hetkessä ja tulevaisuudessa. Ulkoiset kerrotut kertomukset vaikuttavat sisäiseen kertomukseen osittain, joko vahvistaen sitä tai aiheuttaen uudelleenarviointia. Eletyt kertomukset puolestaan liittyvät elettyyn elämään eli draamaan, joka muotoutuu tilannekohtaisten rajoitusten ja yksilön käyttäytymistä ohjaavan sisäisen tarinan välisessä vuoropuhelussa. (Hänninen, 2004, s. 69.)

Narratiivinen tutkimus on luonteeltaan moninaista ja tarinan käsite saakin useita erilaisia merkityksiä riippuen kontekstista. Hännisen (1999, s. 19) mukaan tarinalla voidaan viitata ”kaunokirjallisista lajityypeistä muotonsa lainaaviin teksteihin, suullisesti kerrottuihin tari-

noihin, ajattelumuotoihin tai jopa elävän elämän episodeihin”. Tällainen käsitteen käyttötapojen moninainen vaihtelevuus voi aiheuttaa sekaannusta (Hänninen, 1999, s. 19). Avaan tutkimukseni avainkäsitteitä huolellisesti kolmannessa, tutkimukseni teoreettiseen viitekehukseen keskittyvässä luvussa ”Nuoren kerronnallinen identiteetti”.

Ympäristökriisi voi vaikuttaa nuoriin henkilökohtaisesti oman elämän reflektointia uudelleenprosessoivana voimana. Tarinallisen kiertokulun teoria ja kerronnallisen identiteetin käsite tukenani pyrin ymmärtämään nuorten matkailijoiden kerronnallista identiteettiä ja heidän tulevaisuusorientoituneita tarinallisia projektejaan. Tutkin ympäristötunteiden merkitystä nuorten sisäiselle tarinalle, joka muodostuu sosiaalisessa kanssakäymisessä. Tällaisessa nuorten matkailijoiden ympäristötunteisiin ja identiteettiin keskittyvässä tutkimuksessa on selvä aukko. Tutkimukseni tavoitteena on ymmärtää syvällisemmin nuorten matkailijoiden kokemia ympäristötunteita, niiden kietoutumista yhteisössä jaettuihin kulttuuriin kertomuksiin sekä yksilötasolla identiteettiin. Tarkastelen lisäksi ympäristötunteiden yhteyttä tulevaisuuden matkailun mahdollisuuksiin.

Tutkimustehtäväni on pyrkiä ymmärtämään, millainen merkitys ympäristötunteilla on nuorten matkailijoiden kerronnallisille identiteeteille. Jaan tutkimustehtävän seuraaviin osiin: Millainen on ympäristötunteita kokevien nuorten matkailijoiden sosiaalinen tarinavaranto? Millaisia ympäristötunteita nuoret matkailijat kuvailevat kertomuksissaan? Miten ympäristötunteita kokevien nuorten matkailijoiden sisäinen tarina rakentuu? Millaisista tulevaisuuden matkailuun liittyvistä tarinallisista projekteista ympäristötunteita kokevat nuoret kertovat?

Tutkimustehtävässäni kertomuksilla on keskeinen rooli. Kertomuksen kautta voidaan tarkastella yksilön sisäistä tarinaa, sillä se tuo näkyville yksilön tapoja hahmottaa tapahtumien logiikkaa ja niihin liittyviä arvoja. Sisäistä tarinaa tutkittaessa päiväkirjat, omaelämäkerralliset kirjoitukset, tai narratiiviset haastattelut ovat aineistona olennaisia. (Hänninen, 1999, s. 31.) Kerronnallisella menetelmällä helmikuussa 2021 keräämäni aineisto koostuu kymmenen nuoren kertomuksesta¹.

Kandidaatintutkielmani ja kirjallisuuteen tutustumisen pohjalta näen ympäristötunteiden käsitteilyn olevan herkkyyttä vaativa henkilökohtainen prosessi. Tutkimusaiheeni sensitiivisyyden vuoksi valitsin tutkimukseni osallistujat lähipiiristäni. Ajattelin ympäristötunteiden käsitteilyn olevan luontevaa tutussa, turvallisena koetussa ympäristössä. Tutkimukseeni osal-

¹ Suomen laissa nuoriksi määritellään alle 29-vuotiaat (Finlex).

listuvat nuoret valita suullisen ja kirjallisen kerronnan väliltä. Kuusi nuorta halusi jakaa tarinansa tutkimukseeni kirjallisesti, ja neljä suullisesti. Lähetin jokaiselle nuorelle ennen kerrontatilaisuutta sähköpostitse lisätietoa tutkimuksestani infokirjeen ja tutkimussuostumuslomakkeen muodossa. Liitin mukaan myös linkin virikeaineistona toimivaan videoon, joka auttoi tarinankerronnan aloittamisessa. Avaan videon sisältöjä lisää neljännessä luvussa ”Eettinen kerronnallisuus aineistossa ja analyysissa”.

Narratiivisen tutkimuksen ydin on kertomusten analyysi, jossa tarkastellaan kertomuksia sisällään sekä esimerkiksi niiden yleisiä lajityyppejä ja rakennetta (ks. Hänninen, 1999, s. 16, 19). Narratiivisuudella viitataan aineiston luonteeseen ja rytmikkaan. Tarinassa kulkee tavallisesti selkeä juoni ja se muotoutuu alusta, keskikohdasta ja lopusta. Tämä ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Analysoidessa on pidettävä kiinni tarinallisen aineiston erityisyydestä, vaikkakin materiaalia voidaan avata esimerkiksi teemoittelun avulla. (Heikkinen, 2002, s. 19.) Analysoin aineistoni aineistolähtöisesti yhdistämällä holistista ja kategorista sisällönanalyysia. Tarkastelen kertomuksia siten sekä yksilöllisesti että yhteneviä kategorioita sisältävänä suurempana kokonaisuutena (Lieblich, Tuval-Mashiach & Zilber, 1998).

Syvennyn seuraavaksi avaamaan ympäristötunteita aiemman tutkimuksen pohjalta, keskittyen erityisesti matkailun kontekstiin. Kolmannessa luvussa käsittelem tutkimukseni teoreettista viitekehystä: kerronnallista identiteettiä ja tarinallisen kiertokulun teoriaa. Päätän luvun tarinallisen kiertokulun teorian filosofisten lähtökohtien kuvaukseen. Neljännessä luvun keskiössä on kerronnallisuus sekä aineistonkeruu- että analyysimenetelmänäni. Luku päättyy tutkijan positioni kuvaamiseen. Luvut 5, 6 ja 7 käsittelevät tutkimukseni tuloksia. Luku 8 on yhteenveto- ja pohdintaluku, jossa pohdin tutkimukseni kontribuutiota matkailututkimuksen kentälle sekä laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Päätän luvun pohtien tutkimukseni rajoitteita ja jatkotutkimusaihioita.

2. NUORTEN MATKAILIJOIDEN YMPÄRISTÖTUNTEET

Ilmaston lämpeneminen monien muiden ihmisten aiheuttamien ympäristömuutosten ohella herättää huolta tulevaisuudesta. Ympäristötunteilla tarkoitetaan vallitsevaan ekologiseen kriisiin liittyviä tunnetiloja. Ekokriisi syvenee jatkuvasti, jonka takia lisää ymmärrystä siihen liittyvistä tunteista, niin synkistä kuin toiveikkaistakin, tarvitaan. Määrittelen tässä luvussa aiemman tutkimuksen pohjalta, mitä ympäristötunteet ovat, keskittyen etenkin nuoriin matkailijoihin. Esittelen aluksi erilaisia ympäristötunteita, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan tapoja käsitellä niitä. Syvennyn tämän jälkeen nuorten kokemuksiin ympäristötunteisiin. Päätän luvun tutustumalla ympäristötunteisiin matkailun kontekstissa.

2.1. Mitä ympäristötunteilla tarkoitetaan?

Ihmiskunta on kohdannut eri aikakausina elämää perustavanlaatuisesti kyseenalaistavia uhkia, kuten sotia ja kulkutauteja. Ilmastonmuutosta voidaan pitää samankaltaisena kollektiivisena uhkana. (Saarinen, 2020, s. 81.) Metsäpalot Australiassa ja Amazonilla, katoavat eläin- ja kasvilajit, kuolevat koralliriutat ja sulavat jäätiköt – on ymmärrettävää, että ihmiset kokevat huolta, ärtymystä ja ahdistusta (ks. Pihkala, 2019b; Hinde, 2020). Ilmastonmuutoksen on tutkittu vaikuttavan sekä yksilöiden että yhteisöjen fyysiseen terveyteen ja mielenterveyteen. Ahdistavien tuntemusten sekä hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden heikentymisen välillä on tutkitusti yhteys. Ympäristöahdistukseen liittyviä oireita on havaittu myös ryhmillä, jotka ovat kokeneet ympäristötuhoja välillisesti, esimerkiksi median kautta. Merkittävä osa mielenterveydellisistä vaikutuksista liittyykin tämänkaltaiseen sijaisaltistumiseen. (Pihkala, 2018a, s. 33–34.) Suomalaiset mielenterveysjärjestöt julistivatkin maaliskuussa 2021 ympäristöhätätilan (MIELI ry). Toiveikkuutta tulevaisuuden suhteen on kuitenkin vielä havaittavissa, vaikka ilmastonmuutosta pidetään lähes vääjäämättömänä (Saarinen, 2020, s. 81).

Ekologisesta kriisistä johdannaiset tunnereaktiot ovat olleet vuosia akateemisen keskustelun aiheena (Lawton, 2019) ja kiinnostus on ollut kasvavaa (Pihkala, 2020). Englannin kielellä keskustelua aiheen ympärillä käydään muun muassa seuraavien käsitteiden kautta: *eco-anxiety*, *eco-grief*, *eco-distress*, *climate anxiety*, *solastalgia*, *ecological trauma* ja *existential anxiety* (Hickman, 2020; Pihkala, 2020). Suomeksikin voidaan puhua esimerkiksi ilmasto- tai ympäristöahdistuksesta, *ympäristökaihosta*, *talvisurusta* sekä *ympäristöpelosta* (Pihkala, 2019b, s. 94, 186–187). Laajemmin ympäristötunteista on kirjoitettu esimerkiksi Albrechtin

(2019) ja Pihkalan (2019b) toimesta. Maahan ja luontoon liittyvän alakulon lisäksi molemmat tarkastelevat myös syvän ilon, hyvinvoinnin ja onnellisuuden kokemuksia.

Mutta mitä ympäristöahdistuksella tutkimusten mukaan oikeastaan tarkoitetaan? *Ympäristöahdistus* viittaa erilaisiin ympäristöongelmiin liittyvään ahdistukseen, joka tällä hetkellä liittyy todennäköisimmin ilmastonmuutokseen. Ekologisen kriisin kohtaaminen on haastavaa kaiken ikäisille, sillä se on aiheena psyykkisesti ja psykososiaalisesti vaikea. (Pihkala ym., 2020, s. 155, 159.) Valtaosa ihmisistä tuntee ajoittain huolta ympäristöstään (Leppänen & Pajunen, 2019, s. 188). Huoli välittyy myös lapsiin ja nuoriin kohdistuneissa kyselyissä (Pihkala ym., 2020, s. 155). Nuorisobarometrissä voimakasta ilmastohuolta havaittiin 15–29-vuotiaiden keskuudessa (Piispa & Myllyniemi, 2019). Tutkimusten mukaan lapset kokevat vahvempaa ympäristöahdistusta aikuisiin verrattuna (Fritze ym., 2008, s. 3–7).

Ilmastonmuutoksen vaikutukset ja ympäristöahdistus ovat epämääräisiä ja kaikkialle ulottuvia, mikä lisää stressitekijöitä esimerkiksi tulevaisuuden suunnitteluun (Pihkala, 2019a, s. 10). Ekologinen kriisi uhkaa olemassaoloa, eli eksistenssiä (Pihkala, 2019b, s. 75). Ilmastoahdistusta tutkineet Ojala (2016) ja Pihkala (2017a; 2018b) nostavat esiin eksistentiaalisen ahdistuksen näkökulman, jossa keskeistä on elämän ja kuoleman kysymysten käsittely. Ahdistus ympäristön tilasta kasvaa nähdessämme uhkakuvia tulevaisuudesta ja voimattomuuden tunne vahvistuu, kun emme koe tekevämme tarpeeksi (Pihkala, 2018a, s. 34). Sekä ilmastonmuutoksen syyt että ratkaisut kutoutuvat ihmisen toimintaan ja vallitseviin käytänteisiin (Kouri, Laine & Tynkkynen, 2020, s. 138). Hickman (2020, s. 414) käsittää ihmisten kokevan vaikuttaneensa voimakkaasti ilmastonmuutoksen syntyyn, mutta olevan kuitenkin voimattomia ja toivottomia sen merkittävään hidastamiseen liittyvissä toimissa.

Ympäristöahdistus on monimuotoista. Paikalleen jumiuttavien *ympäristöjähmettyneisyyden* tunteiden lisäksi yksilö voi kokea myös esimerkiksi toimintaan, kuten informaation etsimiseen ja käyttäytymisen muuttamiseen kannustavia tunteita (Pihkala, 2019b, s. 82; Pihkala, 2020, s. 1, 14). Kielteinen luontokokemus voi vaikuttaa ihmiseen syvästi, mikä saattaa johtaa laajoihinkin elämänmuutoksiin (Salonen, 2010, s. 116). Sitran tilaaman Ilmastonmuutos ja tunteet -kyselytutkimuksen (Hyry, 2019) mukaan ilmastonmuutokseen ja ympäristöön puonoutuu ahdistuksen ohella myös muita tunteita, kuten kiinnostusta. Tunteet motivoivat ihmisiä toimimaan eri tavoin. Vahvat tunteet, olivat ne sitten kiinnostusta ja toivoa tai pelkoa ja syyllisyyttä, lisäävät tehokkaimmin ihmisten aktiivisuutta ilmastonmuutoksen hillintään. Päinvastainen vaikutus syntyi puolestaan aiheen torjumisen, lamaantumisen ja epäuskon

tunteen johdosta. (Hyry, 2019.) Sangervo (2020) analysoi pro gradu -tutkielmassaan kyseistä Sitran kyselytutkimuksen aineistoa ilmastonmuutoksen herättämien tunteiden ja ilmastonmuutosta hillitsevän toiminnan yhteyden näkökulmasta. Tulosten mukaan sekä ilmastoahdistuksen että ilmastotoivon kokeminen lisäsi todennäköisyyttä ilmastotoimintaan (Sangervo, 2020).

Ihmisillä on synnynnäisesti taipumus muodostaa yhteys luonnon ja toisten elämänmuotojen kanssa (Leppänen & Pajunen, 2019, s. 183). Ekokriisin takia maapallon elinympäristöt muuttuvat peruuttamattomasti, joka voi aiheuttaa niin yksilöissä kuin yhteisöissä erilaisia tunnereaktioita. Silver ja Grek-Martin (2015) kuvaavat fyysisen ympäristön muuttumisen aiheuttavan tunnepohjaista kipua, jota voi seurata kokemus identiteetin kadottamisesta ja kontrollin menettämisestä. *Solastalgia* kuvaa käsitteen kehittäjän Albrechtin (2019) mukaan luonnon tilan muutoksesta johtuvaa tuskaisaa, paikallisesti kiinnittynyttä tunnetta. Tärkeän paikan kuihtuminen tai kulumisen herättää yksilöissä vahvoja kielteisiä tunteita. Rakkaus tätä paikkaan kohtaan säilyy, mutta kaipaus vanhoihin myönteisiin muistoihin ja aikaan ennen tuhoa vahvistuu. (Albecht, 2019, s. 32–37.)

Kun menetämme rakastamamme ihmisen, seuraa suruaika. Kun taas menetämme rakastamamme metsän, nousee suru, josta ei ole helppo puhua. (Leppänen & Pajunen, 2019, s. 181.)

Ympäristösuru, *ecological grief*, sanallistaa avuttomuuden, menetyksen ja turhautumisen tunteita ekologiseen kriisiin liittyen. Suru ja sureminen ovat henkilökohtaisia kokemuksia ja reaktioita menetykseen. Perinteisesti suremiseen on liittynyt myös yhteisöllinen puoli erilaisten rituaalien tai muistomerkkien muodossa. Luontoon liittyvään suruun tällainen ei tavallisesti kuitenkaan kuulu. (Engstrom, 2019, s. 168, 174.) Kevorkian (2004) toteaa ympäristösurun olevan yksi äänioikeudettoman surun muoto, sillä luonnon suremista ei olla välttämättä pidetty sosiaalisesti hyväksyttävänä. Perinteisesti ymmärretty suru kuljettaa Saint-Amourin (2020) mukaan ihmisiä suremaan konkreettisia ja yksilöllisiä menetyksiä. Biologisen monimuotoisuuden häviämiseen tai muuhun ekologiseen menetykseen liittyvä suru voi puolestaan olla epätarkka, aineeton ja kollektiivinen. Tällainen uudenlainen sureminen sisältää sekä jo menneiden tragedioiden huomioimisen että suremisen hetkellä tapahtuvien menetysten tuntemisen ja käsittelyn. Yksilöiden ja yhteisöjen on valmistauduttava kohtaamaan sellaisia menetyksiä, joita ei voida ennakoita sekä sellaisia, jotka ovat tulevaisuudessa mahdollisia tai varmoja. (Saint-Amour, 2020, s. 3–4.) Tulevaisuuden hautajaisrituaalia, jossa ilmastonmuutokseen ja luonnon tuhoutumiseen liittyvä suru sekä ahdistus saavat paik-

kansa, kutsutaan uudiskäsitteellä *maarra* (ks. utopedia.fi/maarra). Tämänkaltaisten, uusien ympäristötunteita ja niiden käsittelyä kuvaavien käsitteiden syntyminen kuvaa ekologisen kriisin syvyyttä ja tarvetta käsitellä siihen liittyviä tunteita.

Ilmastoon liittyvä pre-traumaattinen stressioireyhtymä kuvaa tulevaisuuden ympäristötuhojen uhasta aiheutuvia mielenterveysvaikutuksia (Kaplan, 2020, s. 81). Tällainen ilmastoon liittyvä ”sairaus” on teorian kehittäjän Kaplanin (2020, s. 81) mukaan tärkeä tällä hetkellä, sillä öljykeskeistä kulutuskulttuuria on muutettava tai ainakin sen kielteistä vaikuttavuutta planeetan inhimillisiin ja ei-inhimillisiin toimijoihin hidastettava. Ennakoivasta surusta voidaan puhua, kun ihminen aavistaa jonkin muuttuvan tulevaisuudessa ja suree sitä etukäteen (Pihkala, 2019b, s. 178).

Pelko, huoli ja ahdistus linkittyvät läheisesti toisiinsa, kuten myös ahdistus, viha, turhautuminen, epätoivo, syyllisyys, häpeä ja suru. Tutkijoiden keskuudessa on erilaisia mielipiteitä siitä, tulisiko ympäristö- tai ilmastoahdistuksesta puhua ainoastaan voimakkaiden ahdistusoireiden yhteydessä. (Pihkala, 2020, s. 12.) Nimitystä tärkeämpää on kuitenkin se, miten vastoinkäymiset, pelko ja kärsimys ymmärretään ja miten niihin reagoidaan. Ympäristöahdistuksen käsittämällä esimerkiksi ympäristöhuolenpidoksi, ympäristöheräämiseksi tai ympäristöempatiaksi voisi olla voimaannuttava ja parantava vaikutus (Hickman, 2020, s. 415).

2.2. Miten ympäristötunteita voidaan käsitellä?

Ilmastoahdistus on kasvava keskustelunaihe, joka pohjimmiltaan liittyy epävarmuuteen sekä pelkoon yksilöiden omasta ja maailman tulevaisuudesta. Ekokriisiin liittyvät ahdistuksen tunteet ovat monelle nuorelle ja nuorelle aikuiselle arkipäiväisiä. (Parkkinen, 2018). On tärkeää, että lapsia ja nuoria autetaan ymmärtämään, käsittelemään, ilmaisemaan ja hallitsemaan ilmastonmuutokseen liittyviä moninaisia tunteita. Rohkaisevien tunteiden ja ajatusten ylläpitämisen harjoittelu helpottaa vaikeiden tunteiden kohtaamista ja kantamista sekä voimistaa rakentavaa toivoa ympäristökriisin ratkaisujen löytämiseen liittyen. (Pihkala ym., 2020, s. 162.) Tukea ympäristötunteiden käsittelyyn tarjotaan esimerkiksi Ympäristöahdistuksen mieli-hankkeen koulutuksissa ja keskusteluryhmissä (ks. ymparistoahdistus.fi). Ilmastonmuutoksen torjunnan ratkaisuihin keskittyvän Ilmastoterapia-podcastin avulla herätellään puolestaan myös toivon merkkejä (HSY, 2019). Toivo on sekä tunne, asenne että hyve, joka kietoutuu ympäristötunteiden parissa yhteen *ympäristömerkityksellisyyden*

kanssa. Tällä viitataan kykyyn kokea elämä merkitykselliseksi vakavasta ekokriisistä huolimatta, tai juuri sen takia. (Pihkala, 2019b, s. 242–245.)

Australian psykologijärjestössä kehitetty A.C.T.I.V.A.T.E-malli muodostuu kahdeksasta teemasta, joiden avulla pyritään hallitsemaan ilmastonmuutosta ja siitä seurannaisia tunnetiloja. Ilmastokriisiin liittyvien tunnetilojen tunnistamisen ja tunnustamisen lisäksi niitä tulee oppia hallitsemaan (*acknowledge*). On tärkeää puhua ilmastonmuutoksesta ja näin rikkoa kriisiä koskeva kollektiivinen hiljaisuus (*talk*). Innostaminen vastuulliseen, roskattomaan ja vähäkulutuksiseen tulevaisuuteen on merkityksellistä (*inspire*), kuten myös huomion kiinnittäminen omiin arvoihin ja niiden mukaan elämiseen (*value it*). Luonnollisesti myös yhteyden vahvistaminen luontoon ja omien suojelutoimien keskiössä olevaan ympäristöön on tärkeä osa tunnetilojen hallinnassa (*engage*). (Burke ym., 2017, s. 1.)

Tunteisiin liittyvästä viisaudesta voidaan puhua tunneälynä tai tunnetaitoina. Ympäristötunteisiin liittyvät tunnetaidot on huomioitu tutkimuksen parissa vasta viime vuosina. (Pihkala, 2019b, s. 21.) *Emotionaalinen resilienssi* tarkoittaa Pihkalan (2019, s. 28) mukaan taitoa säilyttää toimintakyky muuttuvissa olosuhteissa ja kykyä elää ympäristötunteiden kanssa. Psykoterapeuttina ja tutkijana toimiva Caroline Hickman toteaa, että ympäristöahdistus ei ole sairaus, vaan rationaalinen reaktio kohtaamiemme ongelmien valtavuuteen nähden (Lawton, 2019). Brehm, Eisenhauer ja Krannich (2004) kuvaavat alueellisiin paikkoihin ja yhteisöihin läheisesti kiinnittyneiden ihmisten olevan onnellisia, tyytyväisiä ja optimistisia. Alkuperäiskansojen *resilienssi*, eli selviytymis-, sopeutumis- ja muutoskyvyistä muodostuva kyky sietää ympäristömuutoksia ankkuroituu myös paikkaan, jota kohtaan tunnetaan moraalista vastuuta. Suhde paikkaan on erityisen tärkeä, sillä se luo perustan esimerkiksi identiteetille, tiedolle ja elinkeinojen harjoittamiselle. (Ford ym., 2020, s. 532–533, 539.)

Ympäristörohkeudella viitataan tunne-energiaan, joka innostaa kestävyiden puolesta elämiseen ja toimimiseen (Pihkala, 2019b, s. 232). Tunnustettu ympäristösuru voi myös kannustaa luonnon hoivaamiseen. Tätä kuvaa englanninkielinen sana *environmental stewardship* (Kent & Brondo, 2019, s. 1). Läheistä luontoyhteyttä kokevien ihmisten on tutkittu elävän tasapainossa luonnon kanssa, olevan taipuvaisia välittämään luonnosta ja toimimaan sen hyvinvoinnin eteen (Barthel ym., 2018). Kiintymys planeettaan ja luontoon välittyy myös Hickmanin (2020, s. 420) tutkimuksessa, jonka mukaan osa nuorista ei voi viettää enää aikaa luonnossa, sillä ajatus luonnon menettämisestä aiheuttaa heissä sietämätöntä vihaa, surua ja murhetta.

Ympäristöahdistuksen ja -häpeän tunteet liittyvät ihmisten toimintaan, kuten kuluttamiseen. Moni kokee kielteisiä tuntemuksia hallitsemattomasta kulutuksesta, minkä nähdään samanaikaisesti aiheuttavan ympäristöahdistusta ja toisaalta osittain johtuvan siitä. (Pihkala, 2017a, s. 113.) Jälkitekollisten kehittyneiden maiden asukkaiden arvomaailma on siirtymässä pois materiaalisia arvoja ihannoivasta käsityksestä. Materiaaliset arvot ovat tähän asti liittyneet esimerkiksi taloudelliseen kasvuun. Jälkimateriaalisten arvojen tavoittelu puolestaan korostaa itsensä toteuttamista ja elämän laatua. (Inglehart & Baker, 2000, s. 22.) Nuoria voidaan pitää tällaisten arvojen edustajina ja toivon tuojina. Nuorilla ajatellaan olevan syvä halu muovata maailmaa paremmaksi, esimerkiksi kestävien elämäntapojen kautta (Pihkala, 2017a, s. 143–144, 149). Lapset ovat Kumpulaisen, Bymanin, Renlundin ja Wongin (2020) mukaan kehittäneet erilaisia mielikuvitusta, toimijuutta ja kekseliäisyyttä osoittavia keinoja luonnosta huolehtimiseen ja sen suojeluun. Näitä keinoja voi hyödyntää niin yksin kuin kollektiivisestikin.

Yleinen suhtautuminen ympäristöahdistukseen voisi Hickmanin (2020, s. 416–417) mukaan muuttua käsittelemällä ahdistuksen tunnetta ympäristöempatiana, ympäristömyötätuntona tai ympäristöstä välittämisenä. Kielteiset tunteet, kuten hätä ja ahdistus kertovat kokijan välittävän planeetasta, muista ihmisistä ja toisista lajeista. *Ympäristömyötätunnolla* viitataan kykyyn herkistyä ja halun välittää toisten kärsimyksestä ja toimia sen lievittämiseksi (Pihkala, 2019b, s. 248–249). Tällainen kiintymyksenkehys mahdollistaa myös yhteyden ja rakkauden kokemuksista keskustelun. Vaikka ympäristöahdistuksen kokemus on epämukava, voidaan se ympäristöempatiana ajateltuna kokea arvokkaana. Välittämisen ja empatian tunteet ovat tutkitusti johdattaneet ymmärtämään enemmän ilmastonmuutoksen välittömistä vaikutuksista kärsivien ihmisten kokemuksia ja kehittäneet siten myös globaalia herkkyyttä, empatiaa ja huolenpitoa. (Hickman, 2020, s. 416–417.)

2.3. Nuorten ympäristötunteet

Ilmastonmuutos vaikuttaa nuorten sukupolveen muokkaamalla ja uudelleenmäärittelemällä tulevaisuudenkuvaa. Silti tutkimus nuorten ja ilmastonmuutoksen välillä on ollut vähäistä. (Corner ym., 2015, s. 523.) Lasten ja nuorten huoli maapallon tilasta, erityisesti ilmastonmuutokseen liittyen, on kuitenkin viime vuosina ollut yksi merkittävimmistä globaaleista keskustelun ja uutisoinnin aiheista. Ekologinen kriisi muodostuu nuorten ajatuksissa ilmastomuutoksen lisäksi esimerkiksi biodiversiteetin katoamisesta ja mikromuovien pääsemisestä vesistöihin. (Tuukkanen & Pekkarinen, 2020, s. 68, 82.) Nuoret saattavat hallita ympäristö-

ongelmiin liittyviä tunteita ongelmien vähättelyn ja tunteiden olemassaolon kieltämisen avulla, toisaalta vaikeista tunteista yritetään kuitenkin selvitä erilaisten ympäristötekojen kautta (Ojala, 2012).

Mediassa käytävä keskustelu nuorten kokemasta ilmastoahdistuksesta saattaa aiheuttaa nuorissa kyllästymisen tuntemuksia. Kunnas (2019) kirjoittaa blogitekstissä ”Ilmastoahdistus nuoresta näkökulmasta” ärtymyksestään nuorten ilmastoahdistukseen liittyvästä jatkuvasta yleisestä puheesta, sillä hän ei koe huolen muuttuvan ilmastonmuutosta rajoittaviksi teoiksi. Greta Thunbergin elokuussa 2018 aloittamat The Fridays For Future -nuorten ilmastolakot ja mielenosoitukset vaativat aikuisia ottamaan vastuuta planeetan tulevaisuudesta. Maailmanlaajuiseksi levinnyt liike on herättänyt vilkasta yhteiskunnallista keskustelua liittyen nuorten rooliin ja vastuuseen ilmastonmuutoksen torjumisessa ja ilmastopolitiikassa. (Kouri ym., 2020, s. 137, 146.)

Ympäristöahdistusta lasten ja nuorten näkökulmasta vastikään tutkinut Hickman (2020) on huomannut muutoksen lasten ja nuorten tulevaisuuteen liittyvissä narratiiveissa olleen huomattava viimeisen viiden vuoden aikana. Toivottomuus ja turvattomuus kietoutuvat ympäristöahdistuksen käsittelyyn. Nuoret kokevat tunteidensa vähättelyä. Tutkimuksessa lapset ovat kertoneet tuntevansa olonsa hylätyksi välinpitämättömässä ja ilkeässä maailmassa. Tapa, jolla planeettaa kohdellaan vaikuttaa koskettavan heitä henkilökohtaisesti. Ilmatoon, ympäristöön ja biodiversiteettiin liittyvien kriisien laajuus, nopeus ja moninaisuus sekä niihin liittyvä tieto saattaa olla musertavaa. Uusia huolta aiheuttavia tarinoita kerrotaan nopeammin kuin edellisiä ehditään käsitellä. (Hickman, 2020, s. 413–414.)

Ympäristötunteita esimerkiksi ympäristökasvatuksen näkökulmasta tutkineen Pihkalan (2017b, s. 11) mukaan ekologisia ongelmia on tarkasteltava tarvittavalla vakavuudella, mutta huolehdittava myös voimaantumisesta – toivo luo merkitystä elämään. Nuorten tulevaisuuskäsityksiä eläytymismenetelmällä tutkineiden Särkelän ja Suorannan (2016) mukaan nuorten tulevaisuus rakentui voimakkaammin synkistä kriiseistä, kuten konflikteista ja ympäristöongelmista kuin toiveikkaasta maailmasta ilman näiden uhkaa. Toivo kulminoituu tutkimukseen osallistuneiden nuorten kirjoituksissa heidän omaan sukupolveensa, joka on sekä yhteisöllinen että toisia ihmisiä ja luontoa kunnioittava. (Särkelä & Suoranta, 2016, s. 26, 33–34.)

Nuorten valveutuneisuus ympäristön tilaan vaikuttavista toimista ilmenee ALL-YOUTH ja CORE-tutkimushankkeiden toteuttamassa tutkimuksessa. Nuoret ovat tulosten mukaan val-

miita muovaamaan käytöstään kestävämpään suuntaan. Pohdinnassa on myös kulutukseen liittyvä kulttuurinen muutos. Kestävän hyvinvoinnin mahdollistava tasapaino kulutuksen ja yhteisöllisen tekemisen välillä saattaa löytyä elämän merkityksellisyyden kokemuksesta. Tutkimusta varten tuotetuissa nuorten kirjoituksissa välittyy toive ratkaisukeskeisyydestä jatkuvien dystopioiden sijaan. (Albrecht, E. ym., 2020, s. 104–105, 108.) Baker, Clayton ja Bragg (2020, s. 14) huomauttavatkin, että ilmastonmuutoksesta voitaisiin opettaa pelkkien tuhoisten vaikutusten korostamisen sijaan keskittymällä luoviin ratkaisuihin, joiden avulla kriisiä voidaan torjua. Pelkoa herättävät uhkakuvat eivät nykyään ole ainut tapa viestiä ilmastonmuutoksesta. Journalismissakin on siirretty painopistettä pelkkien katastrofien tarkastelusta kohti ratkaisu- ja toimintakeskeistä viestintää ilmastonmuutoksen hidastamisesta. Ekologisiin kysymyksiin liittyvät myönteiset tarinat voivat vaikuttaa ihmisten ajatuksiin ja toimintaan. (Raipola & Nikkanen, 2020, s. 299.)

Nuorten ilmastotoimijuus voi olla ympäristömyönteisten kulutusvalintojen tekemistä tai aktiivista julkista vaikuttamista. Tärkeintä on kuitenkin usko tulevaisuuteen. (Kouri ym., 2020, s. 146.) Kielteisinä pidettyjen tunteiden välttelemisen sijaan olisi tärkeää hyväksyä haastavat tunteet, sillä murtumisen kautta voi syntyä jotain uutta, parempaa ja kestävämpää (Hobbs, 2013, s. 148). Ideaalissa tilanteessa ihmiset uskaltaisivat kokea erilaisia tunteita, sekä syyllisyyttä että ylpeyttä ja surua sekä iloa. (Pihkala, 2019b, s. 23–24.) Menetyks voi luoda mahdollisuuden jollekin uudelle. Hobbsin (2013, s. 148) mukaan on tärkeää myös iloita siitä mitä vielä on jäljellä ja mitä tulevaisuudessa voisi mahdollisesti olla.

2.4. Ympäristötunteet matkailun kontekstissa

Maailmanlaajuisesti ihmisten elämään vaikuttaneen COVID-19-pandemian ja arkielämän dynamiikkaa on tarkasteltu Sitran raportissa ”Elämäntavat pandemian jälkeen”. Ihmiset ovat johtopäätösten mukaan muovanneet tapojaan ja tehneet tilaa muutokselle, joka on mahdollistanut hyvän elämän uudelleen määrittelyn. (Korkman, Greene, Hantula, 2020.) COVID-19 on kietoutunut ihmisten kehoihin kantaen mukanaan merkittäviä sosiaalisia, poliittisia ja taloudellisia seurauksia. Koronapandemian takia ihmiset ympäri maailmaa ovat joutuneet muovaamaan arkea ja käyttäytymistään, kuten matkailua uudelleen. (Heikkurinen ym., 2020, s. 4.) Ekologisella kriisillä on samankaltainen maailmanlaajuinen vaikutus. ”Teen kaiken mitä pystyn, jotta voisin elää kuormittamatta tätä planeettaa liikaa omalta osaltani, mutta se ei riitä”, Asikainen (2018) purkaa blogitekstissä ympäristöahdistuksen kokemustaan.

Ekologisesta kriisistä aiheutuvat ympäristötunteet vaikuttavat matkailijoihin ja saattavat ohjata matkailuun liittyviä käytäntöjä nykyhetken lisäksi tulevaisuudessa.

Ilmastoahdistus. Ahdistaa. Ahdistaa niin pirusti koko ilmastonmuutos, etten siitä haluaisi edes puhua. Ahdistaa media, uutiset ja muiden mielipide. Ahdistaa niin kovasti, että en uutisiakaan enää lue. Ahdistaa muovikassin ostamisesta saatu syyllistävä katse kassajonossa ja ahdistaa olla onnellinen tulevasta lomasta. Kaikki ahdistaa. (Pesonen, 2019.)

Matkailu muodostaa osaltaan merkityksellisenä koettua elämää (ks. Packer & Gill, 2016). Ihmisten tietoisuus matkailun aiheuttamista päästöistä ja muista haitallisista vaikutuksista on lisääntynyt. ”Vaatiiko ilmastonmuutos sen, että luovun omista unelmistani” kysyy Jyväskylän Vihreiden kaupunginvaltuutettu Asikainen (2018) ympäristöahdistusta käsittelevässä blogitekstissään. Monet nuoret kokevat syyllisyyttä etuoikeutettuna olemisesta, eivätkä he siksi voi nauttia lomailusta, meressä uimisesta tai kavereiden kanssa iloitsemisesta (Hickman, 2020, s. 420). Matkailu kietoutuu tiiviisti sekä merkityksellisyyden kokemukseen, unelmiin ja identiteettiin että kielteisinä koettuihin ympäristötunteisiin. Ympäristöahdistuksen ja matkakokemuksen merkityksellisyyden yhteen punoutuminen olivat kandidaatin tutkielmani keskiössä. Nuoret matkailijat kirjoittivat kertomuksissaan sydäntä riipaisevasti ympäristöahdistuksen tunteistaan, jotka olivat voimakkaita, epämääräisiä ja vaihtelevia:

Tunnen pohjatonta surua maapallomme puolesta. Asialle täytyy tehdä jotain nopeasti. Miksei maailmamme kiinnostu tarpeeksi? (Björklund, 2020.)

Ympäristökysymyksiin lukeutuvaan toimintaan liittyy paljon sheimausta, englanniksi *shaming*, jonka avulla pyritään osoittamaan jonkin toiminnan, kuten lentämisen ongelmallisuutta syyllistämisen kautta (Pihkala, 2019b, s. 165). Yksi ympäristöhäpeän ajankohtaisimmista muodoista onkin jo aiemmin mainitsemani *lentohäpeä*. Tunne syntyy siitä, kun yksilö on tietoinen lentämisen aiheuttamista ilmastopäästöistä, mutta lentää silti ja tuntee häpeää tästä. Häpeä on vahvasti sosiaalinen tunne, jota koetaan toisten ihmisten edessä. Tämä voi aiheuttaa ”salalentämisen” kulttuurin vahvistumista, jolloin lentämistä piilotellaan eikä enää jaeta esimerkiksi sosiaalisen median tarinoissa. (Pihkala, 2019b, s. 165–166.) Lentohäpeä aikaansaa Väättäinen-Pereiran pro gradu -tutkielman (2020, s. 42) mukaan toimintaa, kärjistettynä lomakuvien julkaisematta jättämistä, päästökompensointia, lentolakkoja tai maata pitkin matkustamista. Ilmiötä tutkineen Mkonon (2020, s. 1–3) mukaan lentohäpeä-liikkeestä voisi tulla vaikuttavampi strategisemman viestinnän avulla: moralisoinnin ja syyllisten osoittelun sijaan voitaisiin keskittyä osoittamaan tieteellisiä todisteita lentomatkustamisen ympäristövaikutuksista.

Nuorten ympäristökriisiin liittyvien tunnereaktioiden suhteutumista arvomaailmoihin on tärkeää ymmärtää (ks. Ojala, 2019, s. 3). Ilmastohäpeä aiheutuu Salmen (2019) mukaan toiminnasta, joka on ristiriidassa henkilökohtaisten arvojen kanssa. Kielteisenä koetun ilmastoaahdistuksen tunteen tunnistamisen kautta voi toisaalta havaita myös toisia tunteita, joiden sanallistaminen voi tuoda lohtua. Ilmastoepätoivo ja ilmastosuru saavat rinnalleen ilmasto-toiveikkuuden ja -riemun kokemuksia. (Salmi, 2019.) Santaoja (2019) muistuttaakin blogikirjoituksessaan ”sen sijaan että ahdistumme lentämisen vähentämisestä, voi ilmastonmuutos tehdä matkustamisesta uudelleen eppistä”. Kaukomatkoista luopumisen sijaan niitä voi vähentää, harvemmin matkaillessa matkan voi kokea myös syvemmin (Vairimaa, 2019). Matkailua ei tarvitse jättää, vaikka ei lentäisi enää - maataipitkin matkustaessa matkanteosta tulee osa lomaa (Hallamaa, 2018).

Ristiriita tiedon ja tekojen välillä voi olla matkailun saralla voimakas. Matkailuun liittyvät ympäristöongelmat ovat tiedossa, samanaikaisesti kulttuurinen malli on kuitenkin kannustanut matkustamaan sillä ”paine kokea ja tehdä samoja asioita kuin muut voi olla tuntuva” (Heikkilä, 2014). Matkailukulttuuri on kuitenkin muuttunut tästä, ainakin väliaikaisesti myös pandemian takia. Erilaiset vaihtoehtoiset matkailun tavat ovat saaneet sekä mediahuomiota että paikkansa tieteellisen keskustelun parissa. Kirjailija Mia Kankimäki (2019) on esimerkiksi valmis vaatimaan teknologisten ratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa, maksamaan päästökompensatioita, suosimaan hidasta matkustamista ja nauttia reissujen pienimuotoisista paikallisista tavoista pitkiä aikoja, kestävämmän tulevaisuuden takia.

Matkailun kulttuurintutkimuksen professori Soile Veijola toteaa ilmastoahdistuksen ja matkailuuhdistuksen liittyvän yhteen, ja kyseenalaistaa ajatuksen kaukomatkailevasta kosmopoliitista, sillä ”aito kosmopoliitti tuntee globaalia vastuuta planeetasta myös matkaillessaan” (Vairimaa, 2019). Veijolan mukaan kestävä matkailun kasvu edellyttää ilmaston huomioivaa ajattelutapaa, jonka pyrkimyksenä on vähentää päästöjä ja tehdä matkailusta entistä paremmin ilmastoon sopivaa (Mikkola, 2019). Arjessa kestäväällä tavalla toimivat ihmiset saattavat kokea matkailun ei-rutiininomaisena, lempeänä kulutuksena, johon ei kuitenkaan tarvitse kiinnittää huomiota (Alcock ym., 2017). Vaikka ihmiset kantaisivat huolta lentämisen aiheuttamista ilmastovaikutuksista, lentämistä voidaan kompensoida muilla ekologisilla valinnoilla (Hallamaa, 2018). Terveiset päiväntasaajalta-blogia kirjoittava Pesonen (2019) sanallistaa tämän ”arjessani yritän tehdä eettisesti oikeita valintoja, jotta saisin hieman hyvittyä lennoistani aiheutuvia päästöjä”.

Halu hyvittää aiemmat haitalliset teot ja tehdä enemmän hyvää ympäristöasioiden suhteen sanallistuu *ympäristöhyvittämisen haluna*. Hyvittäminen tapahtuu nykyään usein kompensoinnilla, johon liittyy halua tehdä hyvää ja kokea osallisuutta. Yksilö tekee silloin jotain vastineeksi toisesta asiasta, kuten maksaa päästökompensaatioita lentomat kustamisen ilmastopäästöjen hyvittämiseksi. (Pihkala, 2019b, s. 254–255.) ”Kompensointi ei ole mikään synninpäästö lentämiselle, vaan aion itsekkin jatkaa lentämisen vähentämistä ja suosia yhä enemmän muitakin mahdollisia keinoja matkustaa tulevaisuudessa kestävämmiin ja vastuullisemmin” kertoo Roinila (2019) matkablogissaan.

Subjektiiiviset tunnekokemukset, ohjaavat ihmisten käyttäytymistä ja päätöksentekoa (Nollen-Hoeksema ym., 2014). Ympäristöahdistus vaikuttaa nuoriin matkailijoihin myös kandidaatintutkielmani havaintojen perusteella. Tutkimukseni perusteella lisääntynyt ahdistus vähentää matkan merkityksellisyyden kokemusta. Matkailu on kuitenkin tärkeä osa elämää ja matkailutoimijoilta vaaditaan muutosta kohti vastuullisempaa toimintaa. Lähitulevaisuuden matkailun visioitiin tutkimukseni aineistossa muodostuvan esimerkiksi maatapitkin- ja lähimatkailusta, sekä erilaisista digitaalisista mahdollisuuksista. (Björklund, 2020.) Matkailuvaihtoehtona *staycation*, eli loman vietto kotikaupungissa ulkomaille matkustamisen sijaan, on myös Tuomaisen pro gradu -tutkielman (2020, s. 100) mukaan osittain lentämisen välttämisen ja ilmastoahdistuksen seurausta. Lähimatkailu yhdistetään Rantalan, Salmelan, Valtosen ja Höckertin (2020, s. 1) mukaan yleensä lyhyisiin välimatkoihin ja vähähiilisiin liikkumisen tapoihin sekä matkailuun, jossa paikallisuutta ja arkipäiväisen poikkeuksellisuutta korostetaan. Lähi- ja virtuaalimatkailu voisivat olla konkreettisia, saavutettavia ja ilmastokestäviä vaihtoehtoja lentomat kustamiselle myös koronapandemian jälkeen (García-Rosell ym., 2020).

Ympäristökriisistä juontuvat tunteet kietoutuvat nuorten matkailijoiden ajatuksiin, käsityksiin ja toimintaan. ”Haastavina hetkinä muistutan itselleni, että mitä suurempi tunne, sitä tärkeämpi asia” (Salmi, 2019). Kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksia tarkasteltaessa on huomioitava sekä matkailualan kielteiset vaikutukset elinympäristöihin että matkailun luonne ihmisten ajattelua ja käyttäytymistä sisäisesti muuttavana voimana. Kankimäki (2019) kirjoittaa matkailun mieltä avartavasta luonteesta: ”se on verkostoitumista, yhteisten ratkaisujen etsintää, henkisten etäisyyksien pienentämistä, erilaisuuden hyväksymistä, kuplautumisen välttämistä, uudesta inspiroitumista, tämän maapallon sietämättömän kauneuden ja haavoittuvuuden näkemistä – sen tajuamista, miten erilaiset elinolot ja ympäristöt vaikuttavat ihmisten elämään hyvin konkreettisesti”. Matkailu irrottaa arkielämän rutiineista ja

velvollisuuksista antaen mahdollisuuden erilaiseen vapauteen. Matkoilla tarjoutuu mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen, henkilökohtaiseen kasvuun ja identiteetin kehittämiseen itselle merkityksellisten matkailijaroolien kautta. (Packer & Gill, 2016, s. 19–20.)

Sosiaalisessa mediassa jaetut tarinat koronapandemia-ajan liikkumisrajoitusten aikana tunnettuihin matkailukaupunkeihin muuttaneista villieläimistä virittävät osaltaan ympäristötoivoa, symboloimalla elämää, uudistautumista ja resilienssiä. Käsitys maapallon kyvystä parantaa itsensä on resonoinut monissa ihmisissä ja tuonut lohdutusta miljoonille. Tämänhetkisenä haasteena on suunnitella tulevaisuuden matkailua kanavoimalla ympäristötoivoa tavalla, joka hoivaa sekä luontoa että ihmisten kokemaa ympäristösurua. (Crossley, 2020, s. 8.) Ihmiset ovat eläneet rinnakkain, läheisessä suhteessa ympäristön kanssa koko kehitysmiskaarensa ajan. Ihmisten suhde paikkaan ja tilaan vaikuttaa tarinoihin, joita kerromme itsestämme ympäröivässä maailmassa. Kun nämä muuttuvat joko vähitellen tai yhtäkkiä, myös käsityksemme ympäristöstä ja itsestämme muuttuu. (Engstrom, 2019, s. 170, 172.) Tarvitaan uutta ympäristötunteiden innoittamaa kulttuurista narratiivia, jonka tulisi Albrechtin (2019, s. 104, 144, 149) mukaan innoittaa empatian tuntemista eläimiä, kasveja, sieniä ja elon mahdollistavien symbioosien, kuten bakteerien, elämää kohtaan.

Ympäristötunteet linkittyvät kiinteästi matkailuun, joka omalta osaltaan vauhdittaa ekologisen kriisin syventymistä. Ilmastonmuutos, biodiversiteetin heikkeneminen ja luonnon kärsiminen vaikuttavat aiemman tutkimuksen perusteella nuoriin henkilökohtaisella tasolla, tehden tulevaisuudesta epävarman. Tutkimusta nuorten matkailijoiden kokemista ympäristötunteista tarvitaan lisää. Nuoriin keskittyvä tutkimus on tärkeää myös sen takia, että he ohjaavat elämänvalinnoillaan yhteiskuntia tulevaisuudessa.

3. NUOREN KERRONNALLINEN IDENTITEETTI

Kerronnallisessa näkökulmassa identiteetti rakentuu kertomuksellisesti, sosiaalisesti jaettu-
jen kertomusten ja sisäisen tarinan muotoilemana. Tarinallisen kiertokulun teoria ja kerron-
nallisen identiteetin käsite toimivat suuntaviitoina tutkiessani ympäristötunteita kokevien
nuorten matkailijoiden kertomuksissa rakentuvaa identiteettiä. Taustoitin ensin kerronnal-
lista näkökulmaa identiteettiin, jonka jälkeen kahdessa jälkimmäisessä alaluvussa syvennyn
Hännisen (1999) kehittämän tarinallisen kiertokulun teorian pariin. Esittelen tässä luvussa
tutkimukselleni merkitykselliset käsitteet, näkökulmat ja filosofiset taustat. Suomenkielessä
narratiivisen, kerronnallisen ja tarinallisen identiteetin käsitteitä käytetään rinnakkain, eikä
vakiintunutta nimitystä ole. Avaan ensimmäisessä alaluvussa kuitenkin tarinan, kertomuk-
sen ja narratiivin käsitteiden eroavaisuuksia.

3.1. Kerronnallinen näkökulma nuoren identiteettiin

1970–1990-lukujen aikana ihmistieteissä tapahtui niin sanottu *kerronnallinen käänne*, kun
useilla tutkimusaloilla kiinnostuttiin tutkimuskohteiden kerronnallisista piirteistä. Kerron-
nallisen käänteen seurauksena kertomuksen käsitteen avaaminen ei ole yksinkertaista. (Björ-
ninen, 2020, s. 110–111.) Tämän vuoksi on tärkeää ymmärtää, mitä eroa on tarinalla, kerto-
muksella ja narratiivilla. *Tarina* viittaa tapahtumien jatkumoon, kokonaiseen tapahtumakul-
kuun, joka sisältää alun, keskikohdan ja lopun. Juoni on tarinassa keskeinen elementti, ikään
kuin kokonaisuus, jossa erillään olevat osat saavat merkityksen. *Tarina* käsitetään abstrak-
tiona, joka voidaan ilmaista eri muodoissa ja liittyy erilaisiin konkreettisiin sisältöihin. *Ker-
tomuksen* käsite viittaa tarinalliseen esitykseen erilaisten merkkien muodossa. Yhden kerto-
muksen voi tulkita monella eri tavalla, eli se voi sisältää useita tarinoita. Sosiaalisesti jaettu
tarina muodostuu siten kertomuksen tapahtumista ja kertomuksen kuulijan tulkintaan näistä.
Sanat kertomus ja *narratiivi* voidaan käsittää synonyymeina. (ks. Hänninen, 1999, s. 20;
Salo, 2008, s. 85; Björninen, 2020, s. 118.) Narratiivilla tarkoitetaan Björnisen (2020) mu-
kaan myös henkilökohtaista tai ideologista ”uskomuksista, vakaumuksista ja arvotuksista
muodostuvaa ajatusmallia” tai politiikan saralla puhuttaessa ”kokonaisvaltaista linssiä,
jonka läpi yksilöt ja yhteisöt tarkastelevat maailmaa” (s. 112–113).

Kokemus ja kertomus ovat Meretojan (2018a) narratiivisen hermeneutiikan mukaan jatku-
vassa jännitteisessä, mutta vuorovaikutteisessa suhteessa. Niitä ei tarvitse tarkastella vastak-
kainasettelun, vertailun tai samaistamisen kautta, sillä ”kokemus ja kertomus muodostavat

tulkinnallisen jatkumon” (Meretoja, 2018a, s. 318). Kertomuksellisuus saa Hyvärisen (2004, s. 303) mukaan alkunsa ihmisille ominaisesta tavasta jäsentää ja ymmärtää kokemuksiaan tuntemiensa kertomusten välityksellä. Fludernik (2010, s. 20) korostaa kertomuksen tarvitsevan aina kokijan: inhimillinen läsnäolo, kokemus ja kokemuksen merkityksellistäminen ovatkin keskeisiä kertomusta rakentavia elementtejä. Tässä tutkimuksessa käsitän vakiintuneen tai hitaasti muuttuvan tarinan muodostuvan kokemuksista, jotka on sanallistettu kertomuksin. Kertomusten avulla voidaan jäsentää kokemuksia sekä antaa niille muoto ja merkityksiä.

Tutkimus kertomusten parissa on viime vuosikymmenien aikana muotoutunut monitieteiseksi. Erilaisten tieteenalojen ja tutkimusperinteiden kohtaaminen on monipuolistanut tutkimuksen kenttää. Erilaituisia filosofisia oletuksia omaavat tutkimusperinteet ovat limittyneet toisiinsa monimutkaisin ja jännitteisin tavoin. Kertomuksen tutkimus voi keskittyä esimerkiksi kirjallisuudentutkimukseen narratologiapainotteisesti, tai lähestyä kertomusta ihmistieteistä käsin. (ks. Meretoja & Mäkikalli, 2013, s. 2; Meretoja, 2013, s. 72.) Tarinallisessa lähestymistavassa ihmisen kokemuksen, ajattelun ja toiminnan ajatellaan liittyvän tiiviisti tarinoiden kertomiseen ja kuulemiseen (Hänninen & Valkonen, 1999, s. 142). Kertomukset eivät pelkästään heijasta sosiaalista todellisuutta, vaan ne luovat ja säilyttävät sitä (Shetty, 2010, s. 95). Kertomusten roolit ja funktiot kulttuurissamme vaikuttavat siihen, millainen merkitys niille annetaan elämässä (Meretoja, 2013 s. 60).

Nuoren identiteetti

Identiteetin ja minäkuvan kaltaisten käsitteiden suosio heijastaa individualismin korostunutta merkitystä nykypäivän kulttuurissamme (Rautio & Saastamoinen, 2006, s. 10; Hall, 1999, s. 30). Identiteetin muokkautuminen on murrosajan keskeinen kysymys, johon liittyvä tematiikka on levinnyt psykologian tieteenalalta yhteiskuntatieteisiin. Nuorten voidaan ajatella olevan murroksen tulkkeja, jotka ennakoivat tulevia suuntauksia. Identiteetin ajatellaan rakentuvan elinikäisessä prosessissa: yksilö muovaa, muuntaa ja rakentaa identiteettiä aktiivisesti eri elämäntilanteissa. Käsitteenä identiteetti on laaja, ja se pohjautuu erilaisiin traditioihin tieteenalan mukaan. (Suurpää & Aaltojärvi, 1996, s. 8–9.)

Identiteetti voidaan käsittää artikuloituna minätarinana, joka voi olla jäsentynyt, elämäkerallinen identiteettitarina, toive taikka ajatus ihanneminästä tai tuotettu narratiivinen esitys. Identiteetti viittaa käsitykseen mitä henkilö on: itseä, menneisyyttä ja tulevaisuutta punni-

taan eri tavoin. Identiteetistä puhuttaessa voisi käyttää monikkoa, sillä identiteetti on moninainen, tilanteinen ja epävakaa. (Ronkainen, 1999, s. 73–74.)

Identiteetin muotoutuminen on myös aina kontekstuaalista eikä täten irrallista ympäröivästä maailmasta ja ajallisuudesta. ”Identiteetti muodostetaan siinä epävakaassa pisteessä, missä ’ääneenlausumattomat’ subjektiviteettia koskevat tarinat tapaavat historian ja kulttuurin kertomukset” (Hall, 1999, s. 11). Identiteetit ovat täten kulttuuri-, kieli- ja historiasidonnaisia (Hall, 1999, s. 16). Tällaiset kulttuurissa jaetut kertomukset muovaavat myös sitä, miten omaa minää, identiteettiä, tulisi kuvata ja mihin ryhmiin yksilö voi samaistua (Ronkainen, 1999, s. 74). Hall (1999, s. 249) lisää yksilön minäihanteen muodostuvan identifikaatiosta kulttuurisesti jaettuihin ihanteisiin. Kulttuurisesti jaetulla *suurella kertomuksella* ei ole vain yhtä kertojaa, vaan se käsitetään kulttuurisena viitekehysenä tavoille, joilla käsitellä todellisuutta ajattelun, arvottamisen ja hahmottamisen kautta (Björninen, 2020, s. 111).

Nuorten identiteetin muokkautumisesta puhuessa voidaan erityisesti keskittyä luonteen prosessinomaisuuteen ja identiteettien eri puolten korostumiseen tilanteisesti. Identiteetin rakentuminen voidaan nähdä yksilöllistä draamaa sisältävänä yhteiskunnallisena prosessina. Yhteisössä vallitsevat odotukset ja näkemykset heijastuvat identiteettiin. (Suurpää & Aaltojärvi, 1996, s. 8–9.) Suomalaisten nuorten asenteita ja arvoja tutkinut Helve (1996) kertoo, että nuorilta on puuttunut selkeä, yhteen ideologiaan ankkuroitunut arvomaailma. Maailmankuva jakautuu yhteisölliseen ja yksilölliseen tasoon: yhteisöllinen rakentuu esimerkiksi kulttuuristen, historiallisten ja ekologisten tekijöiden vaikutuksesta, yksilöllinen taso muodostuu vastaavasti esimerkiksi elämäkokemusten ja henkilökohtaisten ominaisuuksien kautta. (Helve, 1996, s. 76, 78, 80.)

Kerronnallinen identiteetti

Kerronnallisen näkökulman mukaan identiteetin tuottaminen on narratiivisen ymmärryksen pohjalta rakentuvaa konstruktivistista toimintaa, jossa uudelleentulkitsemalla kulttuurisia kertomuksia yksilöt tuottavat uusia kertomuksia (Sintonen, 1999, s. 51). Kertomusten avulla yksilö voi välittää sekä itselleen että toisille tietoa siitä, miten hänestä on tullut sellainen, kuin hän on, millainen hän on tässä hetkessä ja missä hän ajattelee tulevaisuudessa olevansa (McAdams & McLean, 2013, s. 233). Hermeneuttinen filosofi Paul Ricoeur on yksi keskeisistä teoreetikoista, joka on tarkastellut yksilöllisen identiteetin narratiivista rakentumista (Kaunismaa & Laitinen, 1998, s. 168). Ricoeur (1992) on perehtynyt narratiivisen identiteetin mahdollisuuksiin tasapainotella ja löytää merkityksiä yksilön pysyvän ja muuttuvan iden-

titeetin välillä. Kertomusten avulla yksilö voi tulkita itseään eli muodostaa identiteettiä (Ricoeur, 1992, s. 114). Kerronnallisen identiteetin ymmärretään rakentuvan kertomuksellisesti, kertomusten muotoilemana.

Kerronnallisen identiteetin käsite korostaa identiteetin rakentumisen luonnetta dynaamisena, antiessentialistisena ja prosessuaalisena (Ricoeur, 1985, s. 442–447, 1991, s. 437, Meretoja, 2019, s. 62 mukaan). Meretoja (2018a, s. 318) korostaakin elämän olevan jatkuvan uudelleentulkinnan prosessi, jolloin identiteetin kerronnallisuutta voidaan tarkastella ilman ajatusta ydinminästä tai essentialistisesta subjektista. Kerronnallisen näkemyksen mukaan identiteettiä ei siis tarvitse käsittää yksinkertaisena sisäänrakennettuna olemuksena, joka tekee ihmisestä sellaisen kuin hän on.

Kertomukset kertovat paitsi elämän keskeisistä tapahtumista, kuten käännekohdista, mutta myös näihin liittyvistä yksilöllisistä merkityksistä (Adler ym., 2015, s. 3). Kertomusten avulla yksilöt voivat siis jäsentää elävän elämän kokemuksia. Ricoeurin ajatuksiin pohjaten Kaunismaa ja Laitinen (1998, s. 192) avaavat kertomusten konstituoivan yksilöä: ”itsestä muodostetaan tulkinta kerrottujen kertomusten välityksellä”. Kertomukset voivat olla pieniä, itseyymmärryksen välineenä toimivia tai suuria, koko elämästä kertovia elämänkertoja (Kaunismaa & Laitinen, 1998, s. 192).

Rakentamalla ja uudelleenmuotoilemalla omaa tarinaansa yksilö sitoutuu kulttuurisiin ja historiallisiin diskursseihin ja muodostaa sisäistä identiteettiään (Hammack, 2008). ”*Kerronnallinen toimijuutemme* koostuu kyvystämme käyttää, tulkita ja uudelleentulkita erilaisia kertomuksia, jotka ovat meille kulttuurisesti tarjolla, eritellä ja haastaa niitä ja tehdä valintoja sen suhteen, miten tulkitsemme kerronnallisesti elämäämme ja ympäröivää maailmaa” (Meretoja, 2019, s. 62). Kerronnallinen toimijuus muodostuu useista ulottuvuuksista: *kerronnallinen tietoisuus* kuvaa yksilön tietoisuutta kulttuurisista kertomusmalleista, *kerronnallinen mielikuvitus* viittaa kykyyn ajatella nykyhetkeä pidemmälle ja haastaa kulttuurisia kertomusmalleja, kun *kerronnallinen dialogisuus* kytkeytyy yksilön kykyyn kohdata toiset ihmiset tarinoineen vuoropuhelun kautta. Kerronnallinen identiteettikin rakentuu dialogisesti ja suhteessa toisiin. (Meretoja, 2019, s. 62–64.)

Identiteettiä voi Ricoeurin (1991, s. 198) mukaan ymmärtää epäsuorasti erilaisten toimintaa ja arjen kertomuksia sisältävien kulttuuristen merkkien kautta, jotka vahvistavat itsetunteista. *Kerronnallinen tiedostamaton* rakentuu kulttuurisista kertomusmalleista, jotka vaikuttavat yksilöihin heidän sitä tiedostamatta: ne ohjaavat asenteita ja toimintaa sekä määrit-

televät käsityksiä yksilön ja yhteisön mahdollisuuksista. Kulttuuriset kertomukset ovat olemassa kuitenkin vain tulkittuina, jolloin yksilöt voivat uudelleentulkita niitä sekä samaistumisen että haastamisen kautta. (Meretoja, 2018a, s. 318, 320.) Kulttuurinkin voidaan ajatella olevan jatkuva ja muuttuva prosessi (Suurpää & Aaltojärvi, 1996, s. 11).

Kerronnallisen identiteetin juoni muodostuu monimutkaisessa vuorovaikutuksessa tapahtumien, mielikuvituksen, rutiinien, tapojen ja merkittävien toisten välillä. Kertomukset konfiguroivat elettyjä kokemuksia, jäsentäen ja rikastaen näihin liittyviä merkityksiä. (Ezzy, 1998, s. 251.) Identiteetit eivät ole stabiileja tai muuttumattomia, vaan ne kehkeytyvät jatkuvasti ja ovat avoimia tulevaisuuden suhteen. Tulevaisuuden minäkuvat ja sosiaaliset identiteetit ovat vaihtuvia, kun moraalisen identiteetin ja henkilöidentiteetin voidaan sen sijaan ajatella vaalivan jatkuvuutta ja yhteneväisyyttä. (Hänninen, 1999, s. 62.) Adler ym. (2015, s. 3) toteavat narratiivisen identiteetin tarjoavan yksilölle tunteen yhtenäisyydestä ajan kuluessa, sillä tarinassa yhdistyvät mennyt, tämänhetkinen sekä ennakoiva, tulevaisuuden minuus.

3.2. Tarinallisen kiertokulun teoria

Teoreettinen viitekehyseni rakentuu Vilma Hännisen (1999) luoman *tarinallisen kiertokulun teorian* pohjalta. Teorian keskiössä on *sisäisen tarinan* käsite, jonka avulla voidaan jäsentää elämän merkityksellisyyden kokemusta. Sisäisen tarinan käsite pohjautuu kulttuurihistoriallisen psykologian uranuurtajan Vygotskin sisäisen puheen käsitteeseen, joka on ”äännetöntä, itselle tarkoitettua, sosiaalisia ja yksilöllisiä merkityksiä yhteenpunovaa prosessia, jonka alkuperä on sosiaalisessa vuorovaikutuksessa” (Hänninen, 1999, s. 30). Ihmisen identiteetin ydin muodostuu yksilön sisäisestä tarinasta, joka rakentuu vuorovaikutuksessa kohdattujen tarinoiden kanssa. Tarinallisuuteen liittyviä ilmenemismuotoja erotellaan käsitteisiin, joiden avulla erilaisia ulottuvuuksia ja niiden välisiä suhteita voidaan jäsentää, ja kytkeä tarinallisuus todellisuuteen. Tarinallisen kiertokulun teorian tavoitteena on ylittää erilaisia tieteen sisäisiä kahtiajakoja tarinan käsitteen avulla, jota pidetään keskeisenä ajattelun ja elämän jäsentämisen muotona. (Hänninen, 1999, s. 13–15, 19.) Tarinallisen kiertokulun teoria kiinnittyy sosiaalisiin rakenteisiin, ja avaa ”yksilön näkökulmasta prosessia, jossa ihminen suhteutuu yhtäältä sosiaalis-materiaaliseen ja toisaalta diskursiiviseen todellisuuteen” (Hänninen, 1999, s. 20, 22).

”Kertomuksen käsite viittaa tässä yhteydessä ihmisen itsestään toisille kertomaan tarinaan” (Hänninen, 1999, s. 22). Kertomuksessa tyypillisesti esitetään jo toteutuneita tapahtumia ja

kerronnan avulla näistä voidaan luoda uusia tulkintoja. Kertomalla tarinaansa yksilö voi jakaa ja reflektoida kokemuksiaan sekä saada aikaan sosiaalisia vaikutuksia ja vahvistusta. (Hänninen, 1999, s. 22.) Meretoja ja Brockmeier (2014, s. 1–2) ehdottavat kertomuksen tarkastelemista itsessään hermeneuttisena, merkityksen muodostamisen käytäntönä, jolla on ratkaisevan tärkeä merkitys esimerkiksi identiteetin taustalla vaikuttavissa monimutkaisissa tulkintaprosesseissa.

Sosiaalinen tarinavaranto viittaa yksilölle saatavilla olevaan kulttuuristen kertomusten joukkioon: se sisältää kaikki tarinat, joihin ihminen tutustuu esimerkiksi sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tai median välityksellä. Sosiaalinen tarinavaranto muuntuu jatkuvasti, sillä siihen tuotetaan kaiken aikaa uusia tarinoita, joista yksilö omaksuu erilaisia tarinoita koko elämänsä ajan. Tarinaansa kertomalla yksilöt voivat jakaa ja reflektoida kokemuksiaan ja saada jäsenyyksilleen sosiaalista vahvistusta, joka siirtyy kuulijoiden sosiaaliseen tarinavarantoon. Toiset näistä kertomuksista unohtuvat ja toiset painautuvat mieleen, liittyen osaksi *henkilökohtaista tarinavarantoa*, jossa myös omassa elämässä tarinallisesti tulkitut kokemukset ottavat paikkansa. (Hänninen, 1999, s. 21–22.) Digitaalisella, sosiaalisen median aikakaudella kertomuksia kohdataan kuvien, videoiden ja päivitysten muodossa päivittäin yhä enemmän, jolloin myös yksilön sisäistä tarinaa haastetaan jatkuvasti.

Tarinoiden voidaan ajatella toimivan myös elämänmuutoksen hallinnan välineinä. Muutos liitetään menneisyyden ja tulevaisuuden yhdistävään juoneen. Tavallisesti, kun muutos peittää näköalan tulevaisuuteen on mahdollista löytää tukea ja suuntaviittoja sosiaalisesta tarinavarannosta omaksutuista mallitarinoista. (Hänninen, 1999, s. 95.) Ilmastokriisi on poikkeuksellinen uhka, johon liittyviä vakiintuneita sosiaalisesti jaettuja tarinamalleja ei vielä ole.

Situaation, eli toimintaehtojes käsite sisältää ”ihmisen elämäntilanteen kokonaisuuden, sen tarjoamat mahdollisuudet ja sen asettamat rajat” (Hänninen, 1999, s. 21). Tällaiset seikat koostuvat sekä konkreettisista yksilöllisistä tilannetekijöistä, kuten asuin- tai työpaikasta että ideaalisista, toimintaa säätelevistä tekijöistä, kuten sosiaalisista normeista ja laeista. Situaatio kokonaisuus muuttuu jatkuvasti ja sille voidaan antaa erilaisia tulkintoja sisäisessä tarinassa. Samanaikaisesti situaatio on kuitenkin faktinen, eli se muuttuu ainoastaan toiminnan kautta. *Draama* käsitteenä viittaa toiminnalliseen prosessiin, jossa yksilöt toteuttavat sisäisen tarinansa toimia elävässä elämässä. Draaman tapahtumia ohjaavat yksilön omien impulssien lisäksi myös toisten toimijoiden kokemat sattumukset ja vastoinkäymiset sekä teot.

Draamassa toteutettu toiminta johtaa seurauksiin, jotka vaikuttavat tilanteen situaatioon ja tätä kautta sisäiseen tarinaan. Elämä on näin tarinallisesti tulkittu. Alla oleva kuvio 1 avaa tarinallista kiertokulkua yksilön näkökulmasta, huomioiden samalla yksilön kiinnittymisen toisiin ihmisiin. (Hänninen, 1999, s. 20–22.)

Kuvio 1. Tarinallinen kiertokulku
(Hännistä, 1999, s. 21 mukailleen).

Sisäinen tarina kuvastaa ihmismielen sisäistä prosessia, jossa tulkitaan elämää: situaation kautta tarjoutuvia mahdollisuuksia ja sosiaalisen tarinavarannon ohjaamia rajoja erilaisten tarinallisten merkitysten avulla. Kerronta ja toiminta välittävät osittain sisäistä tarinaa, osa jää kuitenkin piiloon, sillä kaikkia kokemuksia ei jaeta eteenpäin. Sosiaaliseen tarinavarantoon liittyvien kulttuuristen tarinoiden omaksumisen avulla henkilö voi tarkastella ja työstää suhdettaan omiin intohimoihinsa ja haluihinsa. Halut muovataan osaksi henkilökohtaista toiminnallista järjestelmää sisäisen tarinan prosessissa. Sisäinen tarina todellistuu toiminnan kautta ja se jaetaan sosiaalisesti kertomuksen muodossa. Suhde sisäisen tarinan ja tunteiden välillä on kaksisuuntainen: sisäinen tarina muovaa tunteita samalla, kun tunteet suuntaavat sisäistä tarinaa. Sisäisen tarinan prosessissa yleinen ja yksittäinen, julkinen ja yksityinen, kielellinen ja ei-kielellinen sekä symbolinen ja aineellinen kohtaavat, ja muodostavat uusia merkityksiä. Tässä prosessissa useat osatarinat nivoutuvat yhteen. Suhde halujen ja arvojen välillä jäsentyy tarinoissa. Toisiinsa nähden sisäiset tarinat voivat olla hierarkkisissa, ajalli-

sisä, rinnakkaisissa, jopa ristiriitaisissa suhteissa. Osa sisäisistä tarinoista on jo päätyneitä, kun osa tähyää tulevaan. Tulevaisuusorientoituneita sisäisiä tarinoita voidaan kuvata käsitteellä tarinalliset projektit. (Hänninen, 1999, s. 20–22, 25, 67, 70.)

Tarinallisen kiertokulun teorian mukaan *tarinalliset projektit* kurkottavat tulevaisuuteen, joka on samanaikaisesti tuntematon ja avoin, ennakoitavissa ja tuotettavissa. Tulevaisuutta pyritään ennakoimaan sisäisessä tarinassa muodostamalla skenaarioita, suunnitelmia, visioita ja unelmia. Tarinallinen projekti on mielikuvituksen ja ennustamisen kautta muodostuva tulevaisuusvisio, jota ihminen omalla toiminnallaan toteuttaa. Tällainen projekti sisältää mielikuvan toivotusta ja ennakoidusta tulevaisuudesta sekä reitistä, joka tähän kuviteltuun lopputulokseen johtaa. Nämä muodostavat yhdessä tarinan. (Hänninen, 1999, s. 59.) Ihminen ei tiedä mitä tulevaisuudessa tulee tapahtumaan ja onkin juuri siksi kuvitteleva, tarinoita kertova eläin (Meretoja, 2016, s. 71). Ajatukset tulevaisuudesta ovat monitasoisia, ne voivat liittyä esimerkiksi henkilökohtaiseen tai laajaan, globaaliin tulevaisuuteen, jonka takia tulevaisuuskuvia on monia (Suurpää, 1996, s. 55). Kertomusten avulla tulevaa voidaan tarkastella eri mahdollisuuksien näkökulmasta. Tämänhetkiset valinnat johdattavat kohti erilaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. (Meretoja, 2018b, s. 9.)

3.3. Tarinallisen kiertokulun filosofiset taustat

Tarinallisen kiertokulun filosofinen kehys on Hännisen (1999, s. 24) mukaan perussitoutumiseltaan: ”ontologinen, fenomenologinen, hermeneuttinen, materialistinen, realistinen ja eksistentiaalinen”. Keskityn tarkastelemaan yllä mainituista erityisesti fenomenologisuutta ja hermeneuttisuutta, sillä ne limittyvät nuorten kerronnallisen identiteetin rakentumiseen näkemykseni mukaan tiukimmin.

Ontologisuus liittyy ajatukseen ihmisen olemassaolon tarinallisesta olemuksesta: ihmisen olemuksen, elämän ja tarinan välillä ajatellaan olevan perustavanlaatuinen side. Teorian realistinen luonnehdinta puolestaan liittyy käsitykseen ihmisen tajunnasta reaalisesti olemassa olevana ja maailmaan vaikuttavana osana todellisuutta. *Eksistentiaalisuuden* filosofinen tausta viittaa yksilön kykyyn, vapautteen ja vastuuseen luoda oma erityinen elämäntarinansa yhteisön ja kulttuurin traditioiden antamien rajojen puitteissa, ollen näin periaatteellisella tasolla vastuullinen valinnoistaan. *Materialistisuus* ilmenee kaikkien tarinallisten prosessien taustalla vaikuttavien käytäntöjen kautta. (Hänninen, 1999, s. 25–26.) Yhteiskuntatieteellisten käytäntöteorioiden yhdistävänä teemana on ajatus käytäntöjä muodostavasta ruumiillisesta toiminnasta sekä käytänteiden verkosta, joka välittyy myös artefaktien ja luonnon ob-

jektien kautta (Laitinen, 2010, s. 100). Harvey (2009, s. 8, Laitinen, 2010, s. 112 mukaan) korostaa esineiden ja fyysisen ympäristön autonomiaa: objektien materiaalisuus muodostaa osaltaan kokemusta, käytänteitä ja rakentaa sosiaalisia suhteita sekä identiteettiä. Materiaalisen ekokritiikin mukaan maailman materiaalisten ilmiöiden voidaan ajatella olevan solmuja laajassa toimijoiden verkostossa, jota voidaan ”lukea” ja tulkita kertomuksia muodostavaksi (Iovino & Oppermann, 2014, s. 1). Tarinallisen kiertokulun prosessi kiinnittyykin sosiaalis-materiaaliseen ja diskursiiviseen sekä sosiaaliin rakenteisiin, jotka lomittuvat toisiinsa (Hänninen, 1999, s. 22).

Fenomenologisuudella viitataan tarinallisen kiertokulun teorian yhteydessä ajatukseen inhimillisestä kokemuksesta aktiivisena toimintana, jossa asiat näyttäytyvät merkityksellisinä osina ihmisen sisäisiä projekteja (Hänninen, 1999, s. 24). Fenomenologisen tutkimuskeskittyy koettuihin kokemuksiin sekä niiden merkityksiin, tulkintaan ja ymmärrykseen kokijan näkökulmasta. Fenomenologisessa ontologiassa pyritään esittämään reflektoinnin ja analysoinnin avulla ymmärrystä olemassaolosta ja todellisuuskäsityksestä. Epistemologia pohjautuu sekä tutkijan että tutkittavan tulkintoihin todellisuuden kokemuksesta. Kontekstilla ja kielellä on siten suuri painoarvo asioiden ymmärtämisessä. (Perneckey & Jamal, 2010, s. 1067.)

Fenomenologisessa ja hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä keskeisiä tutkimukseen liittyviä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. Fenomenologiassa keskiössä on ajatus ihmisyksilöiden rakentumisesta suhteessa maailmaan, jonka rakentamisessa he myös ovat mukana. Jokaisella ihmisellä on erilainen, elämänhistorian pohjalta muodostunut perspektiivi, jonka kautta elämää eletään ja koetaan. Perspektiivi muodostuu aiemmista kokemuksista ja käsityksistä sekä tuntemisen tavoista ja arvoista. Perspektiivin rajoissa tulkitaan kokemuksia, rakennetaan käsitystä maailmasta ja suuntaudutaan sekä nykyhetkeen että tulevaisuuteen. Yksilön perspektiiviä korostetaan, mutta ihmistä ei voi ymmärtää irrallisena maailmastaan, yhteisöistään. Yksilön kokemuksellinen suhde maailmaan näyttäytyy, rakentuu ja värityy merkityksin. Merkitykset syntyvät yhteisössä ja ovat *intersubjektiivisiä* eli subjektien välisiä. (Laine, 2001, s. 29–32.) Yksilö tulkitsee perspektiivin läpi tilanteen mahdollistamien draaman kokemusten lisäksi myös sosiaalista tarinavarantoa.

Hermeneuttinen lähestymistapa tutkii tulkintaa ja ymmärtämistä kielen keskeisinä ulottuvuuksina, laajemmin ajateltuna myös kerrontaa. Hermeneuttinen perinne erilaisine muunnelmineen on pyrkinyt kehittämään vaihtoehtoista näkemystä ihmismielestä ja ihmisen to-

dellisuudesta, keskiössään ihmisten vuorovaikutuksen, tulkinnan ja merkityksen rakentamisen kyvyt. Tästä näkökulmasta katsottuna erilaiset tieteenalat ja teoreettiset lähestymistavat pyrkivät tulkitsemaan todellisuutta, mutta eivät voi ymmärtää ”todellisuutta sellaisenaan”, englanniksi *reality as such*. (Meretoja & Brockmeier, 2014, s. 1–4.)

Hermeneuttisuuden mukaan kertomukset jäsentävät elämää ja rikastavat siihen liittyviä merkityksiä. Tarinan osat saavat puolestaan merkityksensä kokonaisuudesta, johon ne liittyvät. (Hänninen, 1999, s. 25.) Meretojan (2018a, s. 317–318) *narratiivisen hermeneutiikan* mukaan kertomukset toimivat tulkinnan käytäntöinä, kun tarkoituksena on ymmärtää erilaisia maailmassa olemisen mahdollisuuksia. Kertomukset ovat kompleksisia tulkintoja erilaisten kokemusten liittymisestä toisiinsa. Kokemuksilla on myös tulkinallinen rakenne. Kertomukset ovat siis ikään kuin tulkintojen tulkintoja, jolloin voidaan puhua kaksoishermeneutiikasta. Kolmoishermeneutiikka viittaa kokemusten uudelleen- tai toisintulkittamiseen kulttuurisiin kertomuksiin nähden. Eettiseltä potentiaaliltaan kertomukset voivat laajentaa yksilön *mahdollisen tajua*: menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaa voi tarkastella vaihtelevien mahdollisuuksien näkökulmista. Inhimillisen kokemisen mahdollisuuksia tutkimalla, kertomukset voivat johdattaa tulkitsemaan tilanteita uudelleen ja siten myös uudelleenorientoitumaan niin menneisiin, nykyisiin kuin tuleviinkin mahdollisuuksiin. (Meretoja, 2018a, s. 318–320.)

Metateoreettisilta lähtökohdiltaan tarinallisen kiertokulun teoria painottaa sosiaaliskonstruktivistisia lähtökohtia, yhdistäen näihin myös poststrukturalistisia ja sosiaalis-konstruktionistisia ajattelutapoja. Ihmisiä tarkastellaan toimijoina reaalisessa maailmassa, jolloin keskiössä on *merkityksen* käsitys. (Hänninen, 1999, s. 27–28.) *Sosiaaliskonstruktivistinen* perinne on kiinnostunut sosiaalisista ja yksilöllisistä merkityksistä ja ihmisen mielen kehittymisestä sosiaalisena prosessina. *Poststrukturalistinen* lähestymistapa on puolestaan keskittynyt tarkastelemaan kielellisten käytäntöjen ja henkilökohtaisten kokemusten vuorovaikutusta subjektiviteetin muodostumisessa. *Sosiaaliskonstruktivistinen*, diskursiivinen suuntaus on keskittynyt kielellisiin käytäntöihin, joilla todellisuutta rakennetaan. (Hänninen, 1999, s. 26–29.) Sosiaaliskonstruktivistinen lähestymistapa kieleen ja identiteettiin käsittää identiteetin vuorovaikutteisena tuloksena, joka tuotetaan ja neuvotellaan diskurssissa (ks. Davies & Harré, 1990). ”Kieltä ja kielellistä vuorovaikutusta pidetään tärkeänä merkitysten muodostajana, mutta kielellisten merkitysten ajatellaan kietoutuvan sekä ei-kielelliseen toimintaan että sanattomaan kokemukselliseen merkityksenantoon” (Hänninen, 1999, s. 28). Subjektiviteettiäkin voidaan ymmärtää merkityksellistyneenä minänä, jossa merkityksen pohtiminen ylittää kielen ja materiaalisuuden kahtiajaon (Ronkainen, 1999, s. 38).

Yksilön sisäistä tarinaa, mielen sisäistä maailmaa, tutkittaessa on käsiteltävä tähän liittyviä metodologisia ongelmia. Yksilöllisen mielen tutkimista on pidetty tarpeettomana, *epistemologisesti* mahdottomanakin. Tutkija voi tarkastella ihmisen mieltä vain kielellisten ilmausten avulla, jotka eivät välttämättä ole ilmauksia ”todellisista” ajatuksista. Kuitenkin, jos kielen ja mielen ajatellaan olevan merkityksiä tuottavaa liikettä, ei ”sisäistä” ja ”ulkoista” tarvitse erottaa jyrkästi. (Hänninen, 1999, s. 29.) Tieteellisessä keskustelussa sisäisen tarinan tutkimisen mahdottomuutta on perusteltu myös *ontologisin* perustein: ”yksilöllinen mieli on vain modernin ajattelutavan luoma illuusio” (Hänninen, 1999, s. 29).

Ajatusta tarinallisesta identiteetistä on kyseenalaistettu korostaen jälkikäteen jaettujen kertomusten puutteellisuutta ja valikoivuutta verrattuna elävän elämän kokemuksiin. Representaatioteoriassa kertomuksen ajatellaankin olevan aina subjektiivinen ja näkökulmainen. Kehittyneessä ontologisessa teoriassa puolestaan argumentoidaan kertomusten olevan erottamaton osa elämää: kerronnallisuus on läsnä kaikessa kokemisessa enemmän tai vähemmän. Tarinallinen identiteetti ei siten tarkoita vain yhtä, ehjää ja kokonaista tarinaa elämästä, vaan enemmän pieniä, päivittäisiä tarinoita, identiteettitekoja. (Hyvärinen & Mäkelä, 2020, s. 92–93, 100.) Narratiivinen lähestymistapa myöntää yksilöllisen mielen olevan länsimaisen kulttuurin pitkäaikaisen kehityksen tulos, joka kuitenkin samalla pyrkii kuitenkin kuvaamaan ihmisen mielen ja elämän sosiaalisuutta. On kuitenkin muistettava, että tutkimuksen osallistujien tarinamuotoiset kertomukset eivät ole suoria sisäisen tarinan esityksiä. (Hänninen, 1999, s. 28–30.)

Tutkimuksessani ammennan näistä teoreettisista, käsitteellisistä ja filosofisista lähtökohdista tarkastellessani ympäristötunteita nuorten matkailijoiden kerronnallisissa identiteeteissä. Tarinallisen kiertokulun teoria ja kerronnallisen identiteetin käsite tukenani pyrin syventämään ymmärrystä nuorten matkailijoiden sisäisestä tarinasta, sosiaalisesta tarinavarannosta ja tulevaisuusorientoituneista tarinallisista projekteista ympäristötunteiden kontekstissa. Tutkimustehtäväni on pyrkiä ymmärtämään, millainen merkitys ympäristötunteilla on nuorten matkailijoiden kerronnallisille identiteeteille. Jaan tutkimustehtävän seuraaviin osiin: Millainen on ympäristötunteita kokevien nuorten matkailijoiden sosiaalinen tarinavaranto? Millaisia ympäristötunteita nuoret matkailijat kuvailevat kertomuksissaan? Miten ympäristötunteita kokevien nuorten matkailijoiden sisäinen tarina rakentuu? Millaisista tulevaisuuden matkailuun liittyvistä tarinallisista projekteista ympäristötunteita kokevat nuoret kertovat?

4. EETTINEN KERRONNALLISUUS AINEISTOSSA JA ANALYYSISSÄ

Tutkimusaineistoni sekä analyysimenetelmäni seuraavat tutkimukseni kerronnallista otetta. Tutkimukseni aineisto muodostuu keväällä 2021 keräämistäni nuorten matkailijoiden kertomuksista. Analysoin kerronnallista aineistoa holistisen ja kategorisen sisällönanalyysin keinoin. Tavoitteenani on saada syvälinen käsitys nuorten kertomuksista sekä kertomuksissa yhdistyvistä kategorioista. Aloitan tämän luvun esittelemällä kerronnallista aineistoani valottaen myös kerronnallisuuden filosofisia taustoja. Aineiston esittelyn jälkeen kerron analyysimenetelmästäni, jotka mahdollistavat aineiston merkitysten ja vivahteiden tulkitsemisen. Päätän luvun tutkijan positioni kuvaamiseen sekä tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden pohtimiseen.

4.1. Kerronnallinen aineisto

Voidaan kysyä miksi kertomukset ovat tärkeitä. Vastaus on yksinkertainen: elämme kertomusten maailmassa. (Kaasila, 2008, s. 41.)

Kerronnallisuuden filosofiset taustat

Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen ero ei välity niinkään teknisten metodien kautta, vaan perinpohjaisesti erilaisissa filosofisissa lähtökohdissa. Tutkimusperinteillä on omanlaisensa metateoreettiset oletukset koskien todellisuuden, tiedon sekä tieteellisen tutkimuksen tavoitteiden ja periaatteiden eli *metodologian* luontoa. Metodologia pohjautuu tiettyyn teoreettiseen ajattelutapaan, joka määrittelee esimerkiksi todellisuutta ja ihmisluontoa koskevat oletukset, uskomukset tärkeästä tiedosta sekä oletukset miten kerätä tietoa ja merkityksellistä dataa pätevästi. Metodologia määrittää filosofisista lähtökohdista tutkimuksen työkalut, *metodit*. (Slevitch, 2011, s. 74–75.)

Narratiivinen käänne voidaan nähdä paradigman muutoksena, joka viittaa perustavanlaatuisen muutokseen todellisuutta ja tietoa koskevissa käsityksissä. Kerronnallisessa paradigmassa tietämisen prosessin käsitetään perustuvan kertomusten kuulemiseen ja tuottamiseen. Maailmaa tulkitaan jatkuvasti kehkeytyvänä kertomuksena. Tämä alkaa ja saa paikkansa kulttuurisesta kertomusvarannosta, jota luonnehditaan tiedoksi. Tieto koostuu kerronnallisen paradigman mukaan pienistä, paikallisista ja henkilökohtaisista kertomuksista, joita rakennetaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Yksilöllinen ja sosiaalinen kietoutuvat näin yhteen. Kerronnallisessa tutkimusotteessa huomio kohdistuu yksilöiden kokemukseen omasta elä-

mästään ja merkityksiin, joita he antavat elämälleen kertomuksissa. Kokemukset saavat paikkansa kertomuksissa, joissa ihmisen tietoa ja identiteettiä rakennetaan. Refleksiivisen identiteetin rakennusprosessin tarkoituksena on kertoa yksilöstä mahdollisimman yhdenmu-
kaisesti osana maailmaa, jossa hän elää. Elämäntarinaa kootaan pirstaleisiakin kertomuksia ehyeksi kokonaisuudeksi. (Heikkinen, 2002, s. 14–15; Heikkinen, 2007, s. 144, 156.) Ker-
ronnallinen näkökulma identiteettiin antaa yksilölle vapauden rakentaa omaa tarinaansa so-
siaalisessa vuorovaikutuksessa kaiken aikaa. Epäonnistumisen kokemukset ja epävarmuudet
voivat rakentua osaksi ehyttä identiteettiä.

Narratiivinen, eli kerronnallinen viitekehys toimii tutkimuksissa, joissa mielenkiinto on yk-
silöiden vapaasti kertomissa tarinoissa. Tarinoiden avulla voidaan esimerkiksi selittää asi-
oita, ottaa kantaa ja asemoida itseä. Tämä tapahtuu yhdistämällä henkilökohtaisia kokemuk-
sia yhteiskunnallisiin tavoitteisiin ja asenteisiin. Kertomukset voivat ohjata valintoja tai vai-
kuttaa identiteetin kehittymiseen. (Kaasila, 2008, s. 42.) Tutkimuksessani kiinnostuksen kes-
kiössä on kerronnallinen ajattelu – erityisesti se, millaisia merkityksiä ympäristötunteet saa-
vat nuorten sisäisessä tarinassa, jota tulkitaan kulttuurin tarjoamien tarinallisten mallien
kautta ja rakennetaan kertomuksissa (ks. Hänninen, 1999, s. 16, 19).

Kerronnallisuuden juuret kulkeutuvat syvälle filosofiaan, kirjallisuuteen ja filologiaan.
Viime vuosikymmeninä kerronnallisuus on nivoutunut osaksi laajaa monialaisen tutkimuk-
sen kenttää. Akateemisen keskustelun parissa kerronnallisuus voi viitata neljään erilaiseen
näkökulmaan. Kerronnallisuus voi liittyä tietämisen prosessiin ja tiedon luonteeseen, tutki-
musaineiston olemukseen, analyysimenetelmään tai merkitykseen käytännöllisenä työka-
luna. (Heikkinen, 2002, s. 16.) Kerronnallisuus kulkee tutkimukseni mukana läpi matkan:
todellisuuskäsitykseni pohjautuu narratiivisuuteen ja aineisto on kertomusmuotoista, johon
analysointimenetelmät myös nivoutuvat.

Tarinankerronta voi olla hyödyllistä paitsi tutkijan aineiston, myös tarinankertojan kannalta.
Narratiiveja tutkinut Meretoja (2018a, s. 316) toteaa, että keskustelu kertomusten hyödyistä
ja haitoista on polarisoitunut näkemyksiin ”hyvästä” ja pahasta”, vaikka keskeistä on en-
nemmin se, miten kertomuksia käytetään ja tulkitaan. Tarinankerronnalla voi olla voimaan-
nuttava vaikutus (ks. Meretoja & Davis, 2018, s. 9). On kuitenkin huomioitava, että ”tera-
peuttisesti” vaikuttava kertomus on tavoitteiltaan erilainen kuin todellisuusnäkökulmaan
pohjautuva tutkijan intentio (ks. Heikkinen, 2002, s. 23). Tutkimuksessani ajattelen tarinan-
kerronnan mahdollistavan nuoren matkailijan ympäristötunteiden käsittelyn, joka saattaa

muuten olla haastavaa (ks. Engstrom, 2019, s. 174). Samalla kertomus valottaa minulle nuoren matkailijan kerronnallista identiteettiä. Muistan, ettei yksi kertomus voi kuitenkaan avata sisäistä tarinaa täysin (ks. Hänninen, 1999, s. 55). Raipola ja Nikkanen (2020, s. 297) kertovat, että ”yksilöiden henkilökohtaiset kokemukset ja niistä muodostetut kertomukset toimivat ikkunoina laajempiin ilmiöihin ja mahdollistavat niiden havainnoimisen ymmärrettävässä mittakaavassa”.

Kerronnallinen aineisto

Kerronnallisuuden voidaan Heikkisen (2002, s. 15) mukaan ajatella olevan kehys, jonka läpi kertomuksia tarkastellaan todellisuuden tuottajina ja välittäjinä. Toisaalta miellän myös tuottavani tutkimuksellani kertomusta maailmasta (ks. Heikkinen, 2007, s. 142). Käytän tutkimukseni aineistona nuorilta matkailijoilta helmikuussa 2021 keräämiäni kertomuksia. Aineistonkeruumenetelmän valintaa ohjasi kiinnostukseni kertomuksiin ja ympäristötunteita kokevien nuorten kokemuksiin. Tutkimusaineistoni koostuu kymmenen nuoren kertomuksesta. Koin kertomusmuotoisen aineiston antoisaksi kandiditutkielmassani ja halusin jatkaa kerronnallisuuden parissa, sen limittyessä myös tutkimustehtävääni.

Kandidaatin tutkielmani ja kirjallisuuteen perehtymisen pohjalta käsitin ympäristötunteiden olevan sensitiivinen aihe, jonka käsittely vaatii tutkimukseen osallistuvilta herkkyyttä. Tutkimukseni aihe kutsuu tarkastelemaan henkilökohtaisia ajatuksia, kokemuksia ja tuntemuksia, joten koin parhaaksi kerätä informantit lähipiiristäni. Tutkimukseeni osallistuvat nuoret ovat kotoisin eri puolilta Suomea. He ovat muuttaneet opiskeluiden perässä nykyiselle asuinseudulle ja toimineet viime vuodet päätoimisina opiskelijoina. Esittelin johdantoluvussa määritteleväni nuoret Suomen lain mukaisesti alle 29-vuotiaiksi. Tutkimukseeni osallistuneiden nuorten ikäjakauma on 22 ja 28 ikävuoden välillä. Heitä voidaan kutsua myös nuoriksi aikuisiksi. Nuoret innostuivat osallistumaan tutkimukseeni vapaasta tahdostaan.

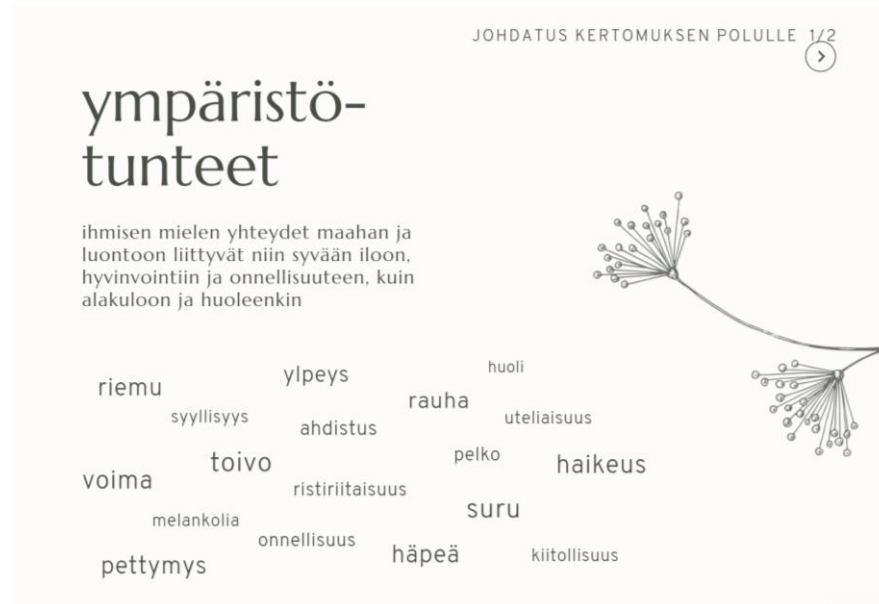
Narratiivinen tutkimusaineisto on Heikkisen (2007, s. 147) mukaan joko kirjallisesti tai suullisesti esitettyä kerrontaa. Aiheen ollessa herkkä halusin antaa osallistujille mahdollisuuden valita joko kirjallisen tai suullisen kertomustuokion välillä. Nuorista neljä valitsi suullisen ja kuusi kirjallisen menetelmän. Koodasin kertomukset alla olevan taulukon mukaisesti.

Taulukko 1. Aineiston koodaus kerrontamenetelmän pohjalta.

menetelmä	lukumäärä	koodi
suullinen kertomus	4	S1-4
kirjallinen kertomus	6	k1-6

Kerroin tutkimukseni sisällöstä osallistujille kirjallisesti, eettisyyttä ja selkeyttä silmällä pitäen (ks. Tuomi & Sarajarvi, 2009, s. 73). Vallitsevan maailmantilanteen takia päätin lähettää kaikille osallistujille lisätietoa tutkimuksestani sähköpostitse infokirjeen (liite 2), tutkimussuostumuslomakkeen (liite 3) ja saatekirjeen muodossa. Saatekirjeeseen liitin linkin videon (liite 1), jonka suunnittelin kertomustuokion alustukseksi. Virikeaineiston, eli videon tehtävä oli representoida tutkimuskohde nuorille ymmärrettäväksi, ”diskursiivisesti ’käsillä olevaksi’” (Törrönen, 2001, s. 205). Ympäristötunteiden ilmiöön perehtymisen kautta ymmärsin, miten tärkeää virikeaineiston olisi johdattaa nuori pysähtymään omien ajatusten ja tunteiden pariin. Rauhallisen taustamusiikin oli tarkoitus ohjata osallistuja keskittymään hetkeen, omaan ympäristöön ja sen hetkisiin tuntemuksiin.

Ympäristötunteiden ilmiö eri käsitteineen ei ole vielä vakiintunut, joten halusin esitellä myös tunteiden moninaisuutta virikeaineistona toimivalla videolla. Virikkeitä voidaan ajatella semioottisina merkkeinä, jotka konstruoivat tutkimuskohteen retoristen keinojen avulla aistittavaksi, havaittavaksi sekä koettavaksi (Törrönen, 2001, s. 207). Oman kokemukseni mukaan julkinen keskustelu ympäristötunteista nojaa paljolti kielteisinä koettuihin tunteisiin, kuten ilmasto- ja ympäristöahdistukseen ja lentohäpeään. Videon suunnittelun ja työstämisen aikana tarkastelin, millaisia sisällöllisiä seikkoja virikeaineisto tutkimusaiheestani esittelee (ks. Törrönen, 2001, s. 207). En halunnut korostaa videolla negatiivisesti latautuneita tuntemuksia, vaan yritin parhaani mukaan esitellä ympäristötunteiden moninaisia muotoja ja merkityksiä. Virikevideo representoi luontoa rauhallisena ja puhtaana. On mielenkiintoista pohtia, millaisia kertomuksista olisi rakentunut, jos rantaan lipuvien aaltojen mukana olisikin ollut esimerkiksi muoviviroksia.

Kuva 1. Ympäristötunteiden esittely virikeaineistossa.

Virikeaineisto esittää tutkimukseen liittyviä tulkintoja, joita osallistajat jatkavat uusilla tulkinnoilla. Tarkoitukseni oli kannustaa osallistujia ilmaisemaan omia ajatuksia, tuntemuksia ja kokemuksia, sekä kulttuurisia tietoja ympäristötunteiden saralla. (ks. Törrönen, 2001, s. 205–206.) Kertomusprosessiin johdattelevilla dioilla esittelin ympäristötunteiden moninaisuutta ja annoin nuorelle idean juonen jakautumisesta neljään osaan: minun ympäristöni, minä matkailijana, luonto ja ympäristötunteeni sekä tulevaisuus. Nuorien oli mahdollista rakentaa kertomuksensa videolla esitellyn juonen mukaisesti. Esittelin videolla kertomusrunгон, joka toimi myös suullisen kerrontatilanteen raamina. Haastatteluaiheen etukäteinen esittely tiedonantajille on perusteltua, sillä tutkimuksen osallistujille oli tärkeää saada mahdollisimman kattava kuva aiheesta (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 73).

Vallitsevan maailmantilanteen takia kaksi suullista kerrontatuokiota tapahtui etäyhteyden välityksellä, ja kaksi kasvokkain koronapandemian vaatimat varotoimet huomioiden. Suunnittelin ja valmistauduin tähän kielelliseen vuorovaikutustilanteeseen huolellisesti. Neljässä kerronnallisessa haastattelussa kysyin Hyvärisen ja Löyttyniemen (2005, s. 189) mukaisesti kysymyksiä, joihin voi vastata kertomuksilla ja annoin tilaa haastateltavan tarinoinnille. Ymmärsin, että omalla olemuksellani on merkitystä vuorovaikutustilanteen muodostumisessa (ks. Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 35, 48–53, 68–69). Yritin pysyä haastattelutilanteessa enemmän taka-alalla, ja antaa nuoren kertoa tarinaansa. Kysymykset pohjautuivat videolla esiintyviin ajatuksiin, muuntuen kerrontatilanteisiin sopiviksi. Haastattelun loppupuolella tarkensin tarvittaessa käsitystäni nuoren kokemuksesta muutamilla täsmentävillä kysymyk-

sillä (ks. Kaasila, 2008, s. 46). Huomioin, että suulliset kertomukset on kerrottu haastattelutilanteessa juuri minulle ja ne saattaisivat olla erilaisia toisessa tilanteessa (ks. Riessman, 1993, s. 11). Haastatteluhetkellä ymmärryksen ympäristötunteiden käsittelyn orastavuudesta vahvistui. Suullisesti nuoret johdattelivat kertomuksen juonta ympäristötunteisiin erilaisten mutkien kautta. Kerrontatuokion aikana havaitsin että nuorien oli ainakin alussa helpompi puhua ilmastonmuutoksen rajoittamisen keinoista, kuin omista tuntemuksistaan. Luonnon merkityksellisyyden käsittelyn ja sanallistamisen seurauksena kertomukseen liittyi erilaisia ympäristötunteita.

Kirjallinen menetelmä mahdollisti nuorten tunteiden ja kokemusten reflektoinnin eri tavalla kuin suullinen. Kirjoitetuissa kertomuksissa nuoret ryhtyvät jo alusta saakka kuvaamaan luonnon merkitystä ja ympäristötunteiden kokemusta. Tarinalle ei määritelty vähimmäis- tai enimmäispituutta, sillä tärkeintä oli kirjoittaa nuoresta omannäköinen kertomus. Kirjallisen kertomuksen kirjoittajat saivat valita tietokoneella tai käsin kirjoittamisen välillä. Jokainen nuorista lähetti tietokoneella kirjoitetun kertomuksen minulle salattuna sähköpostina. Kertomusten pituus vaihteli kahdesta sivusta kuuteen. Nuorten kirjallinen kerronta oli vivahteikasta ja rikasta.

Kävin suullisen kertomusaineiston tarkasti läpi litteroinnin yhteydessä. Käsittelin haastatteluaineiston heti kerrontatilanteen jälkeen. Litteroin haastattelut sanatarkasti, mutta en merkinnyt tekstiin esimerkiksi taukoja tai äänenpainon muutoksia. Keskityin tutkimukseni ja analyysimenetelmäni kannalta olennaiseen, eli kerronnan sisältöön. Kerronnallista aineistoa kertyi yhteensä 44 sivua yhdistettyäni kirjalliset ja litteroidut suulliset kertomukset. Aineistoni on moniäänistä, ja se koostuu nuorten yksilöllisistä kertomuksista ympäristötunteiden ja matkailun teemoissa. Aineisto ilmentää nuorten kokemuksia ja tuntemuksia, sekä heidän näille antamia merkityksiä. Kerronnallisuus näkyy myös tulosluvuissani, jossa esittelen analyysin avulla löytämiäni havaintoja runsaiden aineisto-otteiden rinnalla. Haluan tätä kautta esitellä lukijalle aineiston kerronnallisuutta, sekä sisällön vivahteikkautta ja runsautta. Säilytin aineistolainaukset alkuperäisessä muodossa, lukuun ottamatta luettavuuden helpottamiseksi poistamiani täytesanoja suullisista kertomuksista.

4.2. Kerronnallinen analyysi

Tutkimuksessani pyrin luomaan ymmärrystä nuorten matkailijoiden sosiaaliselle tarinavaranolle, sisäiselle tarinalle ja tarinallisille projekteille, sekä ympäristötunteille antamia merkityksiä. Merkitysten lisäksi kertomukset käsittelevät sosiaalista todellisuutta, jossa niitä

kerrotaan (Riessman, 2008, s. 13). Kiinnitin analyysissä huomion kertomusten eksplisiittiseen temaattiseen sisältöön, keskittyen siihen mitä nuoret tietoisesti kertovat. Kertomusaineistoni ja analyysimenetelmäni kertovat näkemykseni mukaan osan nuorten sisäisen tarinaan liittyvistä merkityksistä. Vaikka kertomus ei heijasta täysin elämän kokonaisuutta, se kuitenkin valottaa olennaisia merkityksiä. Tiedostan, että osa kerronnallisen identiteetin moninaisesta dynamiikasta jää kuitenkin tutkimukseni ulottumattomiin. (ks. Hänninen, 1999, s. 33, 128.) Pyrin tulkitsemaan nuorten kertomuksia, joten olen osa kertomusten uudelleentulkintaa (ks. Riessman, 2008, s. 1–2). Tulkinnanvaraisuus kietoutuu myös tutkielmani lukiin, joka tekee lukemastaan omat tulkintansa.

Narratiivisessa analyysissä aineistoa voidaan lähestyä Lieblichin, Tuval-Mashiachin ja Zilberin (1998) esittelemillä holistisella ja kategorisella lukutavalla. Kokonaisvaltaista, holistista näkökulmaa käytettäessä narratiivi analysoidaan kokonaisuutena. Kategorisessa lähestymistavassa kertomukset puolestaan jaetaan osiin erilaisten kategorioiden alle. Tämä on hyödyllistä, kun tarkoituksena on tutkia jollekin ihmisryhmälle yhteistä ilmiötä. Toinen jaottelu on kertomuksen sisällön ja muodon välillä, riippuen onko tarkoituksena tarkastella esimerkiksi henkilöitä vai juonen rakennetta. Näin analyysimenetelmät voidaan jakaa neljään: holistinen sisällönanalyysi, holistinen muodonanalyysi, kategorinen sisällönanalyysi ja kategorinen muodonanalyysi. (Lieblich ym., 1998, s. 12–18.) Narratiivinen analyysi viittaa holistiseen tarkasteluun ja narratiivien analyysi vuorostaan kategoriseen näkökulmaan. Näiden taustalla ajatellaan olevan kaksi erilaista tapaa tietää: paradigmaattinen ja narratiivinen. (Hyvärinen & Löyttyniemi, 2005.) Lieblichin ym. (1998) mukaan analyysissä ei kuitenkaan tarvitse keskittyä vain yhteen tarkastelukulmaan, vaan niitä voi yhdistellä ”analyyttiseksi sillaksi”.

Havainnoin aineistoa Lieblichin ym. (1998) esittelemän analyyttisen sillan avulla. Yhdistämällä holistisen sisällönanalyysin ja kategorisen sisällönanalyysin luentatapoja, pyrin tulkitsemaan aineistoa nuorten antamien merkitysten mukaisesti. Analyysini vaiheet lomittuivat toisiinsa, enkä siten voi esitellä niitä täysin lineaarisesti. Pyrin kuitenkin kuvaavaan vaiheita seikkaperäisesti. Aloitin aineiston tarkastelun lukemalla kertomukset läpi muutamaan kertaan ja silmäilemällä aineistoa avoimesti. Seuraavaksi luin kertomukset yksitellen, pyrkien saamaan kuvan kertomusten sisällön samankaltaisuuksista ja eroavaisuuksista. Analyysissä huomioni keskittyi siihen, millä tavalla nuori antoi merkityksiä asioille kertomuksensa välityksellä (ks. Heikkinen, 2007, s. 155). Tarkastelin jokaista kertomusta yksittäisenä kokonai-

suutena, jossa kokemukset ja tunteet saivat merkityksen osana yksilön kertomusta. Jatkoisin analyysiä kiinnittäen huomiota ilmaisuihin, jotka liittyvät ympäristötunteisiin.

Tarkastelin kertomuksia hermeneuttisina merkitysten muodostamisen käytäntöinä, jotka vaikuttavat kerronnallisen identiteetin taustalla (ks. Meretoja & Brockmeier, 2014, s. 1–2). Aineistolähtöisessä analyysissä merkitysten jäsenitys ei tapahdu teoriaan pohjautuen (Hänninen, 1999, s. 34). Kertomusaineiston analyysi kietoutui kuitenkin tutkimustehtävääni, joka ohjasi aineiston läpikäyntiä löyhästi. Analysoin aineistoa myös kategorisesti, keskittyen kertomuksissa esiintyviin yhteneviin sisältöihin. Tällaisen horisontaalisen lukutavan avulla havaitsin aineistosta yläteemoja, jotka lomittuivat myös tutkimustehtäviini. Muodostin ympäristötunteista, sosiaalisesta tarinavarannosta, sisäisestä tarinasta ja tarinallisista projekteista eräänlaiset kattoteemat, joiden avulla jatkoisin aineiston horisontaalista lukua. Huomioni kiinnittyi kertomuksellisiin tihentymiin, eräänlaisiin minitarinoihin, jotka muodostivat teemoja. Merkitsin nämä aineistoon värikoodein. Keskittyessäni kategoriseen näkökulmaan tarkastelin kertomuksen osia irrallisina teemojen alle yhdisteltyinä. Visualisoin kertomusaineiston teemoja käsitekarttojen avulla, ja muodostin nuorten antamien merkitysten välille suhteita kertomusten mukaisesti.

Kertomukset käsittelevät elämän keskeisiä tapahtumia ja niihin liittyviä yksilöllisiä merkityksiä (Adler ym., 2015, s. 3). Luin kertomusaineistoa keskittyen eräänlaisiin käännekohtiin, joissa ympäristötunteiden merkitys välittyi voimakkaasti yksilön sisäiseen tarinaan. Rakensin näiden pohjalta uusia käsitekarttoja, jotka kuvastivat juonellisesti käännekohtien limittymistä nuorten kertomuksissa avaamaan sisäiseen tarinaan. Pyrkimyksenäni on kuvata mahdollisimman hyvin nuorten matkailijoiden kerronnallisen identiteetin moninaisia osia.

4.3. Eettinen positioni tutkijana

Laadullisessa tutkimuksessa eettisyys ja luotettavuus ovat keskeisiä perustoja, joiden painotus vaihtelee eri tutkimusperinteiden mukaan. Toisissa eettisyys on lähtökohta, joka periaatteellisesti ohjaa tutkimusta. Yhdistävänä tekijänä on ajatus *luotettavuudesta* raportoinnin kannalta keskeisenä kysymyksenä. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 15.) Tutkijan on Tuomen ja Sarajärven (2009, s. 127) on huolehdittava myös tutkimussuunnitelman laadusta, sopivasta tutkimusasetelmasta ja keskeisistä tutkimusprosessin vaiheista, kuten raportoinnista, laadukkaan tutkimuksen takaamiseksi.

Hyvä tieteellinen käytäntö on ohjannut minua tutkielmani eri vaiheissa (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta [TENK], 2012, s. 6–7). Olen noudattanut tutkimuksessani parhaani mukaan hyvän tutkimuksen mallia, eli tutkimuksen suorittamista hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkimustyöhön, tulosten tallentamiseen ja esittämiseen sekä tutkimusten ja niiden tulosten arviointiin liittyvän yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden lisäksi olen noudattanut rehellisyyttä läpi tutkimuksen. Näiden tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen seuraamisen ohella tutkimusmenetelmäni ovat tieteellisen tutkimuksen kriteerien ja eettisten menetelmien mukaisia. Kunnioitan myös toisten tutkijoiden arvokasta työtä tarkoin lähdeviittauksin. (ks. TENK, 2012, s. 6.)

Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet koostuvat tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2009, s. 6–13) mukaan tutkittavien päätävävallan kunnioittamisesta, harmien aiheuttamisen välttämisestä sekä aineiston suojelusta ja yksityisyydestä. Tiedonantajat osallistuivat tutkimukseni kertomustuokioon vapaaehtoisesti ja informoin heitä ennen kerrontatilannetta sekä suullisesti että kirjallisesti infokirjeen ja tutkimussuostumuslomakkeen muodossa. Tutkimukseen osallistuvat nuoret allekirjoittivat tutkimussuostumuslomakkeen (liite 3), jolla pyydettiin lupaa käyttää kertomuksia tutkimuskäyttöön. Lähetin lomakkeen jokaiselle osallistujalle informaatiokirjeen kera jo ennen kertomustuokiota, jotta he ehtivät tutustua siihen ajoissa. Järjestin aineistonkeruutilanteen mahdollisimman luontevaksi tutkimukseeni osallistuville nuorille. Anonymisoin kertomukset erityisen tarkasti, sillä tutkimukseni osallistajat kuuluvat lähipiiriini. Koodasin tuloslukujen sitaatit suullisen ja kirjallisen kertomusmenetelmän pohjalta, sillä koin sen tutkimukselle merkityksellisemmäksi, kuin esimerkiksi informanttien sukupuolen mukaisen identifikaation. Tämä varmistti myös tutkittavien anonymiteettia. Muokkasin myös aineistolainauksia, jos niissä oli tekijöitä, joiden avulla tiedonantaja olisi mahdollista tunnistaa. Korvasin esimerkiksi tunnistettavien paikkojen nimiä, merkinnällä [kotipaikka].

Tiedostan tutkielmani olevan yksi luenta aineistosta ja joutuneeni pelkistämään aineiston rikkautta. Kerronnallisen lähestymistavan on ajateltu tuovan eettistä arvoa antamalla tutkimukseen osallistuville äänen, mikä on kuitenkin suhteellista (Hänninen, 1999, s. 34). Tulkinta pohjautuu lopulta minun tutkijan ääneeni. Positionaalisuus, eli tutkimuksen paikantaminen ja tutkijan paikantuminen suhteessa tutkittaviin ja tutkimukseen on tärkeää – tietäminen on mahdollista vain tietyssä episteemisessä paikassa. Positio kuvaa tutkijan paikkaa suhteessa toisiin ja etenkin siihen miten tämä kiinnittyy tietämisen prosessin jäsentämiseen ja tiedon tuotannon keskeisiin yhteiskunnallisiin suhteisiin. (ks. Ronkainen, 1999, s. 23, 119.)

Tutkimukseni paikantuu matkailututkimuksen kentälle. Itse positioidun suhteessa tutkimukseeni osallistuneisiin nuoriin esimerkiksi suullisten kerrontatuokioiden aikana ja siinä, miten tarkastelen aineistoani. Tutkijana paikannun lisäksi matkailututkimusta opiskelevaksi, ympäristötunteita kokevaksi nuoreksi. Maailmankuvani, taustani, tietämykseni ja koulutukseni vaikuttavat aineiston tulkintaan. Täydellisen objektiivista tutkimusta on mahdotonta saavuttaa. Tiedostan omat uskomukseni ja ennakkokäsitykseni, toimin parhaani mukaan niin, etteivät ne ohjaisi tutkimusta liikaa (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, s. 24). Analyysini pohjautuu omiin tulkintoihini, eikä tutkimukseni tarkoituksena ole esittää absoluuttisia totuuksia. Kerronnallisen näkökulman mukaisesti ajattelen tiedon muodostuvan todellisuutta jäsentävissä kertomuksissa, joita yksilöt rakentavat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tästä näkökulmasta pyrin tutkimuksessani ymmärtämään syvällisemmin nuorten matkailijoiden kokemien ympäristötunteiden ja kerronnallisen identiteetin yhteen kietoutumista. Esittelen kolmessa seuraavassa luvussa tutkielmani päätulokset.

5. TARINOIDEN TAHDISSA – SOSIAALINEN TARINAVARANTO

Sosiaalinen tarinavaranto rakentuu nuorten kertomuksissa mediassa, matkojen aikana ja omassa lähipiirissä jaetuista kertomuksista. Nuoret peilaavat omaa sisäistä tarinaansa kulttuurisesti jaettuihin kertomuksiin. Sosiaalinen tarinavaranto saa merkityksen nuoren sisäistä tarinaa inspiroivana, tukevana ja haastavana voimana. Jotkut kuulluista kertomuksista pounoutuvat osaksi nuoren henkilökohtaista tarinaa. Matkailu puolestaan kietoutuu ilmastonmuutokseen ja ympäristötunteisiin kertomuksissa rakentuvassa sosiaalisessa tarinavarannossa monitasoisesti. Ratkaisuja ilmastokriisin ja matkailun yhdistämiseen etsitään sekä nuorten lähipiirissä että laajemmalti ympärillä jaetuissa kertomuksissa.

5.1. Matkailun murros

Nuorten matkailijoiden sosiaalinen tarinavaranto koostuu alati muuttuvasta joukosta kertomuksia, joita he kohtaavat esimerkiksi sosiaalisen median, joukkotiedotusvälineiden, dokumenttien ja lähipiirinsä jakamina. Kertomuksissaan nuoret matkailijat tarkastelevat heitä ympäröivää sosiaalista tarinavarantoa oivaltavin, tarkoin ja kriittisin huomioin. Nuoret ovat tietoisia sosiaalisesti jaetuista kulttuurisista kertomusmalleista, joten heidän voidaan kuvata omaavan kerronnallista tietoisuutta (Meretoja, 2019, s. 62–64). Matkailuun liittyvä yleinen puhe on nuorten kertomusten mukaan lisääntynyt mediassa huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Nuoret tunnistavat matkailukertomusten sävyn vaihdelleen viime vuosien aikana, kuten yksi nuorista kertoo:

Jos ajattelee pidemmällä aikavälillä ni puhe matkailusta on muuttunu eri suuntiinkin. Sävy muuttu mediassa jossain kohtaa negatiiviseksi. Nyt taas on alettu puhua myös positiivisista jutuista. Tuntuu et halutaan kehittää uutta ja luoda toivoo. (S2)

Sosiaalisessa tarinavarannossa jaetuissa kertomuksissa matkailua tarkastellaan nykyään kriittisemmin kuin aiemmin. Matkailun murros ilmenee kulttuurisissa kertomuksissa moninaisesti – liikamatkailusta on esimerkiksi siirrytty kohti lähimatkailua. Yksi nuorista kertoo, että ennen oli tavallista matkustaa silloin tällöin viikonlopuksi keski-Eurooppaan *all-inclusive-hotelliin, jotka nykyään ei ehkä oo enää niin hyväksyttävii* (S4). Matkailun haitallisuus toistuu osassa nuorten sosiaalisen tarinavarannon kertomuksia. Mediassa jaettujen uutisten, läheisten kertomusten ja omakohtaisten kokemusten kautta nuoret ovat muodostaneet käsityksen esimerkiksi massaturismista. Yleinen mielikuvan muutos ideaalisesta matkailusta on muovaantunut sosiaalisesti jaetuissa tarinoissa merkittävästi viime vuosien aikana, kuten yksi nuorista kertoo:

Tietenki nyt korona on myös osasyllisen siihen, mut tavallaan se ajatus matkailusta ja jotain paratiisirannoista muuttunu. Enää ei niin ajatella tai pidetä sitä niin itsestäänselvyytensä et kun on vaikka talviloma ni on pakko päästä johonki Aasiaan tai muuhun kaukokohteeseen. Oon huomannu semmosen suunnanvaihdoksen. Toki on myös niitä, jotka edelleen ajattelee niinku ”vanhanaikaisesti”. (S4)

Koronapandemia ilmeni nuorten kertomuksissa voimana, joka on pakottanut kaikki ja kaiken pysähtymään aloilleen. Matkailuun liittyvät kulttuuriset kertomukset ovat nuorten kertomuksissa muovaantuneet voimakkaasti koronapandemian johdosta. Tämänkaltaiset tarinat voivat olla emansipatorisia, eli ne voivat innostaa oman elämän tarkasteluun toisenlaisesta näkökulmasta (Hänninen, 1999, s. 50). Koronapandemia on saanut yksilöt kyseenalaistamaan ajatuksen kulttuurisesta kehoitteesta viettää talviloma paratiisirannalla entisestään. Mediassa jaetuissa tarinoissa matkailua tarkastellaankin yhä enemmän ekologisen kestävyysnäkökulmasta. Nuoret liittävät kertomuksissaan ekologiseen kestävyysnäkökulmaan hitauden näkökulman:

Kyl ihmisit edelleen tekee niitä [lyhyitä lentomatkoja], mutta on mun mielestä varsinki mediassa tuotu esiin semmosta kestävämpää matkailua. Et viihdyttäis niissä matkakohteissa vähä kauemmin tai liikuttais hitaammin. Just vaikka pyörämatkailu ja kaikki tämmöset, ni nehän on kans nousu ihan tosi suosioon. (S4)

Oon tässä lähiaikoina oppinu kattomaan matkailun uusin silmin. En usko et tuun matkailuun semmosella ”lennetään pikkulomalle Eurooppaan vähän väliä” mentaliteetilla. Mieluummin kun matkustan ni viettäisin aikaa siellä mahdollisimman pitkään. (S2)

Nuoret kertovat oman ympäristönsä matkailun muuttuneen merkittävästi viime aikoina. Kelkkahaalareita tai ympäriinsä haahuilevia matkailijoita ei näy katukuvassa. Eräs nuorista kokee ärsytystä kohdatessaan sosiaalisessa mediassa kertomuksia, joissa kaukomatkoja paratiisirannoille ikävöidään. Kertomuksessaan nuori haastaa kerronnallisen mielikuvituksen avulla tämän kaltaisia kulttuurisia kertomusmalleja ja tähyää tulevaisuuteen (ks. Meretoja, 2019, s. 62–64). Hän korostaa, miten tärkeää olisi käsittää syyt, jotka tekevät matkailusta merkityksellistä, sen sijaan että matkailua ikävöidään vain trendikkyuden takia:

Jos joku sanoo että ikävöi nyt matkustamista niin se on mun mielestä paska arvo. Ei siinä oo mitään järkee et ikävöidään pelkästään matkustamista. Mikä siinä matkustamisessa on se juttu? Matkailun ei mun mielestä pitäis rajottua siihen et mennään lentokoneella jonnekki aurinkokohteeseen ja sitte siellä on hienoo. Vaan se voi olla sateinen päivä tuolla erämaassa, josta saa myös sen tunteen. (S1)

Havaittavissa on erilaisten, uudenlaisten matkailumuotojen korostuminen. Kotimaanmatkailusta kertovat tarinat ovat valloittaneet nuorten sosiaalisen median kanavat, kuten yksi nuorista kertoo: -- *sozialinen mediani, esimerkiksi Instagram, ei ole ollut koskaan niin pullol-*

laan ystäväieni jakamia kuvia ja videoita kuin se viimekesänä oli (K1). Matkustusrajoitteiden takia ihmiset eivät ole päässeet kokemaan arjesta irtaannuttavia elämyksiä ulkomaille. Matkailijat voivat kuitenkin työstää suhdettaan omiin intohimoihinsa sosiaalisessa tarinavarannossa tarjolla olevia kulttuurisia kertomuksia omaksumalla (ks. Hänninen, 1999, s. 67). Sosiaalisessa mediassa jaetut kertomukset voivat toimia nuorille kannustimina, joihin omia matkustushalujaan voi suhteuttaa:

Somevaikuttajat ovat postanneet paljon kotimaan matkailuun liittyviä vinkkejä, ja ne ovat inspiroineet minua löytämään uusia matkailukohteita Suomesta. (K1)

Somessa puhutaan nykyään tosi paljon tämmösestä lähimatkailusta. Sielt voi kattoo hyviä vinkkejä ja inspiroitua. (S2)

Koronapandemia-aika on herättänyt toivoa tulevaisuuden suhteen. Kertomuksissa toivo kiinnittyy pysähtymisen kautta tapahtuvaan arvomaailman käsittelyyn ja sen ymmärtämiseen mikä elämässä on tärkeää. Toivoon sekoittuu kuitenkin myös epätoivoa: *heti kun korona saadaan kuriin ni varmaan lentäminen lähtee taas aivan uudestaan käsistä, jos yleinen ajatus on et pitää mennä kun voi (S1).* Monitieteisen BIOS-tutkimusyksikön mukaan koronapandemiakriisi ja ilmastokriisi eroavat kestoiltaan, ja ihmiset ovat valmiimpia muokkaamaan elintapojaan väliaikaisten kriisien kohdalla (Karihtala, 2020). Yksi nuorista kokee, ettei ilmastonmuutoksen torjumiseen suhtauduta yhtä vakavasti, kuin vallitsevan koronapandemian. Yhteiskunnan välinpitämättömyys aiheuttaa hänessä pelon sekaista toivoa tulevaisuudesta:

Valtioiden ja päättäjien toimet olivat todella nopeita pandemian pois kitkemiseen liittyen. Kunpa ilmastonmuutoksen vastaiseen työhön käytettäisiin samanlainen panos. (K1)

Ekologinen kriisi yhdistyy koronapandemia-aikaan matkailun murrokseen vaikuttavana tekijänä. Nuorten kerronnallinen tietoisuus avautuu kertomuksissa matkailun murrokseen liittyvinä havaintoina, jotka tarkastelevat, haastavat ja omaksuvat sosiaalisen tarinavarannon kertomuksia. Sosiaalisesti jaetut kertomukset matkailun mahdollisuuksista kohtaavat nuoren sisäisen tarinan, johon syvennyn myöhemmin lisää.

5.2. Syyllistävä suuri kertomus

Kulttuurisesti jaetussa suuressa kertomuksessa ilmastokriisin sävyttämä todellisuus on uhkaava. Eräs nuorista toteaa, että: *puhutaan laajasta kokonaisuudesta, mutta unohdetaan lähiympäristö ja yksittäiset lajit ja positiiviset tunteet (K6).* Suuri kertomus toimii kulttuuri-

sena viitekehyksenä tavoille, joilla todellisuutta käsitellään hahmottamisen, ajattelun ja arvottamisen avulla (Björninen, 2020, s. 111). Ekologisen kriisin varjostamaa todellisuutta käsitellään suuressa kertomuksessa toivottomaan sävyyn. Tällainen kulttuurinen viitekehys liittyy nuorten kertomuksissa esimerkiksi yleiseen välinpitämättömyyteen, joka voi lisätä henkilökohtaista pelon tai ahdistuksen kokemusta:

Sanoisin, että viimeisen kahden vuoden aikana mediassa on alkanut näkymään enemmän otsikoita liittyen ilmastonmuutokseen, mutta ketään ei oikein kiinnosta tehdä asialle mitään. Pelkään, että asioihin aletaan tarttumaan kunnolla vasta kun on liian myöhäistä. (K1)

Media toimii keskeisenä sosiaalisen tarinavarannon säilyttäjänä ja välittäjänä (ks. Hänninen, 1999, s. 134). Mediassa esitetyt ekologiseen kriisiin liittyvät kertomukset ovat nuorten mielikuvissa synkkiä. Nuoret kuvailevat suuren kertomuksen tulevaisuuskuvan rakentuvan dystopioista. On tärkeää pohtia miten jatkuvien uhkakuvien täyttämä tulevaisuudenkuva vaikuttaa nuoriin, sillä julkisesti jaetut tarinat eivät ainoastaan kuvaa todellisuutta, vaan ne voivat myös muokata sitä (Hänninen, 1999, s. 104). Yksilöitä syyllistävä suuri kertomus synkentää tulevaisuuden näkymiä, eikä jaa rakentavia toimintaehdotuksia:

Kyl mä koen, että tällä hetkellä on aika in semmonen uhkakuvien maalaaminen ja et yritetään herättää. Mun mielestä yleinen keskustelu menee negatiivissävytteiseksi. Valtamediassa ei oo semmosta toivoa, mitä pitäis olla. Neuvoja, että näin toimitaan tai näin säästetään. Vaan enemmän sen kautta, et jos jatkamme näin tekemistä, tuhoamme kaiken. Se on maalattu siihen suuntaan et ajatukset menee voimattoman puolelle. (S1)

Uhkaava kulttuurinen tulevaisuuskertomus voi aiheuttaa nuorissa lamaantumisen, voimattomuuden ja syyllisyyden tunteita. Hickmanin (2020, s. 413–414) mukaan huolta aiheuttavia tarinoita kerrotaan niin nopealla tahdilla, ettei aiempia ehditä käsitellä ennen kuin seuraavat tavoittavat kuulijan. Eräs nuorista kertoo mediassa jaettujen melankolisten kertomusten vaikuttavan häneen voimakkaasti. Jatkuvat uutiset ekologisen kriisin laajenevista vaikutuksista tuntuvat lamauttavilta. Tulevaisuus vaikuttaa toivottomalta, ikään kuin mitään ei olisi enää tehtävissä. Hän toteaa, että *keinoja tavallisella pulliaisella ei ihan tolkkottomasti oo, et miten pystyy edistää ympäristön hyvinvointia, -- kaikki teot tuntuu niin pieniltä* (S2). Merkityksellisuuden kokemus nivoutuu tämän kaltaiseen avuttomuuden tunteeseen, kun nuori pohtii, onko hänen teoillaan mitään merkitystä. Voimakkaan avuttomuuden tunteen takia nuoresta voi tuntua siltä, ettei hän kykene käsittelemään ilmastonmuutokseen liittyviä uhkaavia aiheita lainkaan. (ks. Pihkala, 2019b, s. 109.) Sosiaalisesti jaetuilla kertomuksilla voi siten olla merkittävä vaikutus yksilön ympäristötunteisiin ja tulevaisuudenkuvaan.

Miten syyllistävä suuri kertomus nivoutuu matkailuun? Matkailu liittyy olennaisesti vallitsevaan globaaliin ekologiseen kriisiin (Gren & Huijbens, 2014, s. 7, 18). Ympäristötunteet puolestaan limittyvät matkailuun sosiaalisessa tarinavarannossa jaetuissa kertomuksissa. Nuoret ovat kohdanneet kertomuksia ympäristökriisistä ja matkailusta uutisartikkeleiden lisäksi sosiaalisen median palstoilla ja lähipiirin keskusteluissa. Vuonna 2018 julkaistun IPCC:n ilmastoraportin seurauksena sosiaalisen median vaikuttajat ovat ottaneet kertomuksissaan kantaa ilmastonmuutokseen:

Sosiaalisen median vaikuttajien keskuudessa on parin viime vuoden aikana alettu puhumaan paljon enemmän vastuullisesta matkailusta, lentämisen välttämisestä sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksista. (K1)

Matkailu on etenkin nuorten lähipiirissä tärkeä ja merkityksellinen osa elämää. Erityisesti kaukomatkoja mahdollistavaan lentämiseen, yhdistyy sosiaalisen tarinavarannon kertomuksissa syyllisyyden tunteita. Eräs nuori kuvaa ystäviensä tasapainottelevan rakkaan elämäntavan, ympäristökriisin ja syyllisyyden tunteen välillä, pohtien: *kuormittaako omalla lento-matkustamisella liikaa maapalloa (K1)*. Ympäristösyällisyys viittaa tunteeseen, joka syntyy kun yksilö tuntee toimineensa ympäristöasioihin liittyen väärin, joko omalla tai yhteisön mittapuulla. Ilmastonmuutosta on erityisen hankala käsitellä syyllisyyden näkökulmasta, sillä se ulottuu kaikkialle ja vaikuttaa kaikkeen. (Pihkala, 2019b, s. 155–156, 160.)

Sosiaalisen tarinavarannon kertomuksista välittyvä syyllisyyden tunne pohjautuu lisääntyneeseen ympäristötietoisuuteen. Ympäristötietoisuuden lisääntyminen ekologisen kriisin samanaikaisesti edetessä pidemmälle on kasvattanut koetun ympäristösyällisyyden määrää tietyissä yhteisöissä (Pihkala, 2019b, s. 155). E. Albrechtin ym. (2020, s. 104–105) mukaan nuoret ovat sekä tietoisia toimista, joilla voidaan vaikuttaa ympäristön tilaan että valmiita muovaamaan kulutuskulttuuriaan. Kulutuskulttuuri on kertomusaineiston nuorten mukaan muovaantunut ainakin osittain syyllisyyden tunteen johdosta. Syyllistävä kulttuurisesti jaettu suuri kertomus on vaikuttanut siten nuorten ajatusmaailmaan ja käyttäytymiseen:

Ystäväni kokevat syyllisyyttä matkustamisesta, ostamisesta, pikamuodista, kierrättämisestä, lihan syönnistä. Moni ystävästäni onkin alkanut suosimaan vastuullisesti tuotettuja asioita, esimerkiksi vaatteita ja lähiruokaa. (K1)

Aaltoileva syyllisyyden tunne välittyy jokaisesta kertomuksesta. Monet nuoret ovat myös Pihkalan (2019b) mukaan ajautuneet kantamaan kohtuuttoman suurta ilmastosyällisyyden tunnetaakkaa. Välillä syyllisyys on lamauttavaa. Olemassa on kuitenkin myös syyllisyyttä, joka kannustaa toimimaan paremmin. (Pihkala, 2019b, s. 155, 161.)

Kuvio 2. Ympäristösyyllisyyden mahdollisia kehityskulkuja (Pihkalaa, 2019b, s. 154 mukailten).

Suuri kertomus esittelee todellisuuteen liittyviä arvoja (ks. Björninen, 2020, s. 111). Kulttuurissa jaetut arvot voivat toimia pohjana, joka ohjaa yksilöiden toimintaa ja valintoja sekä muovaa yhteisön jäsenten taipumusta ajatella tai käyttäytyä tietyllä tavalla (Pereira, Baranauskas & Liu, 2015, s. 33–34). Kielteisten ympäristötunteiden kokemisesta on voinut muotoutua eräänlainen kulttuurinen normi, joka ilmenee osittain matkailijoiden asenteiden ja käytöksen kautta. Sosiaaliseen tarinavarantoon lukeutuvat tarinat voivat olla luonteeltaan kannustan rohkaisevia tai lannistavan leimaavia (ks. Hänninen & Valkonen, 1999, s. 153). Ympäristösyyllyttämisen varaan nojaava suuri kertomus vaikuttaa sekä nuoriin matkailijoihin että toisiin ihmisiin eri tavoin. Syyllisyyden tunne voi aiheutua ympäristöheräämisestä ja herättää näin halun hyvittää aiempia toimia, tai päinvastaisesti lamaannuttaa tunteen kokijaa.

5.3. Monisyisiä mallitarinoita

Kulttuurisesti jaetut kertomukset ovat moninaisia, niin luonteeltaan kuin vaikutuksiltaan. Luontoympäristö merkitsee nuorten lähipiirin yksilöille paljon. Myönteisiä ympäristötunteita esiintyy kertomusaineistossa laajemmin nuorten lähipiirissä, kuin valtamedioissa jaetuissa kertomuksissa. Syyllistävä suuri kertomus välittyy myös osittain nuorten lähipiiriin

tunteisiin. Nuorten sosiaalisen tarinavarannon kertomuksissa myönteisiin tunteisiin saattaa yhdistyä myös vastakkaisia tuntemuksia, kuten haikeutta ja pelkoa tulevaisuudesta:

Koen, että lähipiirissäni päällimmäisiä ympäristötunteita ovat ilo, seesteisyys, rauha ja ylpeys. Ylpeys Suomen upeasta luonnosta, mutta myös haikeus koskien luonnontilaa. (K3)

Kertomusaineistossa mediassa jaettu mielikuva ympäristötunteista on etäisen kielteinen. Yksi informanteista tiivistää kokemuksensa: *mielestäni yleisesti puhuttuna ympäristötunteet liitetään usein ”kettutyttöilyyn” tai muihin stereotypioihin esimerkiksi vihreistä (K3)*. Stereotyypinen kuva pohjautuu oletukseen tietyn kansan tai ryhmän olemuksesta (Lehtonen, 1999, s. 18). Stereotypiat liittyvät sosiaalisen ja symbolisen järjestyksen ylläpitoon erottamalla esimerkiksi normaali ja poikkeava tai hyväksyttävä ja epämiellyttävä toisistaan (Hall, 1999, s. 191). Oletus ympäristötunteita kokevien olemuksesta liittyy kyseisessä kertomuksessa ”kettutyttöihin” ja vihreisiin. Näihin stereotyyppisiin ryhmiin voi olla vaikeaa samaisua. Tämä viittaa siihen, että ympäristötunteista puhuminen ei ole täysin hyväksyttyä tai tavallista. Kielteisiä ympäristötunteita kuuluu ikään kuin kokea, muttei käsitellä. Nuorten kertomuksissa ympäristötunteista puhumiseen liittyy pelkoa ja vierautta:

Must tuntuu et aika moni saattaa ajatella niit [ympäristötunteita] ite mut ei tuo niitä esiin siinä pelossa et joku tuomitsis. Olis hieno tavallaan päästä semmosen oman pelon yli, ja avoimempaan keskusteluun. (S4)

Ympäristötunteista ollaan kaveripiirissa totta kai jonkun verran on puhuttu. Yleinen konsensus on et tällä hetkellä ollaan niinku säilyttämässä ja halutaan nauttia luonnossa. Mut toisaalta ne [ympäristötunteet] koetaan ahdistavaks puheenaiheeksi, eikä niistä ihan hirveesti käydä pitkiä keskusteluja. Tai voi käydä mut ne [keskustelut] on negatiivissävyytteisiä. (S1)

Keskustelu ilmastonmuutoksen rajoittamisen keinoista ilmenee kertomuksissa helpommin lähestyttävänä ja käsiteltävänä, kuin omiin ympäristötunteisiin liittyvä. Ympäristötunteiden käsittely vaikuttaa olevan orastavassa vaiheessa. Nuoret kuvailevat kertomuksissaan syvästi vaikuttavia ympäristötunteita, joiden jakaminen toisten kuultaville on kovin uutta ja erikoista. Vakiintuneita tapoja toisten ympäristötunteiden kohtaamiseen ei nuorten kertomusten mukaan ole, kuten yksi nuori kertoo: *ympäristöstä puhutaan ja tunteista puhutaan, muttei kukaan ole aiemmin kysynyt, minkälaisia ympäristötunteita koen (K5)*. Kulttuurissa jaetut kertomukset ohjaavat myös ihmisten suhtautumista toisiin yksilöihin (ks. Hänninen & Valkonen, 1999, s. 154). Luonnonympäristöön liittyvä sureminen on tavallisesti yksityistä (Engstrom, 2019, s. 168), eikä sitä ole aiemmin pidetty sosiaalisesti hyväksyttävänä (Kevor-

kian, 2004). Eräs nuorista huomioi ympäristötunteiden käsittelyyn liittyvän yleisen ilmapii-
rin muuttuneen kuitenkin avoimemmaksi:

Julkisen median ja sosiaalisen median kanavilla on puhuttu ympäristö- ja ilmastotunteista. Tuntuu, että siellä on ollut tosi erilaisia ihmisiä keskustelemassa. Oon törmännyt enemmän negatiivisväyhteiseen keskusteluun, mut toisaalta nään sen positiivisena asiana et niitä tunteita ilmastaan. En muista et ennen olis [keskusteltu]. (S2)

Ympäristötunteisiin liittyvien kertomusten määrä on lisääntynyt etenkin mediassa lähivuo-
sina. Kertomusaineistossa nuoret ovat kohdanneet enenevässä määrin uutisotsikoita liittyen
nuorten kokemaan ympäristöahdistukseen. Suuri kertomus välittyy nuorten kertomuksissa
syyllistävänä, kuten avasin aiemmin. Toisaalta yksi nuorista toivoo, että luontoympäristöön
liittyvistä ongelmista kerrottaisiin median välityksellä herättelevästi vielä enemmän: *luontoa*
kohdellaan kuitenkin tosi paljon kaltoin, mun mielestä semmosta vois tuua vielä enemmän
esiin uutisissa (S4). Greta Thunberg esiintyi yhdessä kertomuksessa esikuvana, joka on us-
kaltanut tuoda esiin omia mielipiteitä ja tunteitaan, sekä vaatinut yhteiskuntia ottamaan vas-
tuuta ilmastokriisin hallinnasta.

Sosiaalisessa tarinavarannossa jaetut kertomukset ilmastonmuutoksen ja matkailun yhtey-
destä ovat myös osaltaan vaikuttaneet matkailuun liittyviin mielikuviin. Käsitys matkailusta
on sosiaalisesti jaetuissa kertomuksissa kompleksinen. Nuorten lähipiirissä luonto liittyy
matkailuun merkittävästi. Yksi nuorista kertoo, että: *lähipiirissäni matkailu on mökille me-
noa viikonlopuksi, luontoretkiä pienellä porukalla, ja maisemien ihailua (K6)*. Ulkomaisten
matkailijoiden jakamien kertomusten kuvaillaan puolestaan avartavan nuorten käsitystä
omasta kotiseudustaan: *on hienoa lukea ulkomaalaisten matkailijoiden ainutlaatuisista ko-
kemuksista Suomessa, silloin viimeistään pitäisi tajuta miten hienossa maassa elämme (K3)*.
Omalle asuinseudulle saapuvista matkailijoista käytetään toisaalta myös nimitystä turisti,
johon liittyy kielteinen käsitys ymmärtämättömydestä, osaamattomuudesta ja piittaamatto-
muudesta:

Matkailu ja sen tuomat turistit voivat osaltaan myös mietityttää. Osaavatko ihmiset kunnioittaa luontoa, liikkua siellä oikeilla tavoin ja olla aiheuttamatta vahinkoa, esimerkiksi roskaamalla. (K3)

Turisteista koetaan tosi negatiivista, mutta myös tosi monet elää matkailusta. Itte pallottelee välillä, [kotiseutu] kun on tosi matkailupainotteinen. (S3)

Omaa elämää voidaan jäsentää sosiaalisen tarinavarannon tarjoamien mallien avulla: tarinat
voivat toimia normatiivisina viittoina. Kertomukset opastavat kulttuurisesti tyypillisiin ja

odotettuihin toiminnan tapoihin. Toisaalta kertomukset voivat myös esitellä uusia mahdollisuuksia ja oivalluksia. (Hänninen, 1999, s. 50, 130.) Sosiaalisen tarinavarannon anti voi johdattaa kuulijaa siten myös matkailijan polulla. *Koen, että minuun matkailijana on vaikuttanut oma koulutusvalintani, ystäväni asenteet, sekä mediassa esiin nousevat asiat* (K5), kertoo eräs nuorista. Kerronnallinen dialogisuus ilmenee nuorten kykynä kohdata toisia ihmisiä tarinoineen vuoropuhelussa (ks. Meretoja, 2019, s. 62–64). Sosiaalisesti jaetuilla kertomuksilla on merkittävä nuorten sisäistä tarinaa ohjaava vaikutus:

5 vuotta sitten unelmoin muutaman päivän matkasta Dubaihin, kun nyt en lähtisi tällaiselle reissulle, vaikka maksettaisiin. Tärkeitä kokemuksia, jotka ovat johdattaneet siihen millainen matkailija olen tänä päivänä, ovat olleet keskustelut tuttavieni kanssa, sekä uutisointi ympäristöasioista, ja tässä tilanteessa esimerkiksi Dubain orjatyövoimasta. Kokemani keskustelut ja median luoma kuva maailmasta ovat suurimpia tekijöitä. (K5)

Sosiaalinen tarinavaranto sisältää erilaisia malleja, joiden avulla yksilöt voivat jäsentää elämäntilannettaan. Omaksumalla sosiaalisesta tarinavarannosta itselleen merkityksellisiä kertomuksia, yksilö muovaa myös sisäistä tarinaansa. Kerronnallisen näkemyksen mukaan yksilöt tuottavat uusia kertomuksia identiteetistään uudelleentulkitsemalla kulttuurisesti jaettuja kertomuksia (Sintonen, 1999, s. 51).

”Oman elämän tulkintaan opastavia tarinamalleja muodostuu usein samanlaisia kokemuksia omaavien ihmisten ryhmissä; tämä voi tapahtua spontaanisti, perinteen voimalla tai tietoisesti ohjatusti” (Hänninen, 1999, s. 52). Kertomusaineistossa opastavia tarinamalleja muodostuu nuorten jakaessa kertomuksia läheistensä kanssa. Merkittävää onkin, miten sosiaalisesti jaetut tarinat voivat yhdistyä osaksi nuoren omaa henkilökohtaista tarinavarantoa. Halu toimia samoin kuin ihailut lähipiirin ihmiset kuvastuu kertomuksissa:

Siskoni myötä olemme löytäneet erilaisia matkailutapoja ja kohteita, jotka ovat kaukana turistiryksistä ja ovat tuoneet uudenlaista perspektiiviä. (K3)

Ensijohdatuksen ympäristötunteisiin olen varmaankin saanut isovanhemmiltani. Mummo ja ukki ottivat meidät usein mökille ”kesäleirille” ja lämmin suhteeni luontoon sai alkunsa. Ukki on aina ollut luontoihminen. Ukki on aina opastanut miten käyttäytyä luonnossa ja kunnioittaa eläimiä. Myös mummon ja ukin matkailuinto on myös varmasti osittain ajanut omaa matkustuspaloani. (K2)

Puolison aktiivisuus luonnonsuojelua kohtaan on ehkä vaikuttanut myös omiin ajatuksiin, tai sitä kautta on herännyt itekkin miettimään luontoa vielä enemmän. -- Idea luontoympäristön tärkeydestä on ehkä herännyt ulkoapäin ja läheisten arvostuksesta, mutta se on kuitenkin samalla ollu mun sisällä jo lapsesta saakka. Vaikutteita on siis tullu ehkä muualta, mutta se palo on ollu aina itellä. (S1)

Kulttuurissa jaetut tarinat yksinkertaistavat moninaista elämää hallittavammaksi kokonaisuudeksi. Sosiaalisen tarinavarannon anti saattaa toisaalta myös rikastuttaa elämää uusilla ja yllättävillä näkökulmilla. Mallitarinoiden avulla yksilö voi ymmärtää omaa elämäänsä ja kokemuksiaan, mutta ne voivat olla myös kahlitsevia. (Hänninen & Valkonen, 1999, s. 143.) Sosiaaliseen tarinavarantoon lukeutuvat kertomukset vaikuttavat kahteen suuntaan: nuoret ovat sekä suunnannäyttäjiä että toisten kertomuksista oppeja omaksuvia. Nuoret kuvailevat omien kertomustensa vaikuttavan lähipiirin kuuntelijoihin, eräs nuorista kokee esimerkiksi vaikuttaneensa vanhempiensa ympäristötietouteen ja käyttäytymiseen: *ne tekee tosi paljon arjessa semmosii valintoja, johon mä uskon et oon ollu osasyllinen, sen kautta, ku on ker-tonu niille asioista ja tuonu sitä tietoo esiin* (S4). Sosiaalisesti jaetut kertomukset voivat täten edesauttaa ympäristöhavahtumisen kokemusta. Havahtumista ympäristöasioihin liittyviin tosiasioihin voidaan myös kutsua realisaatioksi, todellisuuden valkenemiseksi (Pihkala, 2019b, s. 228–229). Eräs nuorista toivoo, että kulttuurinen suuri kertomus kehittyisi luontoa arvostavaksi ja havahduttaisi ihmisiä:

Olisi yleisesti merkittävää, että jokainen kaduntallaaja pysähtyisi miettimään, mitä kaikkea ympäristömme tarjoaa meille. Ilman metsää, järviä tai eläimiä, ilman hiilidioksidia tuottavia kasveja, ei meitäkään täällä olisi. (K3)

Nuorten kerronnallinen tietoisuus piirtyy kertomuksissa oivaltavina huomioina matkailuun, ekokriisiin ja ympäristötunteisiin liittyvistä kulttuurisista kertomusmalleista. Matkailun kuvataan olevan murroksessa, koronapandemiatilanteen ohella myös ekologisen kriisin takia. Tämä välittyy nuorten kohtaamiin kertomuksiin ja juontuu osittain *henkilökohtaiseen tarinavarantoon*, johon lukeutuvat elämän tarinallisesti tulkitut kokemukset ja sosiaalisesta tarinavarannosta omaksutut kertomukset (ks. Hänninen, 1999, s. 21–22). Sosiaalisesti jaetut kertomukset saavat merkityksen sisäistä tarinaa haastavina, johdattavina ja tukevinä voimin. Nuoret haastavat osaa kulttuurisista kertomuksista tulevaisuuteen tähyävillä ajatuksillaan. Ympäristötunteet kietoutuvat kertomuksissa nuorten identiteettiin erilaisin tavoin, joista kerron lisää seuraavaksi. Yhdistän aineiston analyysin tuloksina kehkeytyneitä ympäristötunteiden teemoja sisäisen tarinan rakentumisprosessiin.

6. MINUN MATKANI – NUOREN SISÄINEN TARINA

Nuorten matkailijoiden sisäinen tarina rakentuu kertomusaineistossa matkamuistojen yhdistyessä nykyhetken kokemuksiin ja tuntemuksiin sekä tulevaisuuden matkailuun tähyäviin toiveisiin ja visioihin. Ympäristötunteet limittyvät nuorten matkailijoiden kerronnallisiin identiteetteihin monin tavoin. Tarkastelen nuorten sisäisen tarinan rakentumista fenomenologiaan nojaten yksilön perspektiivistä, mutta osana yhteisöä. Yksilön kokemuksellinen suhde maailmaan rakentuu yhteisöissä syntyvin merkityksin (Laine, 2001, s. 32). Sosiaalisesta tarinavarannosta omaksutut kertomukset lomittuvat osaksi nuoren sisäistä tarinaa.

6.1. Yhteyttä ja ympäristötunteita

Edellytys nuorten moninaisten ympäristötunteiden ymmärtämiselle on käsitys nuorten luonnolle antamista merkityksistä. Nuoret kertovat luonnosta sekä kotina ja tukijana että koettelijana ja opettajana. Luontoympäristöt muodostavat osalle ihmisistä paikan, jossa seikkailla, kokea turvaa ja vahvistaa resilienssiä, eli psyykkistä palautumiskykyä (Chawla, 2020, s. 627). Luontoympäristöön liittyvien tunteiden sanallistaminen välittyy nuorten kertomuksissa ajoittain hankalana, kuten esittelin edellisessä luvussa. Nuoret kuvasivat kertomuksissaan luonnon merkityksellisyyden kautta henkilökohtaisia ympäristötunteiden kokemuksiaan.

Arvostus, kiitollisuus ja onnellisuus kumpuavat nuorten luontokuvauksista. Nuoret korostavat kertomuksissaan, että luonnossa on tilaa jokaiselle sekä mahdollisuus olla ja hengittää vapaammin kuin muualla. Luonnon vaikutus nuoriin on rentouttava ja rauhoittava, toisaalta myös innostava ja piristävä. *Luontoympäristö vaikuttaa koko kehooni myönteisin tavoin, ajatus alkaa taas kulkemaan, syke tasaantuu ja mieli virkistyy luonnossa vietetyn ajan jälkeen* (K3), kuvailee yksi nuorista. Valtaosa nuorten elämän merkityksellisistä tekemisistä ja olemisista pohjautuu kertomuksissa luontoon:

Luonto merkitsee minulle kotia, harrastuksia, ja vapautta. Kaikki harrastukseni pohjautuvat jollain tapana luonnossa nauttimiseen, ja rinnakkaiseloon luonnon kanssa. (K6)

Miettii onnellisuuden hetkiä vaikka, ni kyllä ne kaikki mielikuvat tulee sinne luontoon. Tuntureilla mie koen kaikista eniten semmosta onnellisuutta ja vahviten ku mennään neitseelliseen, koskemattomaan luontoon. (S3)

Minulle ympäristö tarkoittaa ympärilläni olevaa luontoa, sen metsää, järviä, jokia, peltoja, niittyjä ja niiden luona eläviä eläimiä. Arvostan ympäristön, lähiluonnon tuomaa rauhaa, seesteisyyttä, joka valtaa mielen ja antaa hengityksen kulkea keuhkoissa kunnolla. Rakastan liikkua luonnossa, kuunnella sieltä kumpuavia ääniä, haistaa eri hajujen kirjoa ja miksei maistaakin sen tarjoamia herkkuja. Kohtuuden rajoissa tietenkin. (K3)

Elo luonnon rinnalla muodostuu kertomusaineistossa moniaistilliseksi, kunnioittavaksi ja vastavuoroiseksi suhteeksi. Nuoret kuvailevat luonnon merkitystä vahvoin ilmauksin – luonto on rakas, koti ja onnellisuuden tyyssija. Jokaisessa kertomuksessa eloisaan luontoon liittyy hyvinvoinnin, vapauden, ilon ja huolettomuuden tunnekokemuksia. Vahvimpia ympäristötunteita nuoret kuvailevat kokevansa nimenomaan luonnonympäristössä. Erään nuoren mukaan: *ympäristötunteet on vahvimmillaan kun on siellä omassa voimapaikassa, luonnossa, sekään ei tarte olla yksittäinen paikka, vaan se [voimapaikka] voi olla vaikka talvienen metsä ihan oman kodin vieressä (S1).*

Ajankulu on luonnossa erilaista kuin nuorten hektisenä kokemassa arjessa. Luonnossa liikkuminen ja liike yhdistyvät pysähtymiseen ja aloilla oloon. Tämä edesauttaa nuorten syvenymistä läsnäoloon ja merkityksellisiin asioihin. Hyvinvoiva luontoympäristö mahdollistaa harrastukset, jotka saman aikaisesti sekä rauhoittavat että haastavat nuoria. Kertomuksissa luonnonvoimat saavat ihmiset pysähtymään, nöyrytymään ja olemaan läsnä hetkessä. Luonto tarjoaa nuorille mahdollisuuksia koetella sekä henkistä että fyysistä jaksamistaan ja ylittää itsensä. Tällaisissa kokemuksissa nuoret tuntevat olevansa osa luontoa:

Maisema oli autiota, kolkkoa, näky monien kymmenien kilometrien päähän tunturien lakia ja erämaata. Vaan se, et pääsi kävelee. Siitä tuli se tietty fiilis, vaikka oli fyysisesti aivan loppu ni kävely siellä tuntu nautinnolliselta. (S1)

Luonto ei pelkää rauhoita ja anna tilaa ajatuksille juosta, vaan myös haastaa. Usein fyysistä kuntoa, mutta myös henkistä kanttia. Vuoret, meret ja metsät saavat minut ja välillä koko yhteiskunnan rattaat tuntumaan niin pieniltä ja mitättömiltä. Hyvällä tavalla, välillä vähän pelottavalla ja ahdistavalla, mutta pääasiassa hyvällä tavalla. Ihminen nöyrytyy sopivasti myrskyn tai mahdollisen lumivyöryn edessä. (K4)

Yhteenkuuluvuus luonnonpaikkojen ja -toimijoiden, kuten maan kanssa esiintyy kertomuksissa voimaannuttavana tunnekokemuksena. *Eutierra* kuvaa käsitteen kehittäjän Albrechtin (2019, s. 127) mukaan voimakasta yhteenkuuluvuutta Maan ja luonnon voimien kanssa. Pihkala (2019b, s. 296) suomentaa tämän *maa-autuudeksi*. Voimakkaaseen luontokokemukseen liittyy ympäröivän maailman ja oman itsen rajojen hälventymistä, jota seuraa kokonaisvaltainen elpymisen tunne. Kääntäjä-kirjailija Eeva Talvikallio luonnehtii tätä uudissanalla *hellyminen*: ihmisen hellittäessä otettaan subjektiivisesta minuudesta ja salliessa itsensä hälve-

nemisen osaksi luontoa, elämä virtaa häneen vapaammin ja hän kokee elpymistä. (Pihkala, 2019b, s. 296.) Kertomuksissaan nuoret kuvaavat helpymisen tunteita kokiessaan yhteyttä ympäröivään luontoon. Luonnon elvyttävä vaikutus lisää energiaa kyseiseen hetkeen ja toiveikkuutta tulevaisuuteen:

Aina semmosien pysähdyksien hetkissä, kun pysähdytään hetkeks vaelluksen keskellä tasaa hengitystä, ottaa kuva tai vaihtaa vaatteita ni jotenki sillon pystyy vaan kattella niitä maisemii ja ymmärtää kuinka pieni on siinä ympäröivässä luonnossa mut kuitenkin kokee niin suurta arvostusta sitä ympäristöö kohtaan ja tajuu miten siistii se on et voi olla siellä. Siitä muistosta voi ammentaa sit myöhemmin kun on kotona. (S4)

Voimaannuttava tunne yhteydestä muuhun luontoon sanallistuu *luontoyhteenkuuluvuutena*. Luontoyhteys mahdollistaa sekä oman pienuuden että merkityksellisyyden kokemuksen. Tämän kaltainen kokemus voi olla järisyttävä ja sen voidaan ajatella olevan hengellinen, henkinen tai voimakkaan esteettinen. (Pihkala, 2019b, s. 294.) Eräs nuorista kuvailee tätä ilmaisuilla, *jotain maagista on ilmassa* (K2). Voimaannuttavat luontokokemukset yhdistyvät nuorten kertomuksissa luonnon jylhiin tai karuihin maisemiin sekä kauneuteen. Estetiikkaan liittyy kertomuksissa harmoniaa ihmisen ja luonnon välillä:

Lämmin auringonsäde hiveli poskeani istuessani ruokapöydän ääressä. Jäin hetkeksi tuijottamaan taivaan kaunista väriä. Vaaleansinistä yhdistettyä kuuman oranssiin, auringonlaskun säteisiin. Voiko kauniimpaa olla? Nuo värit täydentävät täydellisesti toisiaan. (K2)

Luonto ja siellä tekeminen ja sen puitteissa matkustaminen on myös yksi tapa kokea kauneutta. Luonnon äärellä saan ehkä suurimmat fiilistelyelämykset, ehkä siihen liittyy se, että olen itse siellä. Osa sitä, en vain katsoja, joka nauttii muiden kädenjäljistä, vaan oikeasti kuulun hetkellisesti siihen maisemaan. Se on hieno tunne. (K4)

Kokemus itsestä yksilönä ja osana avartuvaa maisemaa piirtyy kertomusaineistossa nuorille tärkeänä. Luontoyhteys vahvistaa nuorten kertomuksissa myös yhteyden kokemista hetkeen ja itseen. Luontoympäristöt saattavat vaikuttaa nuoriin itsetuntoa vahvistavasti ja tulevaisuuteen toivoa lisäävästi (Rantala & Puhakka, 2019, s. 94). Kertomusaineistossa nuorille rakkaat, arvokkaat ja tärkeät paikat ovat luonnossa, johon he kokevat yhteyttä. Yhteyden kokeminen luontoon toistuu merkityksellisenä jokaisessa kertomuksessa. Luonto opettaa nuorille merkityksellisyyden kokemusta ja läsnäolon taitoja yhteenkuuluvuuden tunteen kautta:

Luonto antaa paljon voimaa ja oppeja. Tuntuu hullulta, että miten sellainen asia, jolla ei ole ääntä tai sanoja, pystyy opettamaan ja näyttämään niin paljon. Mutta niin se on. (K4)

Suoraan mejän talon takana on yksi vaara, mikä on mulle tosi rakas ja tärkeä. Varsinki siellä olevat isot männyt. Jotenki mie koen niihin semmosta yhteyttä, en tiiä. Jotenki tuntuu tavalhan että ne isot männyt on jotenki siellä semmosia henkiä, mitkä tavallaan piittää sen vaaran hengen pystyssä. (S3)

Arvokas luontosuhde välittyy jokaisesta kertomuksesta. Luontosuhteella viitataan tietoisuuteen yksilön suhteesta luontoon sekä siihen, miten tärkeäksi luonto henkilökohtaisella arvoasteikolla koetaan. Syventämällä luontosuhdetta voi tutustua myös itseen paremmin, joten läheinen side luontoon auttaa myös yksilön mieltä voimaan paremmin. (Leppänen & Pajunen, 2019, s. 187.) Kertomuksissa luontosuhteeseen liittyy myös haikeuden, kaihon ja pelon tunteita. Ympäristösuloisenhaikeus kuvastaa ekologiseen kriisiin liittyvää tunnetta, jossa ilo ja suru kietoutuvat toisiinsa (Pihkala, 2019b, s. 276). *On aivan että, vitsi täällä on niin kaunista täällä kotona ja että kun ei tämmösiin paikkoihin muut oikeesti pääse --- paitsi tietenki kun joku päivä turismi vaan kasvaa ja valtaa paikat (S3)*, kuvailee yksi nuorista onnen tuntemuksiaan, jotka yhdistyivät kertomuksessa tulevaisuuteen liittyvään haikeuteen. Inhimillisten tunteiden tarinallisuuteen liittyvä kokemuksen ajallisuus tarkoittaa tunteiden liittyvän vallitsevan hetken lisäksi menneisyyden muistoihin ja tulevaisuuden näkyymiin (Hänninen, 1999, s. 69). Ennakoiva suru liittyy nuoren kertomuksessa aavistukseen tulevaisuuden muutoksesta, jossa matkailu kasvaa hänen kotiseudullaan äärimmilleen (ks. Pihkala, 2019b, s. 178). Rakkaan ympäristön muuttuminen voi aiheuttaa kivun tuntemuksia sekä kokemuksen kontrollin ja identiteetin kadottamisesta (Silver ja Grek-Martin, 2015). Nuoret surevat heille merkityksellisten luonnonympäristöjen tuhoutumista maailmalla ja pelkäävät etukäteen rakkaan luonnon menettämistä tulevaisuudessa.

Luonnonläheisyys liittyy kertomuksissa fyysiseen läheisyyteen. Nuoret kokevat voimaannuttavia tuntemuksia luonnossa, joka vahvistaa tunnesidettä paikkaan, toisiin ja itseen. Alueellisiin yhteisöihin ja paikkoihin kiinnittyneet ihmiset ovat tutkimusten mukaan onnellisia, optimistisia ja tyytyväisiä elämään (ks. Brehm, Eisenhauer & Krannich, 2004). Suhde luontoon ilmenee kertomuksissa myös kaipuun ja kaihon tuntemuksina. ”Metsä siintää ajatussissamme, muistoissamme, unissamme ja unelmissamme, vaikka yhä useampi meistä asuu-kin kaupungissa” (Leppänen & Pajunen, 2019, s. 186). Situaatio on rajoittanut nuorten mahdollisuutta olla yhtä luonnon kanssa, joka aiheuttaa kaipauksen ja ahdistuksen tuntemuksia:

Ja sitte, nyt kun on kaupungissa niin mie koen tosi paljon semmosta ahistuneisuutta. En haluais olla täällä ja mulla harmittaa ihan sikana. Nyt on tullu semmonen, että se on [koti]paikka mihin mie aina niinkö kaipaan ja haluan mennä sinne. Siellä on sitä oikeaa luontoa ja siellä on minun juuret ja kaikki. (S3)

Nyt ihan viime päivienkin aikana, oon huomannu et ei välttämättä oo vieläkään tarpeeks luonnon lähellä. Täällä on kuitenkin paljon matkailijoita ja ne omat lempparikohteet, missä oon tykänny rauhassa käydä ni siellä on aika paljon väkeä. (S1)

Luonto rikastuttaa nuorten elämää ja kuvastuu kertomuksissa ainutkertaisena sekä arvokkaana. Nuoret voivat tavata luontoympäristössä ystäviä, mutta he etsivät myös yksityisyyden ja vapauden kokemuksia (Rantala & Puhakka, 2019, s. 94). Useissa kertomuksissa luonto merkitsee nuorille itsekseen oloa ja rauhoittumista. *Koen ympäristötunteet vahvimmillaan, kun olen yksin ja voin pysähtyä ja aistia kaiken (K6)*, kertoo yksi nuorista. Rauhallisuus ja hiljaisuus ovat arvoja, jotka yhdistetään luontomaisemaan ja -matkailuun (Rantala & Uusitalo, 2007, s. 39). Toisilla ihmisillä saattaa olla nuoren ja luonnon välistä arvokasta harmoniaa häiritsevä vaikutus. Seesteisyyden, rauhan ja ylpeyden tunteet muuttuvat ahdistukseksi nuorten kuvaillessa toisten ihmisten haitallisia toimia:

Ahdistustakaan ei voi poissulkea, sillä usein tuntuu, että ihmisiltä uupuu arvostusta ympäristöömme kohtaan. Metsiä tuhotaan ja eläimiä liika- tai salametsästetään, tai muuten vain vainotaan. Luonnon kiertokulku huolehtii kyllä omistaan, ihmisten ei tulisi siihen sekoittaa näppejään. (K3)

Luonnon ollessa roskainen, tai muulla tavoin tuhottu, tunnen vihaa, enkä voi ymmärtää miten vaikeaa voi olla tunkea suklaakääreet omiin taskuihin. Silloin sykekäyräkin lähtee nousuun. (S2)

Näin kasvomaskeja jälleen makaavan maassa, ja tämä teki minut surulliseksi. (K5)

Toisten ihmisten välinpitämättömyys, joka materialisoituu nuorten kertomuksissa meressä kelluvina muoviroskina ja maassa makaavina kasvomaskeina aiheuttaa surun, ahdistuksen ja vihan tunteita. Pahimmalta nuorista tuntuu, kun he kohtaavat itse tällaista: *järjettömät muovilautat Balin rannoilla tuottivat vahvaa huolta ympäristöstä, kuin myös ilmanlaatu Pekingissä, jossa emme nähneet taivasta viikkoon (K5)*. Kertomusaineistossa ympäristötunteiden voimakkuus liittyy fyysiseen läsnäoloon, kuten kerroin aiemmin. Vastaavasti, ympäristöahdistuksen kokemus ei välttämättä ole yhtä voimakas median välityksellä jaettuihin kertomuksiin liittyen, kuten yksi nuorista kuvaa: *kielteisiä ympäristötunteita en oo kokenu niin vahvasti, kun en oo joutunu kohtaamaan mitään ympäristötuhoja omin silmin, pelkästään just uutisten kautta (S2)*.

Toivon, epätoivon ja pelon tunteet perustuvat mielikuvaan siitä, mitä on tulossa (Hänninen, 1999, s. 69). Esittelin aiemmin onnellisuuteen ja kiittolisuuteen kietoutuvan tulevaisuuden uhkakuvien takia myös pelon tuntemuksia. Sosiaalisesta tarinavarannosta omaksutut kerto-

mukset ekologisen kriisin uhkaamasta tulevaisuudesta välittyvät sisäiseen tarinaan, kuten yksi nuorista kertoo:

Et ehkä just se hirvittää et luonto muuttuu kokoajan ja jotenki sitä ei voi laittaa mihinkään säilytyskaappiin ja avata ku talvi on. Mut sit niinku kuitenkin näiden negatiivisten ajatusten ja tunteiden takaa muistaa kuinka onnellinen pitää täl hetkel olla et voi nauttii siit kaikesta mitä luonto tarjoo ja just niinku on kyl tosi paljon saanu kokee kaikkee kivaa ja ikimuistosii hetkii luonnossa. (S4)

Ihmiset ovat eläneet ikiaikaisesti yhteydessä luonnon vuodenaikoihin ja niiden vaihteluun (Pihkala, 2019b, s. 186). Pelko kuvastuu katkelmissa, joissa nuoret kertovat talvesta heille tärkeänä, mutta hauraana vuodenaikana. Etelä-Suomen lumisia talvia kuvaillaan kaihoisesti. *Vuosien saatossa luminen aika lyhenee lyhenemistään, ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat nähtävissä yhä selkeämmin (K1)*, toteaa yksi nuorista. Talvi toistuu jokaisessa kertomuksessa tärkeänä osana vuotta, joka mahdollistaa niin erilaiset harrastukset, kuin luonnon leppäämisenkin. *Talvihaikeus* liittyy suruun ja pelkoon joillekin ihmisille rakkaan vuodenajan menettämisestä (ks. Pihkala, 2019b, s. 186). *Tulevaisuudessa jos miettiin et sais lapsii, hirvittää jos ne ei sais kokee sitä samaa iloo mitä on ite kokenu (S4)*, kuvailee yksi nuorista talven menettämiseen liittyvää tulevaisuuden pelkoaan. Tulevaisuuden näkymissä pelko talven menettämisestä välittyy syvästi.

Toisia ihmisiä pelon tunne lamaannuttaa ja toisia se aktivoi (Lähde, 2018, s. 34). Kertomusaineistossa pelon, surun ja haikeuden tunteisiin liittyy myös vahva kokemus yhteydestä. *Talvihaikeus on kannustanut nuoria toimimaan: oon yrittäny löytää erilaisia keinoja, miten vois edesauttaa sitä et talvi säilyis mahollisimman pitkään mahollisimman hyvänä ja pitkäkestosena (S2)*. Merkityksellinen toiminta voi tuoda nuorille apua kielteisinä koettujen tunteiden käsittelyyn. Sitoutuminen henkilökohtaisesti tärkeisiin tavoitteisiin liittyy elämän mielekkyyden ja subjektiiviseen hyvinvoinnin kokemiseen (Hänninen, 1999, s. 59). Läheistä luontoyhteyttä kokevat ihmiset pyrkivät myös Barthelin ym. (2018) mukaan toimimaan luonnon hyvinvoinnin eteen. Luontoyhteyden ja ympäristötunteiden kokemukset välittyvät nuorten kertomuksista empatiana, joka aaltoilevasti inspiroi toimimaan:

Ympäristötunteet vaikuttavat minuun monin tavoin. Välillä vaivun epätoivoon, kun taas joskus saan tunteista lisävoimaa tehdä asioita entistä paremmin. (K5)

Mut kyl se välillä tuntuu et alkaa ahdistaa ku ei voi oikeen tehdä mitään. Oon yrittäny miettii silleen et kun nää kaikki teemat liittyy ylipäänsä ilmastonmuutokseen ni miten ite vois edesauttaa ilmastonmuutoksen pysäyttämistä. Miten ite vois vähentää esimerkiks päästöjä. (S4)

Voimakas ahdistus välittyy kertomuksesta, jossa nuori koki ekologisen kriisin hidastamisen olevan yksin hänen harteillaan. Syvät syyllisyyden tunteet saivat nuoren kyseenalaistamaan itselleen tärkeitä asioita ja eksistenssiä, eli olemassa oloa ylipäätään. Voimakkaan ahdistuksen takia nuori meinasi luopua täysin rakkaasta harrastuksestaan moottorikelkkailusta. Nuori pelkäsi myös kannustavansa sosiaalisen median kertomuksillaan toisia ihmisiä ajamaan moottorikelkoilla. Lisääntynyt ahdistus synkisti tulevaisuuden näkymät, jonka seurauksena nuori koki vahvoja lamaantumisen tunteita. Masentunut mieliala voi Moffittin ym. (1994, s. 582–583) mukaan suunnata sisäistä tarinaa keskittymään vain kielteisiin muistoihin, tulkintoihin ja tulevaisuudenkuviin. Pahimmillaan vahvat syyllisyyden ja häpeän tunteet saattavat edesauttaa osittain tiedostamatonta tarvetta tulla rangaistuksi. Tämä välittyy ajatuksena ongelmallisen ihmiskunnan hävittämisestä maapallolta (ks. Pihkala, 2019b, s. 168). Käsittelemättömät, kielteisinä koetut ympäristötunteet muuttivat nuoren ajatukset tulevaisuudesta toivottomiksi, omin sanoin radikaaleiksi:

Mietin, että toisaalta on vaan hyvä, että ihmiset kuluttais tosi paljon ja että ne tuhoais oman yhteiskuntansa ja kuolis pois. Sitä kautta maapallolle voi tulla jotaki uutta ja hyvää. (S3)

Tunteiden avulla voidaan tulkita sisäisen tarinan muodostamaa elämäntilannetta. Sisäinen tarina muovaa yksilön tunteita, jotka puolestaan ohjaavat sisäisen tarinan rakentumista. Suhde on siten kaksisuuntainen. (Hänninen, 1999, s. 70.) Päästessään käsittelemään ympäristötunteitaan läheistensä kanssa, eksistentiaalinen ahdistus helpotti. Nuori löysi moottorikelkkailun rinnalle lisäksi uusia, jo tärkeiksi muodostuneita harrastamisen ja liikkumisen tapoja: *ennen mulla oli aina se, että kelkalla piti mennä joka paikkaan ja minne ei pääse kelkalla ni ei mennä, mutta nyt jotenki se hiljasuus ja suksilla ja kävellen liikkuminen on jotenki, että arvostaa ihan sikana sitä (S3).*

Yhteenvetona tulkitseen luonnon merkitsevän kertomusaineiston nuorille paljon. Luontoa kuvaillaan sekä kotina ja turvana että koettelijana ja opettajana. Kertomuksissa kuvastuu, miten luontoyhteys mahdollistaa yhteyden liikkeeseen ja läsnäoloon. Tätä kautta myös yhteys itseensä ja toisiin vahvistuu. Rauhoittumisen, latautumisen ja voimaantumisen tunteet liittyvät vahvasti luontoon, jota kohtaan nuoret kokevat rakkautta. Rakkaus välittyy empatiana ja haluna pitää huolta luonnosta – niin lähimetsistä, kuin seuduista, joihin kiintymys on syntynyt matkaillessa. Tämänkaltainen side luo nuorten elämään myös pelon, ahdistuksen ja syyllisyyden tunteita. Pelko liittyy kertomuksissa tulevaisuuden uhkakuviin, toisten ihmisten välipitämättömyyteen ja omaan kykenemättömyyteen toimia luonnon hyväksi.

6.2. Minuun maadoittavat matkakertomukset

Nuorten matkailijoiden sisäinen tarina rakentuu kertomuksissa yhteydestä ympäröivään luontoon, toisiin ihmisiin ja itseän. Kerronnallinen identiteettikäsitys mahdollistaa henkilökohtaisten projektien samanaikaisen kehkeytymisen, olemisen ja kuihtumisen sisäisessä tarinassa. Tarinankerronnan kautta yksilön kokemuksesta muodostuu sosiaalisesti jaettu kertomus. Tarinankerronta johdattelee matkailemaan myös mielikuvituksen avulla: *jakaessamme tarinoita kokemuksistamme, oli ne niin ulkomaan matkoilta kuin kesämökiltä kotisuomessakin, voimme päästä seikkailulle, seikkailulle kertojan mieleen* (K2). Aiemmin tutkielmassani sosiaalisen tarinavarannon yhteydessä avasin matkailuun liittyvien kulttuuristen kertomusten murrosta. Yksilötasolla nuoret kuvailevat matkailun muuttuneen ja toisaalta myös muuttaneen matkailijoita. Kertomuksia yhdistävä lanka on erilaisten kokemusten, kertomusten ja keskusteluiden kautta tapahtunut henkinen kasvu, kuten yksi nuorista kertoo: *minulle merkitykselliset matkat ovat olleet sellaisia, joissa maailman kuvani on laajentunut ja olen päässyt näkemään läheltä muita kulttuureja* (S2).

Matkailu on ollut osa nuorten elämäntapaa jo lapsuudesta asti. Kertomuksissaan nuoret kuvailevat matkailulleensa ikäisekseen paljon. Joka ainoa nuorista kertoo muuttuneensa vuosien varrella sekä matkailijana että ihmisenä. *Jokainen reissu on opettanut minulle jotain ja muovannut minusta sellaisen reissaajan mitä olen nykyään* (K4), kertoo yksi nuorista. Nuoret tarkastelevat sisäisen tarinansa muuntumista matkamuistojen avulla lapsuudesta varhaisuoruuden kautta tähän hetkeen. Nuorten matkailuintressit ovat muovautuneet merkittävästi vuosien varrella. Lapsuudessa ja varhaisuoruudessa iloa ja rusketusta tuoneet matkakohteet eivät mahdollista enää tänä päivänä samanlaista merkityksellisyyden kokemusta. Muistot piirtyvät kuitenkin osaksi nuorten sisäistä tarinaa:

Ja kyllä mie lapsena muistan muitaki matkoja Välimerenmaihin, missä käytiin. Siellä riitti se tavalhan et oltiin siinä uima-altaalla tai rannalla. Mutta nyt ku vaikka kävin Espanjassa uudelleen, niin jotenki tuntu että mie en saanu siitä irti, vaikka lapsena se riitti. Nykysin niinkö tuntu että tämä on niin turistipaikka, ei täällä ole oikeesti mithän aitoa. (S3)

Tärkeitä kokemuksia ovat olleet niin perheen kanssa tehdyt lapin matkat pienenä saparopäänä, kuin ulkomaanreissut kavereiden ja läheisten kesken. Siitä asti, kun muistan, oikeastaan jokainen tekemäni matka on ollut omalla tapaansa merkityksellinen. Mitä vanhemmaksi olen tullut, sitä erilaisempiin asioihin olen alkanut kiinnittämään huomiota. Teininä tärkeää oli päästä mahdollisimman edulliseen kohteeseen makaamaan auringon alle ja saada hyvä väri pintaan. (K3)

Matkailusta kerrotaan tärkeänä osana nuorten identiteettiä. Lapsuuden matkat on tehty paljolti vanhempien ehdoilla. Vanhemmiten nuoret ovat päässeet etsimään omia tapoja matkailla ja näin jatkamaan oman sisäisen tarinansa rakentamista. Menneisyyden muistoihin liittyvät aistimukset ja havainnot kiinnittyvät tämän hetkisiin ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin liittyviin kertomuksiin sisäisessä tarinassa (ks. Hänninen, 1999, s. 63). Käsitys matkailusta, niin matkakohteista, kuin kulkemisen tavoista on hioutunut vuosien varrella nuoret kertovat:

Vanhempieni ja perheeni kanssa reissaaminen on täysin erilaista kuin itsekseni ja kavereideni kanssa. Tykkään monenlaisista tavoista, mutta on myös ollut kiva huomata, että olen löytänyt ihan oman tavan tehdä juttuja, miten minulle on ne lapsuudessa näytetty. (K4)

Olin lapsena Kanarian saarilla ja muistikuvani kohteesta olivat jääneet aika negatiivisiksi. Vietimme loman perheen kanssa oikeastaan vain hotellimme lähialueilla. Muistoissani paikka oli pelkkä suomalaisten täyttämä turistiryssä. Vuosia myöhemmin matkustin paikkaan uudestaan. Tällä kertaa vuokrasin ystäväni kanssa auton ja lähdimme vuorille tutkimaan saaren luontoa. Sain kokea paikan uudestaan aivan erilaisesta perspektiivistä ja lumouduin paikan kauneudesta. (K1)

Luonnolla on myös matkakokemuksissa merkittävä voimaannuttava vaikutus, jota esittelin aiemmin. Hyvinvoiva, eloisa luontoympäristö herättää nuorissa arvostuksen ja kiitollisuuden tunteita. Usein luonnossa saankin sellaisia arvostuksen ja kiitollisuuden puuskia, jotka näkyvät esimerkiksi kaikenlaisessa fiilistelyssä (K4), nuori kuvailee kokemusta. Samanaikaisesti maailmalla matkailleet nuoret ymmärtävät, että tilanne ei ole yhtä valoisa kaikilla. Matkailulla on ollut nuorten maailmankuvaa avartava vaikutus. Vaihtelevien matkakokemusten kautta nuoret ovat oppineet arvostamaan omaa hyvinvoivaa elinympäristöään ja muodostaneet siteitä toisten ihmisten sekä luonnon toimijoiden kanssa ympäri maailmaa:

Tunnen olevani etuoikeutettu, saadessasi asua tällä hetkellä Suomessa ja vieläpä Lapissa, jossa saan tuntea kunnan talven. Saan hengittää maailman puhtainta ilmaa, ja retkeillä vapaasti luonnossa. Koen siitä suurta onnellisuutta ja ylpeyttä. Olen onnekas. Kuitenkin takaraivossani painaa koko ajan huoli tulevaisuudesta ja muun maailman ympäristötilanteesta. Maailmalla paljon reissanneena en suhtaudu tilanteeseen Suomessa mustavalkoisesti. (K1)

Pidemmät ajat ulkomailla, kun on asunut muualla, ni on avartanu omaa maailmankatsomusta. Et millasia asioita arvostaa ja ne on opettanu paljon myös kiitollisuutta siitä mitä itellä on. (S2)

Kiitollisuus liittyy nuorten kertomuksissa mahdollisuuteen matkailla ja etuoikeuteen elää elinvoimaisen luonnon ympäröimänä. Etuoikeuden tunne kietoutuu kiitollisuuden ohella myös ahdistuksen kokemukseen, kuten yksi nuorista kertoo: *matkoillani ja muutenkin elä-*

mässä koen usein ylitsevuotavaa etuoikeutta, josta olen samaan aikaan kiitollinen, mutta ahdistunut (K4). Nuori viittaa tässä eräänlaiseen eloonjääneen syyllisyyteen. Tämä tarkoittaa syyllisyyden tai häpeän kokemusta siitä, että itsellä on kaikki hyvin, vaikka toiset kärsivät ekologisen kriisin seurauksena. (ks. Pihkala, 2019b, s. 156.) Monet nuoret kokevat syyllisyyttä etuoikeutettuna olemisesta myös Hickmanin (2020, s. 420) mukaan, jonka takia matkailusta nauttiminen voi olla vaikeaa.

Matkailijan voidaan ajatella ruumiillisena olentona pakkaavan matkoilleen mukaan omaa kulttuuriaan ja yhteiskuntaansa (Veijola, 2017, s. 214). Matkaillessaan nuoret ovat luoneet merkityksellisiä suhteita paikallisten ihmisten ja luonnon sekä toisten matkailijoiden kanssa. Jaetut matkakertomukset esimerkiksi toisista kulttuureista ovat painuneet nuorten mieliin, osaksi henkilökohtaista tarinavarantoa. Välittäminen ilmenee nuorten kertomuksissa empatian tunteena. Toisten ihmisten ja luonnon kärsimys aiheuttaa nuorissa merkittäviä ahdistuksen ja syyllisyyden tunteita, kuten yksi nuori kertoo:

Surua aiheuttaa myös, jos vierailen uudestaan jossakin matkakohteessa ja huomaan sen olleen paljon elinvoimaisempi muutamia vuosia aiemmin. Ihmisten huonot elinolot aiheuttavat minulle ahdistusta. Tuntuu niin epäreilulta saada elää itse Suomessa, jossa asiat ovat niin hyvin ja esimerkiksi puhdasta vettä on saatavilla suoraan omasta keittiöstä. Kliseinen lause 'matkailu avartaa' pitää hyvin paikkansa. (K1)

Katumus ja syyllisyys ovat esimerkkejä menneisyyteen liittyvistä tunteista, joista on mahdollista vapautua tulkitsemalla niihin liittyviä tapahtumia uudelleen (Hänninen, 1999, s. 69). Syyllisyyden tunne liittyy nuorten kertomuksissa pääosin menneisyyden tapahtumiin. Aiemmin elämykselliseltä tuntunut matkailuaktiiviteetti, kuten norsusafari on jälkikäteen muuttunut häpeän ja syyllisyyden tunteita aiheuttavaksi. Sosiaalisessa tarinavarannossa jaetuilla kertomuksilla on ollut merkittävä yksilöä herättelevä vaikutus. Uutiset eläinten kaltoinkohdelusta matkakohteissa ympäri maailmaa ovat kulkeutuneet nuorten tietoon, järkyttäen heitä. Eräs nuorista kertoo kipuilleensa jälkikäteen ratsastettuaan strutsilla joitakin vuosia sitten Aasiassa. Hän on kuitenkin muovannut menneisyyteen liittyvää sisäistä tarinaansa hyväksymällä sen hetkisen ajattele mattomuuden ja yhdistämällä tämän sisäisen tarinan muutokseen (ks. Hänninen, 1999, s. 69).

Uudelleenorientoituminen menneisyyden kokemuksista kohti tulevaisuuden mahdollisuuksia ilmentää nuoren laajentaneen mahdollisuuden tajuaan. Tämä tarkoittaa menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden tarkastelua erilaisten mahdollisuuksien näkökulmista. (ks. Meretoja, 2018a, s. 318–320.) Vastaisuudessa nuori aikoo olla harkitsevampi, niin matkail-

lessaan kuin arjessakin: *en halua enää ikinä kokea samanlaista tunnetta* (K3). Ympäristösyällisyys kuvastaa nuorten kykyä herkistyä erilaisille tuntemuksille ja mahdollisuutta empatian kokemiseen ja oppimiseen (ks. Hickman, 2020, s. 415). Vaikka syyllisyyden tuntemus on ollut jälkikäteen kielteisesti ravisuttava kokemus, on se mahdollistanut uuden oppimisen ja kehittymisen:

Mieleeni on erityisesti jäänyt norsusafari, jolle osallistuin 10 vuotta sitten perheeni kanssa. Koin siitä jälkikäteen paljon syyllisyyttä, kun tulin tietoisemmaksi asiasta esimerkiksi mediassa eettisyyteen liittyvien epäkohtien esille tuonnin vuoksi. Häpeän sen aikaista elämystäni tänä päivänä, mutta syyllisyyden tunteeni, mitä kokemuksestani nyt koen, on ollut minulle opettavainen kokemus ja muokannut minua matkailijana. (K1)

Välillä nolottaa kaikki ne paikat ja reissut, joita on jo nähnyt. Samaan aikaan ne ovat kuitenkin tehneet minusta minut, ehkä vähän paremman, avarakatseisemman ja tiedostavamman tyypin, joka osaa nauttia elämästään, mutta kuitenkin ajattelee muitakin. (K4)

Kertomukset kuvaavat elämän käännekohtia ja näihin liittyviä yksilöllisiä merkityksiä (Adler ym., 2015, s. 3). Nuoret ovat tarkastelleet tulkinnallisia kokemuksiaan matkailuun liittyviin kulttuurisiin kertomuksiin nähden. Kolmoishermeneutiikka viittaa tämänkaltaiseen kertomusten uudelleentulkintaan. (ks. Meretoja, 2018a, s. 317–318.) Jokainen syyllisyyttä kokenut nuori on myöhemmin kokenut nämä kielteisinä käsitetyt tunteet kuitenkin hyödyllisiksi. Syyllisyyden tunteen kautta on herännyt katumuksen kokemus, joka on kannustanut ottamaan selvää ja toimimaan vastaisuudessa toisin. Ulkomailla koetut tunteet ovat kiinnittyneet nuorten sisäiseen tarinaan. Matkailun myötä avartunut maailmankuva on herätellyt nuoria tarkastelemaan sisäisessä tarinassaan elämälleen annettuja merkityksiä (ks. Hänninen, 1999, s. 21). Kerronnallinen käsitys lähestyy identiteettiä lempeästi. Toisiinsa limittyvät tarinat mahdollistavat havahtumisen ja yksilöllisen sisäisen tarinan muovautumisen. Havahtumista on kertomuksissa seurannut ravisuttava kokemus oman arvomaailman tarkentumisesta:

Omassa asenteessa on tapahtunu isoja muutoksia, et miten on suhtautunu matkailuun ja mihin kohteisiin sitä suuntaa. Mulle on tärkeätä, ettei sitä kokemusta mahdollisteta kenenkään toisen kärsimyksen, niinku eläinten, tai luonnon avulla. Tuen mielellään semmosia kohteita, joissa koen et eletään luontoystävällisesti. (S1)

Nuoret arvostavat matkaillessaan erityisesti paikallisia ihmisiä ja luontoa. Kärsivä luonto vaikuttaa sen äärellä asuviin eläimiin, ihmisiin ja matkailun kautta tunnesiteen omaaviin nuoriin. Ekologinen kriisi ja siihen liittyvät tunteet vaikuttavat nuorten kertomuksissa heidän sisäiseen tarinaansa. Kielteiset tunteet, kuten hätä ja ahdistus kertovat kokijan välittävän pla-

neetasta, muista ihmisistä ja toisista lajeista (Hickman, 2020, s. 416–417). Tavallisesti, kun muutos peittää näköalan tulevaisuuteen on mahdollista löytää tukea ja suuntaviittoja sosiaalisesta tarinavarannosta omaksutuista mallitarinoista (Hänninen, 1999, s. 95). Ihmiskunta ei kuitenkaan ole kokenut vastaavanlaista kaikkialle ulottuvaa ympäristökriisiä ennen, eikä selviytymismekanismeja täten löydy sosiaalisesta tarinavarannosta valmiina. Siten on luonnollista kokea hämmennystä ja eksyksissä oloa (Hickman, 2020, s. 415). Kriisit ohjaavat määrittelemään uudelleen elämälle merkityksellisiä seikkoja ja keskittymään oman arvomaailman mukaisesti toimimiseen:

Vaikka ilmastoahdistusta voi olla vaikea sanoittaa tai edes tunnistaa, uskon sen jollain tasolla kyteneen sisälläni jo jonkin aikaa. Tarpeen nähdä se mikä on oikeasti tärkeää. Nykyinen maailmanmeno ja hetkisyys vie meidät helposti ajoittain tuuliajoille. Tarve olla läsnä korostuu. Mitä enemmän tämän tiedostaa, sitä haastavampaa se kuitenkin ajoittain on. Ajoittain iskee myös turhuus siitä, miten voisin olla enemmän läsnä. Kunnioittaa enemmän luontoa? Ehkä sekin, että tiedostaa joskus riittää. (K2)

Arvolatautuneet käsitykset ja uskomukset muodostavat maailmankuvaa yhdessä yhteisesti jaettujen normien kanssa. Nuoria voidaan ajatella ”uudenlaisen yhteiskunnan” edustajina, joiden maailmankuva ei pohjaudu edellisten sukupolvien suuriin kertomuksiin, kuten ideologioihin vallankäytöstä. (Helve, 1996, s. 78, 80.) Ekologinen kriisi on saanut nuoret pysähtymään ajatusten, kokemusten sekä tuntemusten äärelle ja uudelleenarvioimaan omaa arvomaailmaansa. ”Ihmisenä oleminen on yhteydessä olemista, sekä toisten ihmisten kanssa että muiden luontokappaleiden kanssa” (Pihkala, 2019b, s. 35). Matkaillessa tällainen yhteys ilmenee arvostuksena sekä paikallisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisena, kuten nuoret kertovat:

Mulla reissussa muistuu aina mieleen asiallinen toiminta, et paikallisilla ihmisillä ja luonnolla pysyy rauha. Ne [paikalliset] on ainakin osittain mahdollistamassa kuitenkin omaa kokemusta ja reissua. (S1)

Arvomaailmani on muovautunut varttuessani, niin kuin varmasti monelle käy. Arvostan ympäristöstä huolehtimista, eläinten ja niiden asuinalueiden suojelua sekä matkaillessa paikallisten kunnioittamista. (K3)

Identiteetti muodostuu moninaisesti ja tilanteisesti (Ronkainen, 1999, s. 73–74). Kerronnallisessa identiteetissä erilaiset kertomukset punoutuvat yhteen yksilön elämäntarinaa. Elämänmuutoksen uhatessa identiteettiä yksilö voi selviytyä ajattelemalla itseään tietynlaisen tarinan päähenkilönä. Tämä tarina on yhdistettävä omaa identiteettiä elämäntarinassa vahvistavaksi. (ks. Hänninen, 1999, s. 95.) Uhkakuvien synkentämä tulevaisuus värittää myös nuorten sisäistä tarinaa. Nuorten kertomuksista välittyy päähenkilöitä, jotka ovat empaatti-

sia, lempeitä, kriittisiä ja kelpollisia, ainakin tulevaisuudessa. Eräs nuorista kertoo, että voisi ajatella vielä enemmän ilmastonmuutosta ja uhkaavaa tulevaisuutta sekä mahdollisia ympäristötekoja. Hän kuitenkin korostaa ajattelevansa näitä usein, ja on päättänyt ettei kokoajan tarvitse jaksaa. Itsensä kelpollisena kokeminen tuo rauhan tunnetta tilanteeseen, johon liittyy paljon erilaisia epävarmuuksia. Ympäristörauha kuvaa onnellista rauhan tunnetta siitä, että on tehnyt voitavansa ympäristömuutosten keskellä (Pihkala, 2019b, s. 274). Ympäristörauhan tunteeseen sekoittuu keskeneräisyyden tuntemuksia, kuten yksi nuorista kertoo:

Matkailijana olen vielä aika kesken. Tai en tiedä. Olen melko tiedostava ja haluan tehdä hyviä valintoja reissussa ollessani, mutta silti tekeminen ja valintani ovat usein melko egosentrisiä niin sanotusti. Teen parhaani, mutta aina en jaksa edes sitä ja se ei enää haittaa minua. Se on ehkä vähän väärin, mutta tällä hetkellä koen sen parhaaksi tavaksi itselleni tehdä edes jotain luonnon eteen. Perusasiat kun minulla on jo hoidossa. (K4)

Itsensä hyväksyminen ja kelpollisena kokeminen välittyy etenkin nuorten tulevaisuuden projekteja kuvaavissa tarinoissa. Nykyhetkeen lukeutuvia mahdollisuuksia ja uhkia tulkitsemalla sisäinen tarina luo emotionaalisen vision tulevaisuudesta. (Hänninen, 1999, s. 69.) Vuosien varrella tapahtuneen kasvun ja oman sisäisen tarinan reflektoinnin kautta nuoret käsittävät ahdistavat, syyllistävät ja pelottavat tunteet lopulta tarpeellisiksi. Kerronnallista tietoisuutta ja mielikuvitusta (ks. Meretoja, 2019, s. 62–64) yhdistämällä nuorten kertomuksista välittyy myös toivoa kaiken synkkyuden keskellä, kuten yksi nuorista kertoo:

Yritän kuitenkin löytää jotain positiivista ajateltavaa ja pysyä toiveikkaana, voihan asiat muuttua, esimerkkinä kuinka tää korona on muuttanu nyt maailmaa. Toivottavasti tässä olis mahdollisuus oppia ihmisillä. (S1)

Moninaiset ympäristötunteet kytkeytyvät nuorten matkailijoiden sisäiseen tarinaan merkityksellisinä. Matkailulla on nuorten maailmankuvaa avartava merkitys ja omaan itseen maa-doittava vaikutus. Ympäristötunteet kietoutuvat yhteen monin tavoin, ja vaikuttavat esimerkiksi arvomaailman muodostumiseen sekä sen pohjalta toimimiseen. Nuorten sisäinen tarina rakentuu aaltoilevasti ympäristötunteiden ja matkakokemusten limittyessä toisiinsa. Syyllisyyden kaltaiset tunteet on hyväksytty osaksi nuorten sisäistä tarinaa, sitä uudelleenorientoivina voimina. Viimeisessä tulosluvussa keskityn nuorten tulevaisuusorientoituneisiin tarinallisiin projekteihin.

7. VASTUULLISIA VISIOITA – TARINALLISET PROJEKTIT

Elämme historiallista ajanjaksoa, jossa koronapandemia on lukuisten kielteisten vaikutusten ohella - tai johdosta - saanut ihmiset ympäri maailmaa pysähtymään ja pohtimaan mikä elämässä on tärkeää. Tällainen tilanne sekä mahdollistaa että kehottaa tulevaisuuden uudelleensuuntaamiseen. Tulevaisuus on samanaikaisesti tuntematon ja avoin, sekä ennakoitavissa ja tuotettavissa (Hänninen, 1999, s. 59). Tulevaisuuteen tähyävät tarinalliset projektit kerääntyvät nuorten kertomuksissa kolmen teeman alle, jotka esittelen tässä luvussa. Vastuullisuus kytketty tiiviisti jokaiseen teemaan, linkittäen ne toisiinsa. Ympäristötunteiden tunnistaminen ja käsittely sanallistuu tunteikkaassa tulevaisuudessa. Merkityksellisyys muotoutuu nuorten visioissa hitaudesta, ekologisesta kestävydestä, eettisyydestä ja arvomaailman mukaisesta matkailusta. Tulevaisuudessa tarvitaan rajoja ja rakkautta, jotta luonto saa kukoistaa elinvoimaisena.

7.1. Tunteikas tulevaisuus

Ympäristötunteiden käsittelyyn liittyy nuorten kertomuksissa tällä hetkellä haasteita. Esittelin aiemmin, miten epätavallisena nuoret kokevat ympäristötunteiden käsittelyn. Osassa kertomuksia tunteita ei haluta käsitellä, sillä ne liittyvät tulevaisuuden kuvaan, joka on uhkaava. Tulevaisuuteen tähtäävissä tarinallisissa projekteissa nuoret toivovat ympäristötunteiden käsittelyn olevan avoimempaa kuin tällä hetkellä. Eräs nuorista sanallistaa tämän: *et pystyttäis puhuu ilman et tarvii pelkää et mitä joku toinen ajattelee* (S4). Keskeistä olisi yleisen ilmapiiirin muuttuminen avoimemmaksi ja yhteisöllisemmäksi. Jokainen nuori toivoo, että tulevaisuudessa kaikenlaisia ympäristötunteita on sallittua käsitellä, ilman pelkoa leimautumisesta stereotyyppisiin ryhmiin. Nuoret toivovat, että kielteisinä koettujen ympäristötunteiden rinnalla tunnistetaan myös herkkyyttä arvostavat voimaannuttavat tunteet:

Toivon, että tulevaisuudessa luonto saa hengittää, ja mahtuu elämään ihmisten rinnalla. Toivon myös, että tulevaisuudessa ympäristötunteet huomioidaan, ja löydetään huolen lisäksi myös ilon tunteet, ja empatiaa luontoa kohtaan. (K6)

Toivon, että tulevaisuudessa ympäristötunteet olisivat normaali asia, joista voidaan jutella niin tuttujen, kuin tuntemattomien kesken. Minusta olisi tärkeää, että kaikki tunteet olisivat ok, niin surulliset, häpeälliset, onnelliset, kuin myös toiveikkaat, ja kaikki tunteet olisivat samanarvoisia. (K5)

Ekologinen kriisi vaikuttaa nuorten matkailijoiden tulevaisuuden kuviin epävarmuutta lisäen. Kertomuksissaan nuoret toivovat ihmisten arvostuksen luontoa kohtaan lisääntyvän. Eräs nuorista korostaa miten tämä voi edesauttaa myös ympäristötunteiden käsittelyn yleis-

tymistä ja muovata tulevaisuuden kuvaa toiveikkaammaksi. *Luontoo arvostavista keskusteluista yleensä semmonen toiveikkuus ja hyvä fiilis tarttuu eteenpäin* (S1), hän kertoo. Nuoret toivovat, että ympäristötunteita käsiteltäisiin ylipäättään enemmän tulevaisuuden sosiaalisessa tarinavarannossa. Ekologista kriisiä koskeva kollektiivinen hiljaisuus on rikottava myös Burken ym. (2017, s. 1) mukaan. Eräs nuorista painottaa ihmisten ympäristötunnetiedon lisäämistä median välityksellä: *toivon, että media ottaisi asiaa [ympäristötunteet] suuremmin esille, jolloin ihmisten tietoisuus lisääntyisi* (K1). Sosiaaliseen tarinavarantoon jaetut julkiset tarinat voivat myös muovata todellisuutta (ks. Hänninen, 1999, s. 104). Nuorten visioissa ympäristötunteita kohdataan ja käsitellään sosiaalisesti jaettujen tarinoiden kannustamana. Tulevaisuuskertomuksissa pysähtyminen omien tunteiden äärelle piirtyy erityisen merkittävänä. Tällöin kielteisten ympäristötunteiden, kuten pelon ja ahdistuksen rinnalle voisi paikantua myös toiveikkuuteen kannustavia ilon ja onnen tunteita:

Jos kaikki puhuis omassa lähipiirissään myös siitä mitä arvostaa, ni ne vois tarttua paremmin kun mediasta tai muualta pelottelun kautta. Kun keskustelu tuodaan lähelle ja käydään läpi omia tunteita ni voidaan mun mielestä vaikuttaa parhaiten. (S1)

Nuoria on tuettava ekologiseen kriisiin liittyvien tunteiden ymmärtämisessä, käsittelyssä, ilmaisussa ja hallinnassa. Vaikeiden tunteiden kohtaaminen ja kantaminen voi olla helpompaa, kun myös rohkaisevia ajatuksia ja tunteita ylläpidetään. Tämä voi kannustaa toiveikkaaseen tulevaisuuteen, jossa ekologiseen kriisiin pyritään löytämään ratkaisuja. (ks. Pihkala ym., 2020, s. 162.) Ympäristötunteiden tunnistaminen ja käsittely olisi nuorten mukaan hyvä aloittaa jo lapsuudessa, kuten yksi nuorista kertoo:

Mun mielestä voitais kannustaa enemmän ihan koulutasolta, et puhuttais enemmän eri tunneilla. Et se lähtis jo pienestä asti se asennoituminen eri tuntemuksiin ja niiden käsittelyyn. (S4)

Käsitlemättömät ympäristötunteet voivat vaikuttaa haitallisesti nuoriin, kuten osoitin aiemmin. Luontoympäristöön, ilmastoon ja biodiversiteettiin liittyvät kriisit ovat laajoja ja hankalasti käsitettäviä, mikä saattaa tuntua musertavalta (Hickman, 2020, s. 413–414). Nuoret kokevat, että heidän yhteisöllisyydestä ammentava sekä toisia ihmisiä ja luontoa kunnioittava sukupolvensa tuo kuitenkin toivoa (Särkelä & Suoranta, 2016, s. 26, 33–34). Kertomuksissa toivon yhdistyy avoimuus ympäristötunteiden vivahteiden kokemiseen ja niistä keskusteluun. Tunteiden äärelle pysähtyminen auttaa tarkastelemaan myös henkilökohtaista arvomaailmaa ja omaa sisäistä tarinaa:

Tuntuu, että ikään kuin tarvitsin tätä pysähtymistä. Koko pallo tarvitsee. (K2)

7.2. Merkityksellistä matkailua

Kertomusaineistossa nuoret pyrkivät ennakoimaan tulevaisuutta unelmoimalla ja visioimalla avulla. Tarinallisissa projekteissa tulevaisuusvisioita muodostetaan mielikuvitusta ja ennustamista yhdistelemällä. Mielikuva ennakoidusta ja toivotusta tulevaisuudesta yhdistyy tarinallisessa projektissa reittiin, joka tähän kuviteltuun lopputulokseen johtaa. Yksilö toteuttaa tätä mielikuvaa omalla toiminnallaan. Nämä muodostavat yhdessä tarinan. (Hänninen, 1999, s. 59.) Kertomuksissaan nuoret rakentavat polkua tulevaisuuteen yhdistämällä menneisyyden muistoja tämän hetkisiin tunteisiin ja toiveisiin. Merkityksellinen matkailu yhdistyy tulevaisuusorientoituneissa kertomuksissa rajojen ja rakkauden tarpeeseen.

Merkityksellisyys

Nuoret toivovat, että tulevaisuuden sosiaalisesti jaetuissa kertomuksissa arvostettaisiin luontoympäristöä ja mahdollisuutta matkailla: *et opittais, meidänki sukupolvi, arvostaa luontoympäristöä enemmän ja just se että matkailua ei pidettäis itsestään selvytenä, tai mahdollisuutta ylipäättään liikkua* (S2). Havahtuminen omiin vastuisiin ja mahdollisuuksiin, sekä näiden puitteissa toimimiseen on kertomuksissa nuorille tärkeää. Merkityksellisyys muodostuu kertomuksissa sellaisesta matkailusta, joka pohjautuu nuorten arvomaailmaan. Kertomuksissa ihminen lukeutuu osaksi luontoa, jota ei kohdella resurssina, vaan itsessään arvokkaana. Tämän hetken trendit viitoittavat suuntaa jaettuun arvojen ja ajatusmallien muutokseen (Dufva, 2020, s. 16). Nuoret visioivat tulevaisuuden minänsä olevan entistä enemmän toisia ihmisiä ja luontoa arvostava, kuten yksi nuorista kuvailee:

Muiden ihmisten ja luonnon arvostus ja kunnioitus näkyy kyllä kaikessa mitä teen ja ne ovat tärkeitä arvoja itselleni, mutta omien vahvuuksien ja etuoikeuksien hyödyntämistä muiden avuksi voisin opetella. Olisi siistiä jakaa sitä oman reissun merkityksellisyyttä muiden kanssa, niin, että muutkin saavat siitä jotain itselleen. En kyllä tiedä miten. (K4)

Ihmisyksilöille on tärkeää elää arvojensa ja identiteettinsä mukaisesti. Halu olla osa ratkaisua voi olla vahva. Tämä voi toimia lähtökohtana ympäristötoiminnalle. Yksilön halu toimia tietyllä tavalla voi kummuta siitä, että hän kokee kyseisen toiminnan vastaavan omaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja kutsumuksestaan. (Pihkala, 2019b, s. 292.) Ympäristötunteita kokevien nuorten sisäiseen tarinaan liittyy vahvasti halu toimia arvokkaan luonnon hyväksi. Vastuullisuus lomittuu jokaisessa kertomuksessa tulevaisuuden arvomaailmaan:

Tulevaisuudessa näen itseni matkailijana, joka on vastuullinen. Haluan osata kunnioittaa paikallisten kulttuuria, luontoa ja pienentää hiilijalanjälkeäni. Haluan kokea erilaisia tapoja matkustaa, enkä valita vain ehkä itsestään selvää lentokonetta. Lisäksi toivon, että tulevaisuudessa matkailu ei räjähdä käsiin ja ettei sen myötä pinnalla olevat kohteet ja varsinkaan niiden luonto kärsi. (K3)

Näen itseni tulevaisuudessa matkailijana, joka ottaa entistä paremmin huomioon oman ympäristönsä, niin ihmiset, eläimet, kuin luonnon. Koen myös, että matkailijana tulen reissaamaan entistä enemmän Suomessa ja lähellä, sillä viimeisen vuoden aikana siitä on tullut itselleni tärkeä henkireikä ja uusia kohteita on loputtomasti. Näen itseni tulevaisuudessa matkailijana, jolle on tärkeää olla mahdollisimman hiilineutraali, sekä vastuullinen myös muilla tavoin. (K5)

Jokainen nuorista on matkaillut lapsuudesta asti myös Suomessa, mutta koronapandemia-aika on innostanut nuoria matkailemaan kotimaassa entistä enemmän. Tarinallinen hahmotelma tulevaisuudesta syntyy oman toiminnan suunnittelun ja ulkoisten tekijöiden muovamien mahdollisuuksien ennakoinnin avulla (Hänninen & Valkonen, 1999, s. 146). Tulevaisuusorientoituneissa tarinoissa nuoret kertovat aikovansa jatkaa lähialueidensa tutkimista ja kotimaahan tutustumista myös koronapandemian hellitettyä. Pysähtymisen kautta nuoret ovat havahtuneet kotimaan matkakohteiden runsauteen, vaihtelevuuteen ja antoisaan luonteeseen. Kertomuksissaan nuoret ovat pysähtyneet sisäisen tarinansa äärelle, joka kytkeytyy sosiaaliseen tarinavarantoon. Aineistonkeruuhetkellä sosiaalinen tarinavaranto on saanut runsaasti vaikutteita lähi- ja kotimaanmatkailun suosion kasvusta koronapandemian vuoksi. Tarinallisissa projekteissa tulevaisuusorientoituneet matkat pohjautuvat realistiseen tulkinnaan nuorten tavoista matkailla ja tarkastella maailmaa. Tulevaisuusvisio ei ole utopistinen toive, vaan jotain sellaista, jonka nuoret kokevat mahdollisena:

Matkustan varmasti tähän lähemmäs vielä enemmän, vaikka oon kyllä aina matkaillu lähellä. Ehkä silleen uteliaammin semmisiin uusiin kohteisiin ja kaupunkeihin, mitkä ei oo välttämättä ennen kiinnostanu. (S2)

Näen itseni tulevaisuudessa matkailijana, joka pyrkii matkustuksessaan enemmän ja enemmän vastuullisuuteen. Tulen matkailemaan luultavasti enemmän kotimaassa ja välttämään lentämistä. Rakastan kuitenkin matkustamista ja uusien kulttuurien ja ympäristöjen kokemista niin paljon, etten ole valmis luopumaan kaukomatkustuksesta kokonaan. Valitettavasti tunnen itseni myös sen verran hyvin, etten ole valmis matkustamaan esimerkiksi Aasiaan pelkästään maata pitkin. (K1)

Erilaiset matkakokemukset ovat muovanneet nuorista sellaisia, kuin he tänä päivänä ovat. Tähän matkalle lukeutuu erilaisia kertomuksia, jotka punoutuvat yhteen nuorten sisäisessä tarinassa. Tarinan tulevaisuusulottuvuus mahdollistaa omien halujen toteuttamisen siirtämisen myöhempään ajankohtaan (Hänninen, 1999, s. 67). Nuoret tiedostavat oman kykynsä ympäristötoimiin liittyen, ja realistisesti siirtävät osan ihanneminää rakentavista toimista tu-

levaisuusteen suuntaaviin tarinallisiin projekteihin. Nuoret visioivat tarinallisissa projekteissaan omaan tulevaisuuden matkailuunsa liittyvän hyvän omatunnon lisäksi moninaisia tunteita:

Toivon voivani matkustaa tulevaisuudessa tuntematta syyllisyyden tuntemuksia esimerkiksi menneistä matkoistani. Toivonkin voivani pystyä tekemään sellaisia päätöksiä matkoillani tulevaisuudessa, joita ei tarvitse katua myöhemmin. (K1)

Matkaillessa tunnekirjoni olisi edelleen laaja, se muodostuisi riemun, onnellisuuden, kiintymyksen, jännityksen ja kiitollisuuden kautta. (K3)

Utilitaristisessa filosofiassa matkailunkehittämistä tarkasteltaisiin näkökulmasta, jossa maksimaalinen hyöty jakaantuisi mahdollisimman suurelle joukolle. Vastuullisessa matkailussa tämän korostetaan tapahtuvan huomioiden luonnon hyvinvointi ja kantokyky. Paikallisen luonnon lisäksi myös ihmisten hyvinvointi on keskeistä. Aristoteleen mukaan tämänkaltaiset hyveelliset valinnat kehittävät yksilön ohella myös toisten hyvinvointia. (Kay Smith & Diekmann, 2017, s. 2.) Yksi nuorista toivoo, että vastuulliset arvot kietoutuisivat ihmisten maailmankuvaan ja toimintatapoihin. Hän korostaa, miten tärkeää olisi, että vastuullisuus olisi perusarvo kaikessa ihmisten toiminnassa, niin matkailuun kuin luontoonkin liittyen. Vastuullisuutta ei tällöin tarvitsisi erikseen korostaa, vaan se olisi luonnollinen osa jokaisen toimintaa:

Vastuullisuus voisi olla semmonen perusnormi, mikä ihmisille pitäisi ylipääätänsä saada. Ettei tarvis erikseen sanoa, että on vastuullinen vaan niin että se olisi enemmän automaattista, luonnollista. (S1)

Eettinen, paikallisia tukeva matkailu piirtyy nuorien tulevaisuusorientoituneissa kertomuksissa tärkeänä. *Haluais tuua sinne matkakohteeseen, vaikka se onki rahaa, ni tuua sitä, että sitä [matkakohdetta] pystyis sitte kehittämään paremmaksi ja suojelemaan luontoa paremmin ja sitä paikallisten paikkaa (S3)* yksi nuorista kertoo. Vastuullisuus nivoutuu eettisyyden rinnalla tarinallisissa projekteissa merkitykselliseksi osaksi elämää.

Merkityksellisyyden ajatellaan olevan yksi sisäisistä arvoista (Martela, 2017, s. 232). *Eudaimonia*, antiikin kreikan onnellisuutta sekä hyvää ja vastuullista elämää kuvaava sana liitetään merkityksellisyyden yhteyteen (Martela & Steger, 2016, s. 535). Eudaimoninen kokemus, jossa matkailija tuntee yhteyttä paikallisiin, saattaa johtaa sisäiseen muutokseen ja kehitykseen (ks. Kay Smith & Diekmann, 2017, s. 5). Nuoret toivovat tulevaisuuden matkailun koostuvan eudaimonisista kokemuksista, jotka vahvistaisivat yhteisöllisyyden kokemusta ja merkityksellisyyteen kietoutuvan vastuullisuuden tuntemusta. Merkityksellisyys

rakentuu matkailussa mieleenpainuvien kokemusten ympärille (Packer & Gill, 2016, s. 21). Nuoret toivovat matkailun ja elämän rytmin hidastuvan, jotta heillä ja toisilla matkailijoilla olisi mahdollisuus pysähtyä merkityksellisten asioiden äärelle. Tarinallisissa projekteissa mieleenpainuvat kokemukset muodostuvat vastaavasti merkityksellisyyden pohjalta:

Minulle merkitykselliset matkat on tehty vastuullisesti, ja niin että tiedän sen hyödyttävän paikallisia ja olevan turvallista myös ympäristölle. Arvomaailmaan kuuluu vahvasti luonnon turvaaminen myös matkoilla, ja kestävyiden kaikkien osaluokkien havainnointi parhaani mukaan. (K6)

Mä toivoisin et tulevaisuudessa matkailu menis vähän taaksepäin, siihen ku ihmisten piti oikeesti matkustaa monta päivää johonki kohteeseen. Et se vähän niinku hidastuis. Sillä tavoin myös päästöt vähenis. Matkailu vois sitä kautta olla myös enemmän merkityksellistä. (S4)

Merkityksellisyyden voidaan ajatella yhdistyvän laajempaan kokonaisuuteen, jossa jokin muuttaa jotakuta tai jotakin. Aktiviteetin merkityksellisyys pohjautuu jonkin arvokkaan edistämiseen. (Martela, 2017, s. 239–240.) Merkityksellisyyden kokemus vaikuttaa myönteisesti yksilön hyvinvointiin. Matkakokemukset, joissa nautinto, jännitys ja merkityksellisyys yhdistyvät itsestä oppimiseen, edistävät yksilön hyvinvointia. (Sthapit & Coudounaris, 2017, s. 15–16.) Nuoret toivovat matkailussa keskittyttävän tulevaisuudessa merkityksellisyyteen, joka välittyy esimerkiksi hitauden ja vastuullisuuden kautta. Tämä toive liittyy nuorten oman käyttäytymisen lisäksi toisiin matkailijoihin ja koko toimialaan. *Kyl mä tulevaisuudessa toivon, et enemmän eri kohteissa otettais huomioon kaikenlaiset ilmastoystävälliset toimintatavat, et olis tarjolla enemmän kasvisruokaa ja bussiyhteyksiä ja tällaisia asioita (S4)*, kuvailee yksi nuori taustatekijöitä, jotka mahdollistavat merkityksellistä kokemusta.

Rajoja ja rakkautta

Biodiversiteetin tukeminen välittyy tarinallisissa projekteissa luonnonympäristöjen ja eläinten suojelun ohella tärkeänä nuorille. Ympäristöetiikka ilmentää ihmisten suhdetta luontoon moraalista näkökulmasta (Lee, 2020, s. 23). Maaetiikka, englanniksi *earth ethics*, pohjautuu näkemykseen, jossa ihmisillä on vastuu suojella ja tukea luonnon kiertokulkua, edesauttaakseen symbioottisen elämän runsautta ja kukoistusta (Jennings, 2020, s. 5). Eläinten ja kasvien hyvinvoinnin sekä oikeuksien puolustaminen, niiden itsensä tähden on osalle nuorista tärkeää (Hickman, 2020, s. 420). Halu säilyttää arvokkaat metsät, meret ja muut luonnonympäristöt välittyy jokaisesta kertomuksesta. Ympäristövastuunkannon ajatellaan olevan yksi empatian muodoista (Leppänen & Pajunen, 2019, s. 188). Luonnosta ja toisista

lajeista huolehtimiseen liittyy tutkimukseni nuorilla sekä kunnian että velvollisuuden tunteita. Kertomuksissaan nuoret käsittävät ympäristötunteiden mahdollistavan empatian kokemisen toisia lajeja ja luonnon monimuotoisuutta kohtaan, jota yksi nuorista kuvailee:

Haaveeni on, että tulevaisuudessa eläinlajit eivät kuolisi sukupuuttoon, eikä metsiä tuhota, meriä saastuteta ja peltoja myrkytetä, vaan keskitytään pitämään luonnon monimuotoisuudesta parempaa huolta. Luotan siihen, että tulevaisuudessa ihmiset ovat valveutuneempia ja uskaltavat avata sydämensä erilaisille tunteille koskien ympäristöä ja sen suurenmoisuutta sekä auttaa sitä elpymään ja uusiutumaan. (K3)

Nuoret käsittävät ihmisyyhteisön tarvitsevan tukea, ohjausta ja rajoja, jotta luonto voi elää elinvoimaisena. Yleisen arvomaailman olisi muututtava jatkuvaa kasvua tavoittelevasta ihmisten hyvinvointia ja biodiversiteettiä arvostavaksi, jotta ympäristökriisiä voitaisiin hallita (Martin, Maris & Simberloff, 2016, s. 1). Tarinallisissa projekteissa biodiversiteetin suojeleminen olisi tulevaisuudessa yhteisöissä jaettu arvokas tehtävä. Nuorten kertomusten merkittävät teemat, kuten empatian kokemus ja yhteisen tulevaisuuskuvan luominen yhdistyvät ekologisessa jälleenrakennuksessa. Huolenpito ympäristön tilasta ja ihmisten hyvinvoinnista yhdistyy ekologisen jälleenrakennuksen projektissa (Dufva, 2020, s. 9). ”Ekologisen jälleenrakennuksen pyrkimyksenä on nostaa yksilöt ja yhteisöt voimattomuuden, näköalattomuuden ja turvattomuuden tunteesta, joka on ominainen vakavien ympäristöuhkien ja kapeaksi nähtyjien poliittisten ja taloudellisten realiteettien aikana” (Järvensivu ym., 2019, s. 344). Yksi nuorista korostaa, miten tärkeää ihmisten toimintakyvynkin kannalta olisi, että luonnon arvo huomioitaisiin yhteiskunnallisella tasolla merkittävämmiin:

Pitäis poliitikasta tulla sitä isoa linjaa myös luonnon puolesta. Kun ihmiset ahistuu siitä, että ne kuvittelee, että voi yksin omilla valinnoilla pelastaa maailman tai niinkö luonnon, mutta sitte ne [ihmiset] ahistuu siitä että ne ei tiää, että miten ja mitä ja että ei tämä auta. (S3)

Matkakokemukset ovat tärkeässä asemassa avartaessaan ja laajentaessaan nuorten maailmankuvaa, johon ekologisen kestämyyden vaikutukset lomittuvat. Tulevaisuutta voidaan suunnata toiminnan avulla (ks. Järvensivu ym., 2019, s. 344). Jotta voidaan toimia, tulee matkailu tunnistaa olennaiseksi osaksi antroposeenin ajan globaalia kestämyyttä (Gren & Huijbens, 2014, s. 13). Jotta matkailu voi olla paikallisia ihmisiä ja luontoa arvostavaa, tarvitaan rajoja ja rakkautta. Nuoret ymmärtävät, että ihmiset tarvitsevat välillä omaa sisäistä tarinaansa ohjaavia ja rajoittavia tekijöitä tilanteeseen. Samanaikaisesti nuoret osaaivat samaistua kompleksiseen yhteyteen luonnon suojeleminen ja luonnossa nauttimisen välillä:

Toivon, että tulevaisuudessa luonto saisi olla rauhassa, vaikka samalla kaipaen itse lähes koko ajan luontoon. Koen tästä ristiriitaa. (K5)

Toivon, että matkakohteissa kiinnitettäisiin enemmän huomioita luonnon-suojelemiseen. Mielestäni on myös hyvä, että matkailua on alettu rajoittamaan luonnon kantokyvyn mahdollistamisen vuoksi moniin paikkoihin. Toivon, että tätä tehtäisiin tulevaisuudessa vielä enemmän. (K1)

Toivon että tulevaisuudessa matkailua ei vain kasvateta, eikä uusia reittejä ja rakenteita rakenneta jokaiselle tunturille, vaan voimme pitää luonnon myös tyhjänä ihmisistä. Toivon, että tulevaisuudessa luonto saa hengittää, ja mahtuu elämään ihmisten rinnalla. (K6)

Metsässä on mahdollisuus kohdata itsensä ja luontosuhteensa (Säynjäkangas, Honkasilta & Veijola, 2016, s. 128). Itseen, toisiin ja luontoon tutustuminen mahdollistuu nuorten matkailuun liittyvissä kertomuksissa, jotka edesauttavat oman luontosuhteen reflektointia. Vastuullisuuden säie kulkee läpi tarinallisten projektien. Nuoret visioivat tulevaisuuden matkailun pohjautuvan kanssaeläjiä ja -toimijoita arvostavaan arvomaailmaan, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemuksen. Vastuullisuutta ei tarvitsisi välttämättä erikseen korostaa, vaan se toimisi ennemmin arvomaailman pohjana, jonka mukaisesti matkailuelämyksiä voitaisiin tuottaa ja kokea. Eettisyys kietoutuu nuorten matkailuun tulevaisuudessa entistä tiukemmin. Innostavia ympäristöeettisiä näkökulmia matkailun pariin tarvitaan myös Grenin ja Huijbensin mukaan (2014, s. 12–13). Nuoret tiedostavat tarvittavan sopivassa suhteessa rajoja ja rakkautta, jotta luontoympäristö säilyy elinvoimaisena. Kertomuksissaan nuoret kuvailevat tulevaisuuden matkailun liittyvän osaksi ekologista jälleenrakennusta, joka muistuttaa ihmisten mahdollisuudesta toimia ja määrittää yhteistä tulevaisuutta (ks. Järvensivu ym., 2019, s. 344). Tulevaisuuden matkailua voitaisiin suunnitella kanavoimalla ympäristötoivoa, niin että samalla huolehdittaisiin sekä luonnosta että ihmisten kokemasta ympäristösurusta (ks. Crossley, 2020, s. 8).

8. YHTEENVETO JA POHDINTA

Kirjoitin syyskuussa 2020 tutkimuksen suunnitteluun varaamaani vihkoon: *haluan muistaa, että mikään valinta ei oo oikee tai väärä, ne johtaa eri poluille*. Tutkielmani kanssa kuljettu polku on ollut vaiherikas, tunteiden täyteinen ja ikimuistoinen. Välillä on etsitty sopivaa reittiä ja astuttu harhaan, nyt saa kuitenkin hengähtää. Matka on ollut samalla tapaa monipolvinen kuin nuorten matkailijoiden kertomuksissaan rakentamat kerronnalliset identiteetit, joihin ympäristötunteet ja vallitseva maailmantila ovat lisänneet sävyjä. Tutkielmassani olen tarkastellut ympäristötunteita nuorten matkailijoiden kerronnallisissa identiteeteissä. Tutkimukseni tavoitteena oli ymmärtää syvällisemmin nuorten matkailijoiden kokemia ympäristötunteita, niiden kietoutumista yhteisössä jaettuihin kulttuurisiin kertomuksiin sekä yksilötasolla identiteettiin ja tarkastella ympäristötunteiden yhteyttä tulevaisuuden matkailun mahdollisuuksiin. Tarinallisen kiertokulun teoria ja kerronnallisen identiteetin käsite toimivat tutkimukseni teoreettisena pohjana. Kertomukset edustavat minulle hermeneuttisia merkitysten muodostamisen käytäntöjä, jotka vaikuttavat nuorten kerronnallisen identiteetin rakentumisen taustalla (Meretoja & Brockmeier, 2014). Tarkastelin nuorten sisäisen tarinan rakentumista fenomenologiseen näkökulmaan nojaten yksilön perspektiivistä, osana yhteisöä (Laine, 2001). Ympäristötunteiden säie kulkee tutkimuksen alusta viimeisille sivuille saakka, vahvistuen matkan varrella olevien lukujen annista.

Tutkielmani aineisto koostui kymmenestä nuoren matkailijan kertomuksesta, jotka keräsin kertomustuokioissa helmikuussa 2021. Kandidaatintutkielmani ja kirjallisuuteen tutustumisen pohjalta koin ympäristötunteiden käsittelyn olevan herkkyyttä vaativa henkilökohtainen prosessi. Tämä johti tutkimukseni osallistujien valintaan omasta lähipiiristäni. Nuoret saivat valita suullisen ja kirjallisen kerrontatuokion väliltä. Heistä neljä valitsi suullisen ja kuusi kirjallisen menetelmän. Loin kertomustuokion alkuun virikeaineistoksi videon (ks. liite 1) prosessiohjaajani Tarja Salmelan tukemana. Videon oli tarkoitus johdattaa nuori pysähtymään omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten äärelle, sekä esitellä ympäristötunteiden moninaisuutta. Analysoin aineistoani holistisen ja kategorisen sisällönanalyysin avulla aineistolähtöisesti. Tarkastelin kertomuksia siten sekä yksilöllisesti että suurempana kokonaisuutena. Yhdistelin kertomusten yhteneviä tihentymiä eli minitarinoita yhteisten teemojen alle. Aineiston analyysin ja tutkimustehtäväni pohjalta muodostuivat tutkimukselleni merkittävimmät teemat, jotka kietoutuivat toisiinsa alla olevan kuvion mukaan moninaisesti.

Kuvio 3. Yhteen kietoutuneet teemat

Kertomusten avulla jäsennetään ja ymmärretään elettyjä kokemuksia (Hyvärinen, 2007, s. 138). Yhteen kietoutuneet teemat kuvaavat nuorten kertomusten todellisuutta, jossa erilaiset voimat lomittuvat verkostomaisesti. Nämä vaikuttavat toisiinsa haastaen ja muovaten sekä tukien ja inspiroiden. Koronapandemia piirtyi tutkimuksessani historiallisena ajanjaksona, joka on ohjannut ihmiset yhteiskuntineen pysähtymään. Tällainen tilanne on kannustanut ja ohjannut ihmisiä uudelleenmäärittelemään merkityksellisiä seikkoja elämässä. Nuorten sosiaalisessa tarinavarannossa matkailun kuvataan olevan murroksessa, koronapandemiatilanteen ohella myös ekologisen kriisin takia.

Kiihtyvä ympäristökatastrofi ohjaa ihmisiä muovaamaan kulttuurissa jaettuina tarinoita. Selkeiden onnellisten loppujen sijaan tarinat värittyvät ympäristökriisin sävyillä, jotka juontuvat masentuneisuudesta ja traumaattisista kokemuksista. (Höckert, 2020, s. 63.) Ekologinen kriisi ilmenee kertomuksissa biodiversiteetin kuihtumisena, ilmaston lämpenemisenä ja laajana maapallon kantokyvyn rajojen ylittymisenä. Ekokriisi liittyy tiiviisti myös kulttuurisesti jaettuun syyllistävään suureen kertomukseen, joka vaikuttaa nuoriin matkailijoihin eri tavoin.

Sosiaalisesta tarinavarannosta omaksutut tarinat kiertyvät osaksi nuorten henkilökohtaista sisäistä tarinaa. Yksilön kokemuksellinen suhde maailmaan rakentuu yhteisöissä syntyvin merkityksin (Laine, 2001, s. 32). Syyllisyyden tunne voi olla ympäristöheräämisen seurausta, kannustaen siten aiempien haitallisten toimien hyvittämiseen tai päinvastaisesti lamaannuttaen tunteen kokijaa. Tutkimuksessani syyllisyydestä kumpuavan eksistentiaalisen ahdistuksen takia yksi nuorista koki vahvaa lamaantumisen tunnetta. Nuoren kanssa jakamani kokemus oli erityisen mieleenpainuva, joten haluan siksi nostaa sen esiin vielä pohdinnassa. Käsittelemättömien kielteisen tunteiden kasaantuminen johti tilanteeseen, jossa nuori ajatteli, *että toisaalta on vaan hyvä, että ihmiset kuluttais tosi paljon ja että ne tuhoais oman yhteiskuntansa ja kuolis pois* (S3). Toisilla nuorilla aiempiin matkailuvalintoihin, kuten norsusafarille liittyvät syyllisyyden ja häpeän tuntemukset punoutuvat kerronnalliseen identiteettiin sisäistä tarinaa uudelleenorientoivina voimina. Nuorten matkailijoiden sisäinen tarina rakentuu kertomusaineistossani matkamuistojen yhdistyessä nykyhetken kokemuksiin ja tulevaisuuden matkailuun tähyäviin toiveisiin. Nuoret haastavat osaa kulttuurisista kertomuksista tulevaisuuteen tähyävillä visioillaan, joita vastuullisuuden säie yhdistää.

Ympäristötunteiden käsittelyn orastavuus ilmenee kertomusaineistossa pelon ja jännityksen kokemuksina. Tarvitsemme uusia kielellisiä ilmauksia, jotta voimme käsitellä vaikeita ympäristötunteita ja toisaalta saada rohkeutta etsiä tulevaisuudessa uusia tapoja elää yhteydessä luontoon (Albrecht, 2017, s. 303–307). Kirjailijat ja tutkijat ovat luoneet suomenkielistä sanastoa ihmisen ja luonnon välisille suhteille projektissa *Rakkaudesta – sanasto tuleville vuosikymmenille* (ks. utopedia.fi). Ympäristötunteet välittyivät nuorten kertomuksissa voimakkaimpina luonnonympäristössä. Havahtumisen kautta ainakin osa nuorista on lähempänä *yhdentöä*, tulevaisuuden tilaa, jossa ihminen ymmärtää lukeutuvansa osaksi elämän kirjjon kokonaisuutta (utopedia.fi/yhdento)². Nuoret toivovat ihmisten pysähtyvän tulevaisuudessa ympäristötunteiden äärelle, jotka voisivat kannustaa empatian kokemiseen toisia ihmisiä ja lajeja sekä luonnon monimuotoisuutta kohtaan.

² ”Yhdentö. Tila, jossa ihminen tiedostaa olevansa yksi hetkellinen luonnon ilmiöiden ja olioiden yhteentulema ja osa suurempaa, ajattelun rajat ylittävää kokonaisuutta. Yhdennössä luonto hengittää ihmisen kautta ja ihminen avautuu mikrobien, ilmakehän, auringon säteilyn, hirvien juoksun sekä sammalten kasvun olemassaololle, sillä ne muodostavat hänet. Yhdennössä lajirajat kaatuvat. Sen alaisuudessa ihminen tunnistaa liikkuvansa orgaanisessa vyöryssä kettujen, kuikkien, mehiläisten, kalojen, vuohenputkien ja mäntyjen rinnalla sekä katsoo itseään muiden olentojen kautta. Yhdentö estää tuhoa.” (EA [Elisa Aaltola], utopedia.fi/yhdentö)

Epävarmuus kietoutuu monin tavoin nuorten kokemusmaailmaan, aiheuttaen erilaisia tunnereaktioita. Vaikeiden ympäristötunteiden käsittely ja arvokkaana kokeminen voimaannuttaa nuoria. Seutu (2019, s. 93) käsittää Suomalaisen kulttuurin voimavarana itkuvirsirunoudelle ominaisen toiminnallisen tavan surra. Ympäristötunteiden käsittelyyn liittyy myös nuorten kertomuksissa toimintaa: keskustelua, ympäristötekoja ja tulevaisuuden visiointia. Luontoon liittyvät kipeät tuntemukset saavat paikkansa nuorten kerronnallisessa identiteetissä, jossa ne hyväksytään osaksi elämän häilyvyyttä. Syyllisyydestä kumpuava häpeä muuntuu kielteisenä koetusta tunteesta välittäväksi, kun sen alkulähteen ymmärretään olevan empatiassa (ks. Hickman, 2020, s. 416–417).

Nuoret kuvailevat luontoa sekä kotina ja tukijana että koettelijana ja opettajana. Nuorten kertomuksista välittyvä arvostus, läheisyys ja rakkaus luontoa kohtaan luo elämään merkityksellisyyttä, joka tuo turvaa näinä epävarmoina aikoina. Yhdessä ja yhteydessä oleminen sekä tämän yhteyden säilyttäminen vaativat vaivaa, varovaisuutta ja huolenpitoa (Veijola ym., 2014, s. 144). Hyväksytyt syyllisyyden, huolen ja häpeän sekä arvostetut kiitollisuuden, ilon ja riemun tuntemukset kannustavat nuoria pitämään luonnosta huolta. Huolenpitoon luonnosta lukeutuu kertomuksissa sekä kunnian että velvollisuuden tunteita. Englanninkielinen sana *care* voidaan suomentaa huolenpidoksi, jolloin huolen kantaminen lukeutuu osaksi merkitystä (Kortekallio ym., 2020, s. 91). Nuorten luontoa arvostava maailmankuva tasapainottelee huolen, häpeän ja huolenpidon tunteiden välillä. Oman toimintakyvyn ehdoilla luonnon hyväksi toimiminen luo uskoa ja toivoa tulevaisuuteen. Toivo ei tarkoita utopistisia kuvitelmia, joissa kaikki jatkuu kuten aiemmin. Toivo tarkoittaa sen sijaan tilanteen ja seurannaisten tunteiden hyväksymistä, sekä rakentavaa uskoa tulevaan.

Ympäristötunteiden tutkimus matkailun kontekstissa oli ja on edelleen ajankohtaista, sillä ekologista kriisiä ei ole onnistuttu pysäyttämään. Matkailu limittyy vallitsevaan todellisuuteen sekä ekologista kriisiä vauhdittavana että yksilöiden maailmaa avartavana voimana. Ympäristötunteiden kietoutumista nuorten matkailijoiden kerronnalliseen identiteettiin ei ole tietämykseni mukaan tutkittu aiemmin, joten tutkimukseni on ajankohtainen ja arvokas. Tutkimukseni avainkäsitteet ja -teemat (ks. kuvio 3), punoutuvat toisiinsa kuvaten nuorten tuntemuksia ja kokemuksia tässä todellisuudessa. Elämme tällä hetkellä pandemia-aikaa, joka ekologisen kriisin tavoin haastaa vallitsevia tapoja toimia ja tarkastella maailmaa. Jaettu kokemus huolen, häpeän ja huolenpidon tuntemuksista voi vaikuttaa tulevaisuuden matkailuun yhdistyviin mielikuviiin. Nuorten matkailijoiden tulevaisuusorientoituneet tarinalliset

projektit viitoittavat tietä tulevaisuuden matkailuun maaetiikkaan, ympäristöempatiaan ja ekologiseen jälleenrakennukseen pohjaavilla mielikuvilla.

On huomioitava, että tutkimuksen aineisto ja siitä johdetut havainnot ovat tietystä perspektiivistä tuotettuja. Tutkimukseni aineisto on tässä hetkessä koottu kokonaisuus nuorten kertomuksia. Toista aineistoa käyttämällä tutkimuksen tulos olisi varmasti erilainen. Oma positioni matkailututkimuksen opiskelijana ja ympäristötunteita kokevana nuorena vaikuttaa tapaan, jolla tarkastelin aineistoa. Tiedostin omat käsitykseni jo varhain suunnitellessani tutkimustani ja pyrin käsittelemään aineistoa ilman ennakko-oletuksia, siinä määrin, missä se on mahdollista. Koen onnistuneeni antamaan aineistolle sen ansaitseman arvostuksen ja tarkastelemaan nuorten kertomuksia merkityksellisinä. Tavoitteenani ei ollut tarkastella tai tuottaa objektiivista totuutta, vaan syventää ymmärrystä ympäristötunteiden moninaisista merkityksistä nuorten matkailijoiden kerronnallisille identiteeteille.

Tutkimukseni toimikoon eräänlaisena keskustelunavauksena tärkeälle ja merkitykselliselle ilmiölle. Koen tutkimukseni onnistuneen – kaikki merkittävät osaset kietoutuvat yhteen toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi, joka tuotti uutta tietoa ympäristötunteista matkailun kontekstissa. Aineiston otantaa tai -keruumenetelmää uudelleenohjaamalla voitaisiin syventää ymmärrystä matkailijoiden kokemista ympäristötunteista toisesta näkökulmasta. Ilmiön moninaisuuden ymmärtämiseksi, rinnalle tarvitaan myös kvantitatiivista tietoa matkailun kontekstissa. Tutkimukseni aikana syntyi aihioita kiinnostavista jatkotutkimuskohteista: Milaista ympäristötunteita ja luontoa hoivaava matkailu voisi olla? Miten ei-inhimillisen luonnon toiveita voidaan kuunnella tulevaisuuden matkailun suunnittelussa? Toivon tutkimukseni herättelevän tieteellistä ja yhteiskunnallista keskustelua ympäristötunteiden ja matkailun ympärillä, jota tarvitaan lisää.

KIITOKSET

Kiitos

Inspiroiva, kannustava ja tietotaidoiltaan verraton
Tarja Salmela, prosessiohjaajana korvaamaton.

Soile Veijolan rohkaisevat, arvokkaat näkökulmat,
herättelivät ajatuksia, auttoivat ratkomaan useat pulmat.

Monika Lüthjen asiantuntevan palautteen avulla,
häämöttää maali tällä gradulla.

Outi Rantalalle ja koko ILA-tutkimusryhmälle kiitokset työstä oivasta,
käpyjä, kiviä ja muuta luontoa huomioivasta hoivasta.

Kiitos pienryhmälle timanttiselle
ja seminaariryhmälle monilajiselle,
jossa oli tilaa jokaiselle, koiralle kuin kissalle.

Ilman perheeni, ystäväni ja kumppanini tukea,
ei tätä valmista gradua voitaisi lukea.
Kiitos huolieni kuuntelemisesta,
luottavaisuudesta ja toiveikkuudesta.

Kiitos Pumba tutkimusta tauottaneista leikkihetkistä,
ja rentouttavan inspiroivista reippailuretkistä.

Kiitos kaunis gradukertomusta kanssani rakentaneille
ohjaajille, ystäville ja materiaaleille
tutkimukseni osallistujille
kertomuksille
luonnolle
ja ympäristötunteille.

Älä takerru asioihin, fyysisiin tai henkisiin
ja kaikkein tärkeimpänä: *älä takerru identiteettiisi ja kuvittele*
että se on muuttumaton, sillä se muuttuu koko ajan.

Miten helpottava ajatus: astua kuvitellun itsensä kuoresta ulos,
pudottaa se kuin nō-naamio, olla raikas, tuore ja uusi - millainen tahansa.

LÄHTEET

- Adler, J. M., Lodi-Smith, J., Philippe, F. L. & Houle, I. (2015). The Incremental Validity of Narrative Identity in Predicting Well-Being: A Review of the Field and Recommendations for the Future. *Personality and Social Psychology Review*, 1–34. doi:10.1177/1088868315585068
- Albrecht, E., Tokola, N., Leppäkoski, E., Sinkkonen, J., Mustalahti, I., Ratamäki, O. & Viljanen, J. (2020). Nuorten ilmastohuoli ja ympäristökansalaisuuden muotoutuminen. Teoksessa E. Pekkarinen & T. Tuukkanen (toim.), *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet* (s. 99–110). Turenki: Hansaprint Oy. Luettavissa osoitteessa: <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf/>
- Albrecht, G. (2011). Chronic environmental change: Emerging “psychoterratic” syndromes. Teoksessa I. Weissbecker (toim.), *Climate change and human well-being: Global challenges and opportunities* (s. 43–56). New York, NY: Springer
- Albrecht, G. (2017). Solastalgia and the New Mourning. Teoksessa A. Cunsolo ja K. Landman (toim.), *Mourning Nature. Hope at the Heart of Ecological Loss & Grief* (s. 292–315). Montreal & Kingston London Chicago: McGill-Queen’s University Press.
- Albrecht, G. (2019). *Earth emotions*. New words for new world. Ithaca ja Lontoo: Cornell University Press.
- Alcock, I., White, M. P., Taylor, T., Coldwell, D. F., Gribble, M. O., Evans, K. L., Corner, A., Vardoulakis, S. & Fleming, L. E. (2017). ‘Green’ on the ground but not in the air: Pro-environmental attitudes are related to household behaviours but not discretionary air travel. *Global Environmental Change*, 42, 136–147. doi:10.1016/j.gloenvcha.2016.11.005
- Asikainen, I. (2018). Ympäristöahdistus — yksilön vai yhteiskunnan vaiva? Haettu 10.12.2020 osoitteesta <https://www.jyvaskylanvihreat.fi/2018/10/14/ymparistoahdistus-yksilon-vai-yhteiskunnan-vaiva/>
- Baker, C., Clayton, S. & Bragg, E. (2020). Educating for resilience: Parent and teacher perceptions of children’s emotional needs in response to climate change. *Environmental Education Research*. Luettavissa osoitteessa: [10.1080/13504622.2020.1828288](https://doi.org/10.1080/13504622.2020.1828288). <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13504622.2020.1828288>
- Burke, S., Keast, S., Sanson, A., Gridley, H., Johnson, L., Reser, J. & Spehr, K. (2017). *The climate change empowerment handbook. Psychological strategies to tackle climate change*. Australian Psychological Society. Luettavissa osoitteessa <https://www.psychology.org.au/getmedia/88ee1716-2604-44ce-b87a-ca0408dfaa12/Climate-change-empowerment-handbook.pdf>
- Barthel, S. Belton, S., Raymond, C., & Giusti, M. (2018). Fostering children’s connection to nature through authentic situations: The case of saving salamanders at school. *Frontiers in Psychology*. doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00928>

- Björklund, S. (2020). *Merkityksellinen matkakokemus lähitulevaisuudessa ympäristöahdistusta kokevien nuorten silmin*. Kandidaatintutkielma. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.
- Björninen, S. (2020). Minun tarinani, muiden narratiivit. Teoksessa M. Mäkelä, S. Björninen, V. Hämäläinen, L. Karttunen, M. Nurminen, J. Raipola & T. Rantanen (toim.), *Kertomuksen vaarat. Kriittisiä ääniä tarinataloudessa* (s. 109–120). Tampere: Vastapaino.
- Brehm, J. M., Eisenhauer, B. W., & Krannich, R. S. (2004). Dimensions of community attachment and their relationship to well-being in the amenity-rich rural west. *Rural Sociology*, 69(3), 405–429. doi:10.1526/0036011041730545
- Chawla, L. (2020). Childhood nature connection and constructive hope: A review of research on connecting with nature and coping with environmental loss. *People and Nature*. 2. doi: 10.1002/pan3.10128.
- Clayton, S. (2020). Climate anxiety: Psychological responses to climate change. *Journal of Anxiety Disorders*, 102263. doi:10.1016/j.janxdis.2020.102263
- Clayton, S., Manning, C. M., Krygsman, K., & Speiser, M. (2017). *Mental Health and Our Changing Climate: Impacts, Implications, and Guidance*. Washington, D.C.: American Psychological Association, and ecoAmerica. Luettavissa osoitteessa: <https://www.apa.org/news/press/releases/2017/03/mental-health-climate.pdf>
- Corner, A., Roberts, O., Chiari, S., Völler, S., Mayrhuber, E. S., Mandl, S., & Monson, K. (2015). How do young people engage with climate change? The role of knowledge, values, message framing, and trusted communicators. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 6(5), 523–534. doi:10.1002/wcc.353
- Crossley, É. (2020). Ecological grief generates desire for environmental healing in tourism after COVID-19. *Tourism Geographies*, 1–10. doi:10.1080/14616688.2020.1759133
- Davies, B. & Harré, R. (1990). Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*. 20(1), 43–63. doi:10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x
- Dufva, M. (2020). Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162. Haettu 15.9.2020 osoitteesta <https://media.sitra.fi/2019/12/15143428/megatrendit-2020.pdf>
- Engstrom, S. (2019). Recognising the role eco-grief plays in responding to environmental degradation. *Journal of Transdisciplinary Peace Praxis*, 1 (1), 168–186. Luettavissa osoitteessa: <https://jtpp.uk/archive/>
- Ezzy, D. (1998). Theorizing narrative identity. *Symbolic Interactionism and Hermeneutics. The Sociological Quarterly*. 39(2), 239–252. doi:10.1111/j.1533-8525.1998.tb00502.x
- Finlex. 1285/2016. Nuorisolaki. Haettu 29.10.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Fludernik, M. (2010) Luonnollinen narratologia ja kognitiiviset parametrit. Teoksessa M. Hatavara, M. Lehtimäki & P. Tammi (toim.), *Luonnolliset ja luonnottomat kertomukset. Jälkiklassisen narratologian suuntia* (s. 17–44). Gaudeamus. Helsinki University Press.

- Force of nature. (2021). The Rise of Eco-anxiety. Raportti. Haettu 9.4.2021 osoitteesta <https://www.forceofnature.xyz/s/Force-of-Nature-THE-RISE-OF-ECO-ANXIETY.pdf>
- Ford, J. D., King, N., Galappaththi, E. K., Pearce, T., McDowell, G. & Harper, S. L. (2020). The Resilience of Indigenous Peoples to Environmental Change. *One Earth*, 2(6), 532–543. doi:10.1016/j.oneear.2020.05.014
- Fritze, J. G., Blashki, G. A., Burke, S., & Wiseman, J. (2008). Hope, despair and transformation: climate change and the promotion of mental health and wellbeing. *International Journal of Mental Health Systems*, 2(13). doi:10.1186/1752-4458-2-13.
- García-Rosell, J-C., Haanpää, M., Hakkarainen, M. & Saraniemi, S. (2020). COVID-19 as trigger for more responsible tourism business models. *Business & Society*. Haettu 14.3.2021 osoitteesta <https://businessandsociety.org/covid-19-as-a-trigger/>
- Goleman, D. (2009). "The Age of Eco-Angst." *New York Times* 27.9. Haettu 2.8.2020 osoitteesta: <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2009/09/27/the-age-of-eco-angst/?mcubz=1>
- Gren, M. & Huijbens, E. H. (2014). Tourism and the Anthropocene. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 14(1), 6–22. doi:10.1080/15022250.2014.886100
- Haila, Y. (2004). *Retkeilyn rikkaus. Luonto ympäristöhuolen aikakaudella*. Helsinki: Kustannus Oy Taide.
- Hall, S. (1999). *Identiteetti*. Suomentanut M. Lehtonen & J. Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Hallamaa, L. (2018). Tapio Pesola näyttäisi lapsilleen mielellään maailmaa, mutta hän ei lennä vapaa-ajalla: ”Vaikka söisi koko vuoden vegaaniruokaa, ei pysty kompensoimaan kaukomatkojen päästöjä”. Haettu 5.4.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/elama/art-2000005794323.html>
- Hammack, P. L. (2008). Narrative and the cultural psychology of identity. *Personality and Social Psychology Review*, 12, 222–247.
- Heikkilä, T. (2014). Matkailu - ympäristörikos vai avartava harrastus? *Aviisi*, 5. Haettu 5.4.2021 osoitteesta <https://arkisto.aviisi.fi/artikkeli/?num=05/2014&id=7291c45>
- Heikkinen, H. L. T. (2002). Whatever is Narrative Research? Teoksessa R. Huttunen, H. Heikkinen & L. Syrjälä (toim.). *Narrative Research: Voices of Teachers and Philosophers* (s. 13–28). Jyväskylän Yliopisto: Sophi
- Heikkinen, H. L. T. (2007). Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. Uudistettu painos. (s. 142–158). Juva: PS-kustannus.
- Heikkurinen, P., Ruuska, T., Valtonen, A. & Rantala, O. (2020). Time and mobility after the Anthropocene. *Sustainability*, 12, 5159, doi:10.3390/su12125159

- Helve, H. (1996). "Ystävämme kettu" ja uusi maailmankuva. Teoksessa L. Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.), *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Tietolipas 143. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Hickman, C. (2020). We need to (find a way to) talk about ... Eco-anxiety, *Journal of Social Work Practice*, 34:4, 414-424, doi: [10.1080/02650533.2020.1844166](https://doi.org/10.1080/02650533.2020.1844166)
- Higgins-Desbiolles, F. (2020). Socialising tourism for social and ecological justice after COVID-19. *Tourism Geographies*, 1–14. doi: 10.1080/14616688.2020.1757748
- Hinde, N. (2020). Eco-anxiety is on the rise. Here's what you need to know. *Huffington Post*. Haettu 2.4.2021 osoitteesta https://www.huffingtonpost.co.uk/entry/what-is-eco-anxiety-climate-change_uk_5d7f7c1ce4b03b5fc886cc16
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hobbs, R. J. (2013). Grieving for the Past and Hoping for the Future: Balancing Polarizing Perspectives in Conservation and Restoration. *Restoration Ecology*, 21(2), 145–148. doi:10.1111/rec.12014
- HSY. (2019). Ilmastoterapia-podcast. Haettu 2.3.2021 osoitteesta <https://www.hsy.fi/ilmanlaatu-ja-ilmasto/ilmastoterapia-podcast/>
- Hyry, J. (2019). *Kansalaiskysely ilmastonmuutoksen herättämistä tunteista ja niiden vaikutuksista kestäviin elämäntapoihin*. Kantar TNS Oy, Sitra. Luettavissa osoitteessa: <https://media.sitra.fi/2019/08/21153439/ilmastotunteet-2019-kyselytutkimuksen-tulokset.pdf>
- Hyvärinen, M. (2007). Kertomus ja kertomuksen rajat. *Puhe ja kieli*, 27:3, 127–140. Luettavissa osoitteessa: <https://journal.fi/pk/article/view/6639>
- Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. (2005). Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa J. Ruusuvoori & T. Tiittula (toim.), *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 189–222). Tampere: Vastapaino.
- Hyvärinen, M. & Mäkelä, M. (2020). Oman elämänsä kertojat. Teoksessa M. Mäkelä, S. Björninen, V. Hämäläinen, L. Karttunen, M. Nurminen, J. Raipola & T. Rantanen (toim.), *Kertomuksen vaarat. Kriittisiä ääniä tarinataloudessa*, 109–120. Tampere: Vastapaino.
- Hänninen, V. (1999). *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Hänninen, V. (2004). A model of narrative circulation. *Narrative Inquiry*. 14(1), 69–85. <https://doi.org/10.1075/ni.14.1.04han>
- Hänninen, V. & Valkonen, J. (1999). Tarinat, sairaudet ja kuntoutuminen. Teoksessa V. Hänninen, *Sisäinen tarina, elämä ja muutos* (s. 141–156). Tampere: Tampereen yliopisto.
- Höckert, E. (2020). On scientific fabulation: Storytelling in the more-than-human-world. In Valtonen, A., Rantala, O., Farah, P. (toim.), *Ethics and politics of space for the Anthropocene*. Edward Elgar Publishing.

- Inglehart, R. & Baker, W. E. (2000). Modernization, Cultural Change, and the Persistence of Traditional Values. *American Sociological Review*, 65/1, 19–51.
- Iovino, S. & Oppermann, S. (2014). Introduction: Stories Come to Matter. Teoksessa S. Iovino & S. Oppermann (toim.), *Material Ecocriticism* (s. 1–17). Bloomington: Indiana University Press.
- Jennings, B. (2020). Symbiotic time. Teoksessa B. Jennings (toim.), *Minding nature: a journal exploring conservation values and the practice of ecological democratic citizenship* (s. 5–13). Luettavissa osoitteessa: https://www.humansandnature.org/filebin/pdf/minding_nature/Fall_2020/MindingNature_Fall20_v9-web.pdf
- Järvensivu, P., Lähde, V., Vadén, T., Toivanen, T., Lummaa, K., Hakala, E., Majava, A & Eronen, J. T. (2019). Ilmastokriisiin sopeutuminen on kansanterveydellinen kysymys. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 56, 341–345. <https://doi.org/10.23990/sa.83011>
- Järviluoma, J. & Suopajarvi, L. (2009). *Ilmastonmuutoksen ennakoituihin vaikutuksiin sopeutuminen Rovaniemellä*. CLIM-ATIM-hankkeen raportti. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kaasila, R. (2008). Eri lähestymistapojen integroiminen narratiivisessa analyysissä. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala ja K. E. Nurmi (toim.), *Narratiivikirja: menetelmiä ja esimerkkejä*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Kankimäki, M. (2019). Mia Kankimäen essee: Sata kysymystä ekologisesta matkustamisesta. Koneen Säätiö. Haettu 2.2.2021 osoitteesta [Sata kysymystä teemalla vastuullinen ja ekologinen matkailu : Koneen Säätiö \(koneensaatio.fi\)](https://www.koneensaatio.fi/sata-kysymysta-teemalla-vastuullinen-ja-ekologinen-matkailu)
- Kaplan, E. A. (2020). Is climate-related pre-traumatic stress syndrome a real condition? *American Imago*, 77(1), 81–104. doi:10.1353/aim.2020.0004
- Karihtala, E-L. (2020). Koronakriisistä työkalut yhteiskunnan ekososiaaliseen remonttiin. *Nuorten luonto*, 2. Haettu 2.4.2021 osoitteesta https://issuu.com/nuortenluonto/docs/nuorten_luonto_2_2020_web
- Kaunismaa, P. & Laitinen, A. (1998). Paul Ricoeur ja narratiivinen identiteetti. Teoksessa P. Kuhmonen & S. Sillman (toim.), *Jaettu jana, ääretön raja* (s. 168–195). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Filosofian julkaisuja 65.
- Kay Smith, M. & Diekmann, A. (2017). Tourism and wellbeing. *Annals of Tourism Research*, 66, 1–13. doi:10.1016/j.annals.2017.05.006
- Kent, S. & Brondo, K. V. (2019). “Years ago the crabs was so plenty”: Anthropology's role in ecological grieving and conservation work. *Culture, Agriculture, Food and Environment*. doi:10.1111/cuag.12235
- Kevorkian K. (2004). *Environmental grief: Hope and healing*. PhD Diss., Union Institute and University, Cincinnati, Ohio.
- Korkman, O., Greene, S. & Hantula, K. (2020). *Lifestyles after lockdown. A study how the COVID-19 pandemic has changed attitudes and behaviour in Finland – and its implications on sustainability*. Sitran julkaisuja 177. Luettavissa osoitteessa: <https://media.sitra.fi/2020/12/14150110/sitralifestylesafterlockdown.pdf>

Kortekallio, K., Niskavaara, M., Ouramo, H., Raipola, J., Salmela, T., Tervonen, A. & Karkulehto, S. (2020). Ehdotus ihmistä suhteellistavaksi sanastoksi. *AVAIN*, 17 (4), 82–95. doi: 10.30665/av.100030.

Kouri, J., Laine, S. & Tynkkynen, N. (2020). Sää ja mää. Ilmastonmuutos ja nuorten toimijuus. Teoksessa E. Pekkarinen & T. Tuukkanen (toim.), *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet* (s. 137–147). Turenki: Hansaprint Oy. Luettavissa osoitteessa: <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf/>

Kumpulainen, K., Byman, J., Renlund, J. & Wong, C. C. (2020). ”Puu on vähän niinku ihminen, sekin alkaa itkee”. Luontosuhde ja maapallon tulevaisuus lasten kertomana. Teoksessa E. Pekkarinen & T. Tuukkanen (toim.), *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet* (s. 51–67). Turenki: Hansaprint Oy. Luettavissa osoitteessa: <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf/>

Kunnas, S. (2019). Ilmastoahdistus nuoresta näkökulmasta. *Ks-liitto*. Haettu 5.4.2021 osoitteesta <https://keskisuomi.fi/ilmastoahdistus-nuoresta-nakokulmasta/>

Laine, T. (2001). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II* (s. 26–44). Jyväskylä, Finland: PS-kustannus.

Laitinen, R. (2010). Kokeva ihminen käytäntöjen maailmassa. Teoksessa H. Rantala & S. Ollitervo (toim.), *Kulttuurihistoriallinen katse* (s. 98–117). Tampere: Juvenes print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Lawton, G. (2019). If we label eco-anxiety as an illness, climate denialists have won. *New Scientist*. Haettu 2.4.2021 osoitteesta <https://www.newscientist.com/article/mg24432512-900-if-we-label-eco-anxiety-as-an-illness-climate-denialists-have-won/#ixzz6qspGZiRc>

Lee, R. (2020). Interwoven: an ethical perspective on climate change. Teoksessa B. Jennings (toim.), *Minding nature: a journal exploring conservation values and the practice of ecological democratic citizenship* (s. 23–24). Luettavissa osoitteessa: https://www.human-sandnature.org/filebin/pdf/minding_nature/Fall_2020/MindingNature_Fall20_v9-web.pdf

Lehtimäki, J., Koskela, I-M, Kuusipalo, H., Aulake, M., Raulio, S., Virtanen, S. & Paloniemi, R. (2020). Monimuotoinen luonto tukee lasten terveyttä muuttuvassa ympäristössä. Teoksessa E. Pekkarinen & T. Tuukkanen (toim.), *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet* (s. 184–197). Turenki: Hansaprint Oy. Luettavissa osoitteessa: <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf/>

Lehtonen, V-P. (1999). Aito lappalainen ei syö haarukalla ja veitsellä: Stereotypiat ja saamelainen kulttuuritutkimus. Teoksessa M. Tuominen, S. Tuulentie, V-P Lehtola & M. Autti (toim.), *Pohjoiset identiteetit ja mentaliteetit, osa 1: Outamaalta tunturiin* (s. 15–32). Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Lenzen, M., Sun, Y.-Y., Faturay, F., Ting, Y.-P., Geschke, A., & Malik, A. (2018). The carbon footprint of global tourism. *Nature Climate Change*, 8(6), 522–528. doi:10.1038/s41558-018-0141-x

Leppänen, M. & Pajunen, A. (2019). *Suomalainen metsäkylpy*. Helsinki: Gummerus.

- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R. & Zilber, T. (1998). *Narrative Research: Reading, Analysis and Interpretation*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Luukkonen, R. (2019). Ilmastoahdistuksen ei tarvitse estää matkustamista – "Maata pitkin matkustamisessa matka itsessään on jo päämäärä". Yle uutiset. Haettu 3.4.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10850800>
- Lähde, V. (2018). Saako ilmastonmuutoksella pelotella? *NIIN & NÄIN* 1, 31–35. Luettavissa osoitteessa: <https://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/netn181-06.pdf>
- Martela, F. (2017). Meaningfulness as Contribution. *The Southern Journal of Philosophy*, 55(2), 232–256. doi:10.1111/sjp.12217
- Martela, F. & Steger, M. F. (2016). The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance, *The Journal of Positive Psychology*, 11:5, 531-545, doi: 10.1080/17439760.2015.1137623
- Martin, J-L., Maris, V. & Simberloff, D. S. (2016). The need to respect nature and its limits challenges society and conservation science. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 201525003. doi:10.1073/pnas.1525003113
- McAdams, D. P. & McLean, K. C. (2013). Narrative Identity. *Current Directions in Psychological Science*, 22(3), 233–238. doi:10.1177/0963721413475622
- Meretoja, H. (2013). Historiallisuus kertomusteoreettisena haasteena. *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti AVAIN* 4, 72–79. doi: <https://doi.org/10.30665/av.74926>.
- Meretoja, H. (2016). Kirjallisuus ja mahdollisen taju. Professoriluento 11.1.2017, Turun yliopisto. *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti AVAIN*. 4, 67–72. <https://doi.org/10.30665/av.66181>
- Meretoja, H. (2018a). *The ethics of storytelling: narratiivinen hermeneutiikka ja kertomusten eettinen potentiaali*. New York: Oxford University Press.
- Meretoja, H. (2018b). Kertomusten eettinen potentiaali ja vaarat: kuusi mittapuuta. *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti AVAIN* 1, 6–25. <https://doi.org/10.30665/av.70005>
- Meretoja, H. (2019). Metanarratiivisuus ja kerronnallinen toimijuus. *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti AVAIN*. 16(2), 58–77. <https://doi.org/10.30665/av.80161>
- Meretoja, H. & Brockmeier, J. (2014). Understanding narrative hermeneutics. *Storyworlds: A Journal of Narrative Studies*, 6(2), 1–27. doi: [10.5250/storyworlds.6.2.0001](https://doi.org/10.5250/storyworlds.6.2.0001)
- Meretoja, H. & Davis, C. (2018). Introduction: Intersections of storytelling and ethics. Teoksessa H. Meretoja & C. Davis (toim.), *Storytelling and Ethics. Literature, visual arts and the power of narrative*. New York: Routledge.
- Meretoja, H. & Mäkikalli, A. (2013). Kertomus historiassa – historia kertomuksessa. Pääkirjoitus. *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti AVAIN*. 4, 2–5.

MIELI ry. Hätähuuto ympäristön puolesta – mielenterveysjärjestöt julistivat ympäristöhätätilan. Haettu 20.4.2021 osoitteesta [Hätähuuto ympäristön puolesta – mielenterveysjärjestöt julistivat ympäristöhätätilan | Ympäristöahdistus.fi \(ymparistoahdistus.fi\)](https://hatahuuto.fi/ymparistoahdistus.fi)

Mikkola, P. (2019). Matkailu vaikuttaa osaltaan ilmastoahdistukseen. Pohjoiskalotin neuvosto. Haettu 1.4.2021 osoitteesta <https://pohjoiskalotinneuvosto.fi/uutinen/matkailu-vaikuttaa-osaltaan-ilmastoahdistukseen/>

Mkono, M. (2020). Eco-anxiety and the flight shaming movement: implications for tourism. *Journal of Tourism Futures*. doi: 10.1108/jtf-10-2019-0093

Moffitt, K. H., Singer, J. A., Nelligan, D. W., Carlson, M. A., & Vyse, S. A. (1994). Depression and memory narrative type. *Journal of Abnormal Psychology, 103*(3), 581–583. doi:10.1037/0021-843x.103.3.581

Nikkanen, H. (2017). Uutisista suurin. Teoksessa H. Nikkanen & työryhmä. *Hyvän sään aikana. Mitä Suomi tekee, kun ilmasto muuttaa kaiken*. Latvia: Jelgava printing house.

Nolen-Hoeksema S., Fredrickson B., Loftus G.R. & Lutz C. (2014). *Atkinson & Hilgard's Introduction to psychology*. Andover: Cengage Learning

Ogunbode, C.A., Pallesen, S., Böhm, G., ym. (2021). Negative emotions about climate change are related to insomnia symptoms and mental health: Cross-sectional evidence from 25 countries. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01385-4>

Ojala, M. (2012). Regulating worry, promoting hope: how do children, adolescents, and young adults cope with climate change? *International Journal of Environmental Science & Education, 7*, 537–561.

Ojala, M. (2016). Facing anxiety in climate change education: from therapeutic practice to hopeful transgressive learning. *Canadian Journal of Environmental Education, 21*: 41–56. 18(5), 625–642.

Ojala, M. (2019). Känslor, värden och utbildning för en hållbar framtid: Att främja en kritisk känslokompetens i klimatundervisning. *Acta Didactica Norge 13*(2), 1–17. <https://doi.org/10.5617/adno.6440>

Ojala, M. & Bengtsson, H. (2019). Young people's coping strategies concerning climate change: Relations to perceived communication with parents and friends and proenvironmental behaviour. *Sage*. <https://doi.org/10.1177/0013916518763894>

Packer, J. & Gill, C. (2016). Meaningful vacation experiences. Teoksessa S. Filep, J. Laing, & M. Csikszentmihalyi (toim.), *Positive tourism*, 19-34. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315707129>

Parkkinen, S. (2018). Ilmastoahdistus aiheuttaa vihaa, surua ja syyllisyyttä – Aalto-yliopisto tarjoaa opiskelijoille tukea ilmastonmuutoksen käsittelyyn ja muistuttaa toivosta. Yle uutiset. Haettu 2.4.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10140284>

Pereira, R., Baranauskas, M. C. C., & Liu, K. (2015). On the Relationships between Norms, Values and Culture: Preliminary Thoughts in HCI. *IFIP Advances in Information and Communication Technology*, 30–40. doi:10.1007/978-3-319-16274-4_4

- Perneckey, T. & Jamal, T. (2010). (Hermeneutic) phenomenology in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 37, 1055–1075.
- Pesonen, S. (2019). Yksi menolippu helvettiin kiitos – Ilmastoahdistus. Haettu 5.4.2021 osoitteesta <https://terveisetpaivantasajalta.com/ilmastoahdistus-yksi-menolippu-helvettiin-kiitos/>
- Pihkala P. (2017a). *Päin helvettiä? Ympäristöahdistus ja toivo*. Helsinki: Kirjapaja
- Pihkala, P. (2017b). Kuinka käsitellä maailman ongelmia? Traagisuus ja toivo ympäristökasvatuksessa. *Ainedidaktiikka*, 1(1). doi: <https://doi.org/10.23988/ad.v1i1.65801>
- Pihkala, P. (2018a). Johdatus ympäristöahdistukseen: Ympäristöongelmien psyykkiset vaikutukset. *Tieteessä tapahtuu* 8, 31–38. Luettavissa osoitteessa: <https://journal.fi/tt/article/view/76489>
- Pihkala, P. (2018b). “Eco-anxiety, tragedy, and hope: psychological and spiritual dimensions of climate change”, *Zygon* 53 (2), 545–569. <https://doi.org/10.1111/zygo.12407>
- Pihkala, P. (2019a). Ilmastoahdistus ja sen kanssa eläminen. MIELI. Suomen mielenterveys ry. Luettavissa osoitteessa: https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/ilmastoahdistusraportti-mieli2019-web.pdf
- Pihkala, P. (2019b). *Mieli maassa? Ympäristötunteet*. Helsinki: Kirjapaja.
- Pihkala, P. (2020). Anxiety and the ecological crisis: an analysis of eco-anxiety and climate anxiety. *Sustainability*, 12, 7836; doi:10.3390/su12197836
- Pihkala, P., Cantell, H., Jylhä, K. M., Lyytimäki, J., Paloniemi, R., Pulkka, A. & Ratinen, I. (2020). Ahdistuksen vai innostuksen ilmasto? Ilmastoviestinnän ja -kasvatuksen keinoja ilmastoahdistuksesta selviytymiseen. Teoksessa E. Pekkarinen & T. Tuukkanen (toim.), *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet* (s. 153–171). Turenki: Hansaprint Oy. Luettavissa osoitteessa: <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf/>
- Piispa, M. & Myllyniemi, S. (2019). Nuoret ja ilmastonmuutos: tiedot, huoli ja toiminta nuorisobarometriä valossa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84 (1), 61–69.
- Raipola, J. & Nikkanen, H. (2020). Ilmastokertomukset ja tiedeviestintä. Teoksessa M. Mäkelä, S. Björninen, V. Hämäläinen, L. Karttunen, M. Nurminen, J. Raipola & T. Rantanen (toim.), *Kertomuksen vaarat. Kriittisiä ääniä tarinataloudessa* (s. 109–120). Tampere: Vastapaino.
- Rantala, O. & Puhakka, R. (2019). Lasten ja nuorten luontoyhteyden vahvistamisesta perusta tulevaisuuden lähimatkailulle. Research note. *Matkailututkimus*, 15(1), 93–96. Luettavissa osoitteessa: <https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/84347>
- Rantala, O., Salmela, T., Valtonen, A. & Höckert, E. (2020). Envisioning tourism and proximity after the Anthropocene. *Sustainability*, 12, 3948; doi:10.3390/su12103948

- Rantala, O. & Uusitalo, M. (2007). Ounasselän tunturiseudun maisemat matkailijoiden mielikuvissa ja kokemuksissa. Teoksessa: Tyrväinen, L. & Tuulentie, S. (toim.), *Luontomatkailu, metsän ja hyvinvointi* (s. 31–44). Metlan työraportteja 52.
- Rautio, P. & Saastamoinen, M. (2006). *Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Ricoeur, P. (1991). Narrative identity. Teoksessa D. Wood (toim.), *On Paul Ricoeur: Narrative and Interpretation*. Taylor & Francis Group.
- Ricoeur, P. (1992). *Oneself as another*. The University of Chicago Press. Chicago.
- Riessman, C. K. (1993). *Narrative analysis*. Qualitative Research Methods Series, 30. Newbury: Sage.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative Methods for the Human Sciences*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Roinila, E. (2019). Jos on varaa lentää, on varaa kompensoida lentopäästöt! Haettu 5.4.2021 osoitteesta <https://www.rantapallo.fi/mutkiamatkassa/2019/10/04/lento-kompensointi/>
- Ronkainen, S. (1999). *Ajan ja paikan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Haettu 10.2.2021 osoitteesta <https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Saarinen, R. (2020). *Oppi toivosta*. Tallinna: Gaudeamus.
- Saint-Amour, P. K. (2020). There is grief of a tree. *American Imago*, 77(1), 137–155. doi:10.1353/aim.2020.0007
- Salmi, R. (2018). Suomessa ei pysy järjissään marraskuussa ilman lentämistä – ja se on meidän parikymppisten luonnonystävien tragedia. Haettu 10.12.2020 osoitteesta <https://www.hs.fi/nyt/art-2000005899368.html>
- Salmi, R. (2019). Ilmastotunteet ovat viestejä minulta minulle. *WWF-lehti*, 2. Haettu 10.4.2021 osoitteesta <https://wwf.fi/wwf-lehti/wwf-lehti-2-2019/ronja-salmen-kolumni-ilmastotunteet-ovat-viesteja-minulta-minulle/>
- Salo, U-M. (2008). Keskustelu, kertomukset ja performatiivisuus. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala ja K. E. Nurmi (toim.), *Narratiivikirja: menetelmiä ja esimerkkejä*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Salonen, K. (2010). *Mielen luonto – Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma*. Helsinki: Green Spot.
- Sangervo, J. (2020). *Ilmastoahdistus ja ilmastotoivo: Tunteiden yhteys ilmastotoimiin*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

- Santaaja, M. (2019). Ilmastoahdistus ja toivo – vai sittenkin rohkea epätoivo? Haettu 5.4.2021 osoitteesta <https://ffrc.wordpress.com/2019/09/18/ilmastoahdistus/>
- Seutu, K. (2019). ”Ihmiset elävät ja nukkuvat kuolleiden puiden sisällä” Ihmisen ja luonnon suhde uusimmassa suomalaisessa runoudessa. Teoksessa V. Haapala & P. Koivisto (toim.), *Joutsen* (s. 89–97). Kotimaisen kirjallisuudentutkimuksen vuosikirja.
- Shetty, M. (2010). Identity building through narratives on a Tulu call-in tv show. Teoksessa D. Schiffrin, A. De Fina & A. Nylund (toim.), *Telling Stories: Language, Narrative, and Social Life* (s. 95–108). Washington: Georgetown University Press, 2010.
- Silver, A. & Grek-Martin, J. (2015). Now we understand what community really means: Reconceptualizing the role of sense of place in the disaster recovery process. *Journal of Environmental Psychology*, 42, 35–41.
- Sintonen, T. (1999). *Etninen identiteetti ja narratiivisuus. Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Slevitch, L. (2011). Qualitative and quantitative methodologies compared: ontological and epistemological perspectives. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 12 (4), 73–81. doi: [10.1080/1528008X.2011.541810](https://doi.org/10.1080/1528008X.2011.541810)
- Steffen, W., Crutzen, P. J. & McNeill, J. R. (2007). The Anthropocene: Are Humans Now Overwhelming the Great Forces of Nature. *AMBIO: A Journal of the Human Environment*, 36(8), 614–621. doi:10.1579/0044-7447(2007)36[614:taahno]2.0.co;2
- Sthapit, E. & Coudoumaris, D. N. (2017). Memorable tourism experiences: antecedents and outcomes. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. <https://doi.org/10.1080/15022250.2017.1287003>
- Suurpää, L. (1996). Yksilöllistä sosiaalisuutta vai sosiaalista yksilöllisyyttä? Nuorten yhteiskunnallisten identiteettien poluilla. Teoksessa L. Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.), *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Tietolipas 143. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Suurpää, L. & Aaltojärvi, P. (1996). Näinkö nuoret? Teoksessa L. Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.), *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Tietolipas 143. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Särkelä, E. & Suoranta, J. (2016). Nuorten tulevaisuuskertomukset ja refleksiivinen oppiminen. *Nuorisotutkimus* 34:3, 19–38. Luettavissa osoitteessa: <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2016/3/nuortent.pdf>
- Säynäjäkangas, J., Honkasilta, J. & Veijola, S. (2016). Hiljaisuutta pyytämässä. *Niin & näin: filosofinen aikakauslehti*, (4), 126–129.
- Söderling, I. & Grönlund, R. (2020). ”Ilmastonmuutos pilaa jääkarhujen kodin”: Maapallon nykytila ja tulevaisuus koululaisten piirroksin kuvattuna. Teoksessa Pekkarinen, E., & Tuukkanen, T. (toim.), *Maapallon tulevaisuus ja lasten oikeudet. Lapsiasiavaltuutetun toimisto* (s. 27–50). Turenki: Hansaprint Oy. Luettavissa osoitteessa: <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf>

Tiainen, A. (2017). Ilmastonmuutos ja luonnonkatastrofit ahdistavat lähes kaikkia – Liian moni sivuuttaa nämä tunteet, vaikka juuri ne ovat ratkaisu, sanoo tutkija Panu Pihkala. Haettu 10.11.2020 osoitteesta [Ilmastonmuutos ja luonnonkatastrofit ahdistavat lähes kaikkia – Liian moni sivuuttaa nämä tunteet, vaikka juuri ne ovat ratkaisu, sanoo tutkija Panu Pihkala - Elämä | HS.fi](#)

Tuomainen, K. (2020). *Lomalla kotikaupungissa: Staycation-matkailuliikkeen rakentuminen suomalaisissa lifestyle-blogeissa*. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2009). Ethical principles of research in the humanities and social and behavioural sciences and proposals for ethical review. Haettu 10.11.2020 osoitteesta <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/ethicalprinciples.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Haettu 10.11.2020 osoitteesta https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tuukkanen, T. & Pekkarinen, E. (2020). ”Luonto kuolee jos roskataan” Lasten ja nuorten käsityksiä hyvästä ympäristöstä ja maapallon tulevaisuudesta. Teoksessa E. Pekkarinen & T. Tuukkanen (toim.), *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet* (s. 68–85). Turenki: Hansaprint Oy. Luettavissa osoitteessa: <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf/>

Törrönen, J. (2001). Haastattelemisen virikkeillä: virike johtolankana, pienoismaailmana ja/tai provosojana. *Sociologia* 3, 205–217.

Utopedia.fi/. Rakkaudesta – sanasto tuleville vuosikymmenille. Haettu 28.4.2021 osoitteesta <http://utopedia.fi/lue/>

Utopedia.fi/maarra Haettu 28.4.2021 <http://utopedia.fi/maarra/>

Utopedia.fi/yhdento/ Haettu 28.4.2021 osoitteesta <http://utopedia.fi/lue/>

Vairimaa, R. (2019). Harvemmin, lähemmäs, sesongin ulkopuolella — matkailun on muututtava. *Yliopisto-lehti, Y/08/19*. Haettu 5.4.2021 osoitteesta <https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/kestava-kehitys/harvemmin-lahemmas-sesongin-ulkopuolella-matkailun-on-muututtava>

Veijola, S. (2017). Matkailun ruumiillisuus. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 212–217). Turenki: Hansaprint Oy.

Veijola, S., Germann Molz, J., Pyyhtinen, O., Höckert, E. & Grit, A. (2014). Conclusion: prepositions and other stories. Teoksessa S. Veijola, J. Germann Molz, O. Pyyhtinen, E. Höckert & A. Grit (toim.), *Disruptive tourism and its untidy guests. Alternative ontologies for future hospitalities* (s. 142–148). New York: Palgrave Macmillan.

Väätäinen-Pereira, M-L. (2020). ”Trendikäs lentää Albaniaan, trendikkäin ei mihinkään” Miten kehukset ilmentävät lentämistä medialisoituneena ilmiönä Helsingin Sanomien ilmastonmuutosta käsittelevissä sisällöissä 2018–2019. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Wu, J., Snell, G. & Samji, H. (2020). Climate anxiety in young people: A call to action. *The Lancet Planetary Health* 4(10). doi: 10.1016/S2542-5196(20)30223-0.

Ymparistoahdistus.fi - Ympäristöahdistuksen mieli -hanke. Haettu 10.4.2021 osoitteesta [Osallistu | Ympäristöahdistus.fi \(ymparistoahdistus.fi\)](https://ymparistoahdistus.fi)

LIITE 1.

Virikevideo

tervetuloa matkalle

ota hetki aikaa itsellesi, ajatuksillesi ja tunteillesi

voit edetä polkua tahdilla, jonka koet itsellesi mukavaksi

voi olla että intoudut kulkemaan vauhdilla tai
haluat pysähtyä pidemmäksikin hetkeksi kuulostelevaan
välillä voi tuntua hyvältä palata muutama askel taaksepäinkin

saat itse päättää

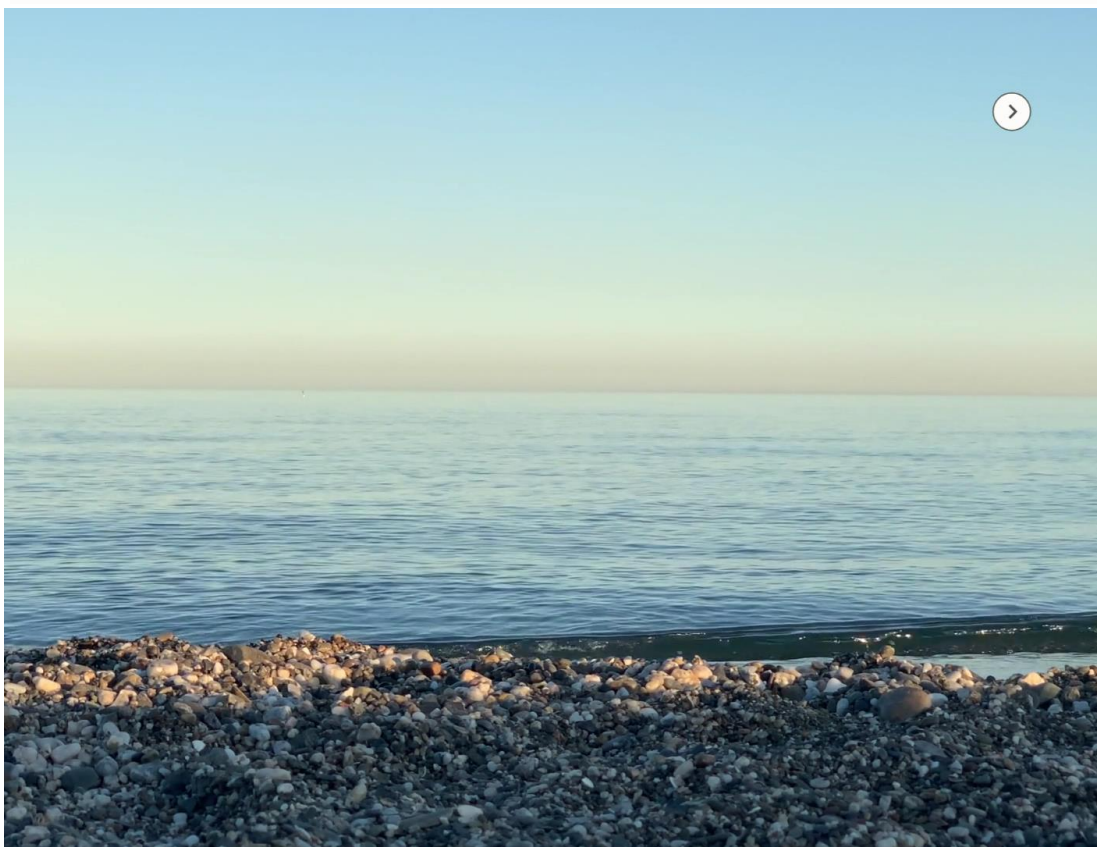

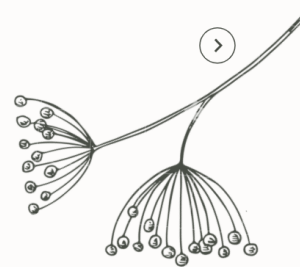
ottaessasi askeleen seuraavalle sivulle

pysähdy hetkeksi
ja kuulostele

mitä tunnet kehossasi
miltä ympäristö tuoksuu ja tuntuu

voit halutessasi sanoittaa tuntemuksiasi paperille

seuraavaksi jatkamme matkaa kertomuksen polulle

voit pohtia kertomuksessasi vapaasti
matkan varrella heräviä ajatuksia, tunteita ja kokemuksia

tarinalle ei ole määritelty vähimmäis-
tai enimmäispituutta, tärkeintä on kirjoittaa omannäköisesi kertomus

voit kirjoittaa kertomuksen, joko tietokoneella tai käsin

JOHDATUS KERTOMUKSEN POLULLE 1/2

ympäristö- tunteet

ihmisen mielen yhteydet maahan ja
luontoon liittyvät niin syvään iloon,
hyvinvointiin ja onnellisuuteen, kuin
alakuloon ja huoleenkin

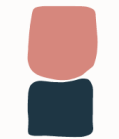

riemu ylpeys huoli
syyllisyys ahdistus rauha uteliaisuus
voima toivo pelko haikeus
melankolia ristiriitaisuus suru
pettymys onnellisuus häpeä kiitollisuus

minun polkuni ympäristötunteita kokevana matkailijana

ympäristöni

minä
matkailijana

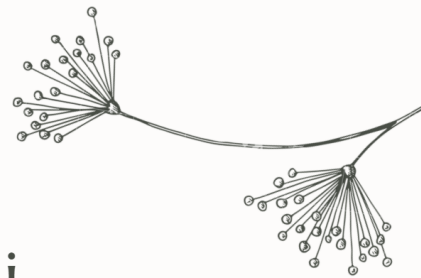
luonto ja
ympäristö-
tunteeni

tulevaisuus

JOHDATUS KERTOMUKSEN POLULLE 2/2

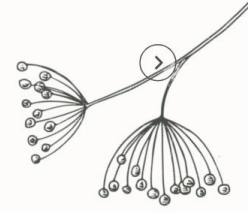
KERTOMUKSEN POLKUSI ALKAA, JATKA SEURAAVIA AJATUKSIA

minun ympäristöni

minun ympäristöni...
yleinen puhe ympäristötunteista...
lähipiirissäni ympäristötunteet...

ympäristössäni matkailu...
lähipiirissäni matkailu...

minä matkailijana

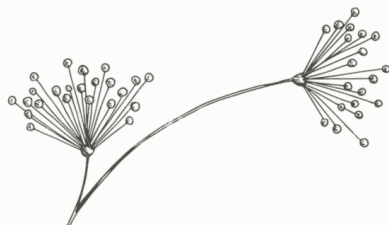
inspiroidun matkailussa...
 minulle merkitykselliset matkat...
 arvomaailmaani kuuluu...
 tunnekirjoni matkaillessa...

koen, että minuun matkailijana on vaikuttanut...
 tärkeitä kokemuksia, jotka ovat johtaneet siihen
 millainen matkailija olen tänä päivänä, ovat olleet...

luonto ja minun [>] ympäristötunteeni

luonto merkitsee minulle...
 luontoympäristö vaikuttaa minuun...

tunnen ympäristötunteita kehossani...
 koen ympäristötunteet vahvimmillaan...
 ympäristötunteet vaikuttavat minuun...

tulevaisuus

näen itseni tulevaisuudessa matkailijana, joka...
näen itseni tulevaisuudessa matkailijana, jolle on tärkeää...

toivon, että tulevaisuudessa matkailu...
toivon, että tulevaisuudessa luonto...
toivon, että tulevaisuudessa ympäristötunteet...

kiitos sinulle

jos sinulla heräsi kysymyksiä tai
sinusta tuntuu, että haluat keskustella lisää,
minuun voi ottaa yhteyttä

SANNI BJÖRKLUND
PUH/EMAIL

LIITE 2.

Infokirje kirjalliseen kerrontatuokioon osallistujalle

hei,
hyvä osallistuja

onpa mukava, että osallistut tutkimukseeni,
kerron tässä muutaman ohjeen, jotta pääsemme matkaan:

- toivon, että voit varata itsellesi hetken aikaa
- tutkimukseni liittyy ympäristötunteisiin ja nuorten matkailijoiden identiteettiin
- löydät liitteenä tutkimussuostumuslomakkeen, jossa kerron lisää tutkimuksesta
- löydät myös linkin, jonka kautta lähetän sinut matkaan

tässä tarkempi ohjeistus matkan varrelle:

- lähettämäni videon siivittämänä, kirjoita kertomus kokemuksestasi ympäristötunteita kokevana matkailijana
- voit pohtia kertomuksessasi vapaasti tulevan matkan varrella herääviä ajatuksia, tunteita ja kokemuksia
- tarinalle ei ole määritelty vähimmäis- tai enimmäispituutta, sillä tärkeintä on kirjoittaa omannäköisesi kertomus
- voit kirjoittaa kertomuksen, joko tietokoneella tai käsin
- minuun voi olla yhteydessä sähköpostitse tai puhelimella

mukavaa matkaa toivottaen,
Sanni Björklund

Infokirje suulliseen kerrontatuokioon osallistuvalla

hei, hyvä osallistuja

onpa mukava, että osallistut tutkimukseeni,
kerron tässä muutaman ohjeen, jotta pääsemme matkaan:

- toivon, että voit varata itsellesi hetken aikaa
- tutkimukseni liittyy ympäristötunteisiin ja nuorten matkailijoiden identiteettiin
- löydät liitteenä tutkimussuostumuslomakkeen, jossa kerron lisää tutkimuksesta
- löydät myös linkin, jonka kautta lähetän sinut matkaan

tässä tarkempi ohjeistus matkan varrelle:

- lähettämäni videon siivittämänä, tunnustele kokemuksiasi ympäristötunteita kokevana matkailijana
- voit pohtia tulevassa kertomuksessasi vapaasti tulevan matkan varrella heräviä ajatuksia, tunteita ja kokemuksia
- minuun voi olla yhteydessä sähköpostitse tai puhelimella

mukavaa matkaa toivottaen,
Sanni Björklund

LIITE 3.

Tutkimussuostumuslomakkeet

TUTKIMUSSUOSTUMUS

Hyvä tutkimukseen osallistuja,

opiskelen Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa (MTI) Lapin yliopistossa. Olen pyytänyt Teitä osallistumaan kerronnallista menetelmää mukailevaan kirjoitustuokioon pro gradu -tutkielmaani varten, joka käsittelee ympäristötunteita kokevien nuorten matkailijoiden identiteettiä. Tutkielmani on osa matkailututkimuksen oppiaineen pro gradu -seminaaria. Tutkielmani pääohjaajana toimii -.-.

Vastauksia tullaan käyttämään vain tutkimustarkoitukseen. Ensisijaisesti aineistoa tullaan käyttämään tutkielmassani. Aineistoa voidaan käyttää myös muihin tutkimustarkoituksiin.

Tutkimus noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemiä vastuullisen tutkimuksen periaatteita. Aineisto käsitellään nimettömänä. Osallistumisenne tutkimukseen on vapaaehtoista ja mikäli myöhemmin haluatte vetäytyä tutkimuksesta, voitte tehdä sen ilmoittamalla.

Ystävällisesti,

Sanni Björklund
email
puh. nro.

Matkailututkimuksen opiskelija

Suostun haastatteluaineiston käyttöön tutkimustarkoituksessa.

Allekirjoitus

Päivämäärä

Nimenselvennys

TUTKIMUSSUOSTUMUS

Hyvä tutkimukseen osallistuja,

opiskelen Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa (MTI) Lapin yliopistossa. Olen pyytänyt Teitä osallistumaan kerronnallista menetelmää mukailevaan haastattelutuokioon pro gradu -tutkielmaani varten, joka käsittelee ympäristötunteita kokevien nuorten matkailijoiden identiteettiä. Tutkielmani on osa matkailututkimuksen oppiaineen pro gradu -seminaaria. Tutkielmani pääohjaajana toimii -.-.

Vastauksia tullaan käyttämään vain tutkimustarkoitukseen. Ensisijaisesti aineistoa tullaan käyttämään tutkielmaani. Aineistoa voidaan käyttää myös muihin tutkimustarkoituksiin.

Tutkimus noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemiä vastuullisen tutkimuksen periaatteita. Aineisto käsitellään nimettömänä. Osallistumisenne tutkimukseen on vapaaehtoista ja mikäli myöhemmin haluatte vetäytyä tutkimuksesta, voitte tehdä sen ilmoittamalla.

Ystävällisesti,

Sanni Björklund
email
puh. nro.

Matkailututkimuksen opiskelija

Suostun haastatteluaineiston käyttöön tutkimustarkoituksessa.

Allekirjoitus

Päivämäärä

Nimenselvennys

